

ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Έργο που εκπονήθηκε από το «Δίκτυο Εβδομάδας Παγκόσμιας Εκπαίδευσης»,
με συντονιστή το Κέντρο Βορρά-Νότου του Συμβουλίου της Ευρώπης

Έκδοση του Κέντρου Βορρά-Νότου του Συμβουλίου της Ευρώπης - ΛΙΣΑΒΟΝΑ 2008
Πρώτη έκδοση 2008 - Επικαιροποιημένη έκδοση 2012

Συγγραφείς:

Τα μέλη της Ομάδας Εργασίας για τις Κατευθυντήριες Γραμμές της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης:
**Alicia Cabezudo, Χρήστος Χρηστίδης, Miguel Carvalho da Silva, Βαλεντίνα Δημητριάδου-
Saltet, Franz Halbartschlager, Georgeta-Paula Mihai**

Συντονιστής:

Miguel Carvalho da Silva

Μεταφραστής:

Χρήστος Χρηστίδης

*Δ. Φ. Πανεπιστημίου Reading Αγγλίας, επίτιμος Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων,
Διευθυντής του Εκπαιδευτικού Κέντρου ΓΑΙΑ Θεσσαλονίκης (1992-2010)*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος και ευχαριστίες	4
Εισαγωγή	5
Προϊστορία	6
Κεφάλαιο Α' – Τι είναι η Παγκόσμια Εκπαίδευση;	11
Ορισμοί και διακηρύξεις	12
Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ως μετασχηματιστική μαθησιακή διαδικασία	16
Κεφάλαιο Β' – Γιατί μια Παγκόσμια Εκπαίδευση;	19
Ο κόσμος μας σήμερα: ένας κόσμος παγκοσμιοποιημένος	20
Μαθαίνοντας για την παγκόσμια κοινωνία μας	21
Σκοποί	22
Κεφάλαιο Γ' – Έννοιες	23
Γνώση – προτεινόμενοι τομείς περιεχομένου	26
Δεξιότητες	27
Αξίες και στάσεις	29
Κεφάλαιο Δ' – Μεθοδολογία	31
Θεμελιώδη στοιχεία για τη μεθοδολογία της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης	32
Μεθοδολογικές προσεγγίσεις στην Παγκόσμια Εκπαίδευση	35
Σημαντικά σημεία στην πρακτική εφαρμογή της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης	36
Μέθοδοι για την πρακτική εφαρμογή της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης	43
Κριτήρια για το σχεδιασμό και την αξιολόγηση των δράσεων της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης	52
Κριτήρια για την επιλογή και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού	54
Κριτήρια για το σχεδιασμό του αναλυτικού προγράμματος για τυπικά και άτυπα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα	58
Αξιολόγηση	62
Κεφάλαιο Ε' – Βιβλιογραφία και πηγές εκπαιδευτικού υλικού	71
Παραπομπές	72
Κατάλογος πηγών εκπαιδευτικού υλικού για την Παγκόσμια Εκπαίδευση	74
Πηγές εκπαιδευτικού υλικού του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Παγκόσμια Εκπαίδευση (αγγλόγλωσσο)	75
Ελληνόγλωσσο εκπαιδευτικό υλικό	76
Παράρτημα 1 – Η διακήρυξη του Μάαστριχτ για την Παγκόσμια Εκπαίδευση	79
Παράρτημα 2 – Καταστατικός Χάρτης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης	87

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το κείμενο αυτό πρέπει να θεωρηθεί ένας οδηγός για την κατανόηση και την πρακτική εφαρμογή της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, καθώς επίσης και ως ένα παιδαγωγικό καθοδηγητικό εργαλείο, που αποσκοπεί στο να βοηθήσει όχι μόνο να καθιερωθούν προσεγγίσεις της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, εκεί όπου δεν υπάρχουν ακόμη, αλλά και να εμπλουτιστούν εκεί όπου υπάρχουν. Για το περιεχόμενό του έχουν ληφθεί υπόψη πρακτικές εφαρμογές σε χώρους δράσης και σχετικές αναφορές, αλλά και πολιτιστικές, γεωγραφικές, κοινωνικές και οικονομικές πραγματικότητες.

Η συγγραφή του κειμένου έγινε στη θεωρητική βάση ότι οι εκπαιδευτικές διαδικασίες, στα τυπικά και άτυπα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, χρειάζεται να ανοίξουν το δρόμο για μια καλύτερη κατανόηση ενός κόσμου που παγκοσμιοποιείται όλο και περισσότερο. Εγείρει όμως και σπουδαία θέματα για την επαγγελματική υπευθυνότητα των εκπαιδευτών και των διδασκόντων στα σχολεία, αλλά και για το ρόλο των σχολείων και των διαφορετικών εκπαιδευτικών οργανώσεων και θεσμικών φορέων στην ενίσχυση της παγκόσμιας ενημέρωσης και της γνώσης των παγκόσμιων θεμάτων, μέσα από το αναλυτικό πρόγραμμα, από άτυπα σχέδια εργασίας (πρότζεκτς) και δραστηριότητες.

Οι συγγραφείς επιθυμούν να εκφράσουν την ικανοποίησή τους για τη συμμετοχική διαδικασία, που οδήγησε στη σύνταξη αυτών των κατευθυντήριων γραμμών, αλλά και για την ευκαιρία που τους δόθηκε να συζητήσουν για την Παγκόσμια Εκπαίδευση και να συνεισφέρουν στην ανάπτυξή της, καθώς οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές αντανακλούν τις οπτικές γωνίες πολλών διαφορετικών ενδιαφερόμενων παραγόντων. Η ενσωμάτωση σε ένα κείμενο διαφορετικών, αλλά και αντίθετων κάποτε, απόψεων και γνώμων ήταν ταυτόχρονα όχι μόνο μια πρόκληση, αλλά και μια εμπλουτιστική εμπειρία.

Ευχαριστούμε όλους εκείνους που συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο στην πραγματοποίηση αυτού του έργου, ιδιαίτερα τα μέλη του «Δικτύου Εβδομάδας Παγκόσμιας Εκπαίδευσης» και τους εταίρους μας που δέχτηκαν ευγενικά να συνεργήσουν ως φίλοι-κριτές.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτές οι Κατευθυντήριες Γραμμές είναι το αποτέλεσμα μιας ανάγκης που εκφράστηκε από το Δίκτυο Εκπαιδευτών Παγκόσμιας Εκπαίδευσης του Κέντρου Βορρά-Νότου –το «Δίκτυο Εβδομάδας Παγκόσμιας Εκπαίδευσης» (Global Education Week Network)– να έχει ένα κοινό εργαλείο, χτισμένο πάνω στην εμπειρία των μελών του δικτύου αυτού και άλλων συνεργατών του, που να βοηθά τους εκπαιδευτές να κατανοούν και να εφαρμόζουν με επιτυχία στην πράξη την Παγκόσμια Εκπαίδευση.

Προσφέροντας οπτικές γωνίες της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, καθώς επίσης και σχετικές μεθόδους και κριτήρια αξιολόγησης –που περιλαμβάνουν ανταλλαγή πρακτικών, εκπαιδευτικών εργαλείων και εκπαιδευτικού υλικού– οι Κατευθυντήριες αυτές Γραμμές αποσκοπούν να ενδυναμώσουν το όλο έργο της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Αποσκοπούν επίσης να προσφέρουν βοήθεια σ' αυτούς που ασκούν στην πράξη την Παγκόσμια Εκπαίδευση, σε τυπικά και άτυπα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, με την εισαγωγή γενικών στοιχείων τα οποία μπορούν να εξελιχθούν από αυτούς σύμφωνα με τις ανάγκες τους και με βάση τις εμπειρίες τους· να τους βοηθήσουν να εντοπίζουν υπάρχουσες προσεγγίσεις και πρακτικές της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης· να τους στηρίξουν στο να επεξεργάζονται και να συνειδητοποιούν καλύτερα τις δικές τους δραστηριότητες Παγκόσμιας Εκπαίδευσης· να αυξήσουν τις ανταλλαγές πρακτικών εφαρμογών της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης· να δημιουργήσουν συνεργασίες μεταξύ ενδιαφερόμενων φορέων· να συνεισφέρουν στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές είναι μια πρωτοβουλία του Προγράμματος Παγκόσμιας Εκπαίδευσης του Κέντρου Βορρά-Νότου του Συμβουλίου της Ευρώπης, στην οποία συμμετέχει μια ομάδα εκπαιδευτών από το Δίκτυο Εβδομάδας Παγκόσμιας Εκπαίδευσης του Κέντρου Βορρά-Νότου. Το δίκτυο αυτό συνέστησε τη συγγραφική ομάδα, με την εντολή να συγγράψει συλλογικά ένα προκαταρκτικό κείμενο για τις Κατευθυντήριες Γραμμές της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Η διαδικασία της συγγραφής περιλάμβανε συμμετοχική μέθοδο σε διάφορα επίπεδα διαβούλευσης μεταξύ εκπαιδευτών της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι έχουν συμμετάσχει στα σχετικά προγράμματα και στις δραστηριότητες νεολαίας του Κέντρου Βορρά-Νότου. Επιπλέον, μια Ομάδα Μεντόρων έχει οριστεί μεταξύ των Ευρωπαίων και διεθνών συνεργατών του Κέντρου Βορρά-Νότου, η οποία συμπεριέλαβε, μεταξύ άλλων, και μια ομάδα εκπαιδευτών από το Πανεπιστήμιο Νεολαίας και Ανάπτυξης του Κέντρου Βορρά-Νότου.

Τα θέματα που έχουν παρουσιαστεί στις Κατευθυντήριες Γραμμές αποσκοπούν να αποσαφηνίσουν θεμελιώδη ερωτήματα που σχετίζονται με την Παγκόσμια Εκπαίδευση· προτείνουν στρατηγικές για το πώς να επιλέξουν πεδία δράσης· προβάλλουν σκοπούς, δεξιότητες, αξίες και στάσεις· προσφέρουν καθοδήγηση για μεθόδους, σχεδιασμό αναλυτικού προγράμματος και αξιολόγησης, αλλά και καταλόγους για χρήσιμες προσωπικές επαφές, ηλεκτρονικούς συνδέσμους και βιβλιογραφία.

Οι κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να θεωρούνται μια συνεχιζόμενη εξελικτική διαδικασία, η οποία χρειάζεται να αναθεωρείται κατά διαστήματα με νέες ιδέες, συνεισφορές απόψεων και πρακτικές που θα πηγάζουν από τη διαφορετικότητα των συνεργατών και των εμπειριών τους.

Υπάρχει μια έντυπη έκδοση των Κατευθυντήριων Γραμμών και μια ηλεκτρονική, που είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο του Κέντρου Βορρά-Νότου. Η ηλεκτρονική αυτή έκδοση έχει ένα επιπρόσθετο κεφάλαιο όπου παρατίθενται χρήσιμοι ηλεκτρονικοί σύνδεσμοι σχετικοί με την Παγκόσμια Εκπαίδευση, οι οποίοι χρειάζεται κατά διαστήματα να επικαιροποιούνται.

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΟΡΡΑ-ΝΟΤΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Το Κέντρο Βορρά-Νότου (North-South Centre, αρχικά NSC), του οποίου η επίσημη ονομασία είναι «Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Παγκόσμια Αλληλεξάρτηση και Αλληλεγγύη» (European Centre for Global Interdependence and Solidarity) είναι μια Μερική Συμφωνία (Partial Agreement) του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σήμερα αριθμεί 17 κράτη¹-μέλη: Ανδόρα, Αζερμπαϊτζάν, Πράσινο Ακρωτήριο, Κύπρος, Ελλάδα, Βατικανό, Ιταλία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Μαυροβούνιο, Μαρόκο, Πορτογαλία, Άγιος Μαρίνος, Σερβία, Σλοβενία και Ισπανία.

Η εντολή που έχει δοθεί στο Κέντρο Βορρά-Νότου του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι να παρουσιάσει ένα πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας που να έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να αναβαθμίσει την ευαισθητοποίηση του κοινού για την παγκόσμια αλληλεξάρτηση και να προωθήσει πολιτικές αλληλεγγύης σύμφωνες με τους σκοπούς και τις αρχές του Συμβουλίου της Ευρώπης, το σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία και την κοινωνική συνοχή. Η εργασία του Κέντρου Βορρά-Νότου βασίζεται σε τρεις αρχές: διάλογος, εταιρική συνεργασία και αλληλεγγύη. Κυβερνήσεις, κοινοβούλια, τοπικές και περιφερειακές αρχές και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συνιστούν τους εταίρους, στη λεγόμενη τετραμερή (*quadrilogue*) και συμμετέχουν στις δραστηριότητες του Κέντρου. Το Κέντρο εκπονεί μελέτες και οργανώνει δημόσιες συζητήσεις, εργαστήρια και τμήματα σπουδών. Δρα ως καταλύτης, διευκολύνοντας συναντήσεις μεταξύ παραγόντων από διαφορετικούς ορίζοντες και χώρες, προσφέροντας έργο σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος και ενθαρρύνοντας το σχηματισμό δικτύων.

Οι δραστηριότητες του Κέντρου Βορρά-Νότου περιλαμβάνουν δυο γραμμές δράσης:

- Ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνειδητοποίησης για τα θέματα παγκόσμιας αλληλεξάρτησης και αλληλεγγύης, μέσα από προγράμματα εκπαίδευσης και νεολαίας,
- Προώθηση των πολιτικών αλληλεγγύης Βορρά-Νότου, σύμφωνα με τους σκοπούς και τις αρχές του Συμβουλίου της Ευρώπης, μέσα από το διάλογο μεταξύ της Ευρώπης, των Νότιων Μεσογειακών χωρών και της Αφρικής.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΟΡΡΑ-ΝΟΤΟΥ

Ο αντικειμενικός στόχος του Κέντρου Βορρά-Νότου ως προς την Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι να αναπτύξει, να διευρύνει και να διατηρήσει τις στρατηγικές και την οικοδόμηση ικανότητας, ώστε να εφαρμοστεί η Παγκόσμια Εκπαίδευση, απευθυνόμενο σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και σε όσους υλοποιούν στην πράξη την Παγκόσμια Εκπαίδευση, στον τυπικό και άτυπο τομέα². Η εργασία αυτή βασίζεται στην πεποίθηση

¹ Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα και όχι όπως αναφέρονται στο αγγλικό κείμενο.

² Σημ. του μεταφραστή: Στο πρωτότυπο κείμενο υπάρχουν τρεις όροι για τους τομείς εκπαίδευσης: formal, non-formal και informal. Μεταφράσαμε μόνο τους

ότι η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι μια ολιστική εκπαίδευση που «ανοίγει τα μάτια και το νου των ανθρώπων στις πραγματικότητες του κόσμου και τους αφυπνίζει να δραστηριοποιηθούν για έναν κόσμο με περισσότερη δικαιοσύνη, ισότητα και ανθρώπινα δικαιώματα για όλους»³. Έχοντας αυτά υπόψη, γίνεται κατανοητό ότι η Παγκόσμια Εκπαίδευση εμπεριέχει την Αναπτυξιακή Εκπαίδευση (Development Education), την Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Human Rights Education), την Εκπαίδευση για την Αειφορία (Education for Sustainability), την Εκπαίδευση για την Ειρήνη και την Πρόληψη των Συγκρούσεων (Education for Peace and Conflict Prevention) και τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση (Intercultural Education). Είναι η παγκόσμια διάσταση στην Εκπαίδευση για την Πολιτότητα (Education for Citizenship)⁴.

Το πρόγραμμα της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης του Κέντρου Βορρά-Νότου προωθεί, βελτιώνει και εντατικοποιεί αυτή τη μορφή εκπαίδευσης τόσο στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το πρόγραμμα αυτό βασίζεται στις προτάσεις και τα πορίσματα των συνεδρίων που το Κέντρο Βορρά-Νότου διοργάνωσε στην Αθήνα (1996), στη Βουδαπέστη (1999) και στο Μάαστριχτ (2002).

Η ιδέα να εκπονηθεί ένας «Καταστατικός Χάρτης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης» του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα κράτη-μέλη του προέκυψε στο διεθνές εργαστήριο «*Εταιρική Συνεργασία στην Εκπαίδευση για τον Κόσμο – Η Εκπαίδευση για τον Κόσμο στα Δευτεροβάθμια Σχολεία*» που οργανώθηκε από το Κέντρο Βορρά-Νότου από κοινού με το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων της Ελληνικής Δημοκρατίας στην Αθήνα, το Μάρτιο του 1996. Ο Καταστατικός Χάρτης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης δόθηκε στη δημοσιότητα το 1997, ως το πρώτο κείμενο αναφοράς του Κέντρου Βορρά-Νότου για την εκπαίδευση αυτή.

Μετά την πραγματοποίηση του Συνεδρίου της Βουδαπέστης «*Διασύνδεση και Μάθηση στην Παγκόσμια Εκπαίδευση*», Ιούνιος 1999, το Κέντρο Βορρά-Νότου ανέπτυξε ένα μηχανισμό δικτύωσης για εκπαιδευτές προερχόμενους από τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σκοπός του είναι η ανταλλαγή στρατηγικών και πρακτικών μεθόδων για την ενίσχυση, και βελτίωση της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Αυτός ο μηχανισμός σχηματίστηκε και το Δίκτυο Εβδομάδας Παγκόσμιας Εκπαίδευσης συνεδρίασε για πρώτη φορά στη Λισαβόνα το 2000.

Αυτή η δικτυακή προσέγγιση υποστηρίζεται από την Εβδομάδα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, ένα πανευρωπαϊκό ετήσιο αφετηριακό γεγονός ενίσχυσης της ευαισθητοποίησης, που αποσκοπεί να ενθαρρύνει την πρακτική εφαρμογή της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης στα τυπικά και άτυπα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Η Εβδομάδα αυτή συντονίζεται με τη βοήθεια του Δικτύου Εβδομάδας Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και υποβοηθείται από

Δύο πρώτους, ως τυπικό και άτυπο, γιατί ο τρίτος (informal) δεν ανταποκρίνεται στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα. Άλλωστε παρακάτω εγκαταλείπεται και στο πρωτότυπο.

³ Διακήρυξη του Μάαστριχτ: *Εκπαίδευση για τον Κόσμο*, 15-17 Νοεμβρίου 2002. Ο ορισμός αρχικά μορφοποιήθηκε στη διάρκεια της ετήσιας «Συνάντησης του Δικτύου Εβδομάδας της Εκπαίδευσης για τον Κόσμο», στην Κύπρο, 28-31 Μαρτίου 2002.

⁴ Διακήρυξη του Μάαστριχτ: *Εκπαίδευση για τον Κόσμο*, 15-17 Νοεμβρίου 2002, βλ. Παράρτημα 1.

Ο όρος *Εκπαίδευση για την Πολιτότητα* χρησιμοποιείται επίσημα στην Κύπρο. Στην Ελλάδα προτιμούνται είτε ο παραδοσιακός όρος *Αγωγή του Πολίτη* είτε *Εκπαίδευση του Πολίτη*.

μια διαδραστική ιστοσελίδα και ένα περιοδικό ηλεκτρονικό δελτίο πληροφόρησης (newsletter). Αυτή η διαδικτυακή προσέγγιση αξιολογείται κατά τη διάρκεια του ετήσιου σεμιναρίου αξιολόγησης της Εβδομάδας Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, μια συνάντηση του δικτύου που αποσκοπεί στην ανταλλαγή στρατηγικών για την ενίσχυση και τη βελτίωση της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Στη διάρκεια αυτού του σεμιναρίου επιλέγεται και το θέμα της Εβδομάδας Παγκόσμιας Εκπαίδευσης του επόμενου έτους.

Το 2002, το συνέδριο του Μάαστριχτ με θέμα την Παγκόσμια Εκπαίδευση, που οργανώθηκε από το Κέντρο Βορρά-Νότου και εταίρους του, ενίσχυσε την προβολή της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης συγκαλώντας διαμορφωτές εκπαιδευτικής πολιτικής και εκπαιδευτές να σκεφθούν από κοινού ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο στρατηγικής που θα μπορούσε να βελτιώσει και να ενδυναμώσει την Παγκόσμια Εκπαίδευση, με ορίζοντα το 2015. Αυτή η κοινή προσπάθεια είχε ως αποτέλεσμα τη Διακήρυξη του Μάαστριχτ.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας για τις Κατευθυντήριες Γραμμές, το Κέντρο Βορρά-Νότου αποφάσισε ότι οι Γραμμές αυτές, μαζί με προηγούμενες πρωτοβουλίες, όπως η Διακήρυξη του Μάαστριχτ, θα του παρείχαν τη βάση να διεκπεραιώσει το 2008 μια διαδικασία διαβούλευσης που θα μπορούσε να οδηγήσει στην υιοθέτηση μιας πρότασης από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η πρόταση αυτή θα μπορούσε να υποβοηθήσει την Παγκόσμια Εκπαίδευση στα κράτη-μέλη. Όντως, τον Μάιο του 2011, αυτή η Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθέτησε την Πρόταση για μια εκπαίδευση για την παγκόσμια αλληλεξάρτηση και αλληλεγγύη, η οποία είναι το πρώτο ευρωπαϊκό νομικό πρότυπο (στάνταρντ) για την Παγκόσμια Εκπαίδευση. Αυτή η Πρόταση θα προσφέρει μια σταθερή βάση για την εργασία του Κέντρου σε ένα από τα σημαντικότερα πεδία δραστηριότητας στην Ευρώπη και πέρα από αυτήν.

Το Κέντρο Βορρά-Νότου του Συμβουλίου της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν συμφωνήσει να συντονίσουν τις προσπάθειές τους, για να προαγάγουν την Παγκόσμια Εκπαίδευση και τη δράση της νεολαίας στην Ευρώπη και πέρα από αυτήν. Για το σκοπό αυτό, τα δύο θεσμικά όργανα υπέγραψαν στις 28 Νοεμβρίου 2008 μια κοινή συμφωνία διαχείρισης η οποία σκοπό έχει να ενισχύσει τη δημόσια κατανόηση και κριτική υποστήριξη για αναπτυξιακή συνεργασία και για την επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (Millennium Development Goals), μέσα από φορείς-κλειδιά της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Αυτό το σχέδιο δράσης είναι βασισμένο σε δυο κύριους πυλώνες: Στη φιλοδοξία να ενισχύσει την Παγκόσμια Εκπαίδευση στα νέα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, κατά δεύτερο λόγο, στην προαγωγή της συνεργασίας μεταξύ της αφρικανικής και της ευρωπαϊκής νεολαίας, στο πλαίσιο της ΕΕ-Αφρικανικής Στρατηγικής. Απευθύνεται κυρίως σε παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών και στις αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Το Πρόγραμμα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης είναι επίσης βασισμένο στην πρόταση της Απόφασης 1318 (2003) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία συνιστά στα κράτη-μέλη «να προωθήσουν την Παγκόσμια Εκπαίδευση, για να ενισχύσει την ευαισθητοποίηση του κοινού για την αειφόρο ανάπτυξη, με τη σκέψη ότι η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι ουσιώδης για όλους τους πολίτες, για να αποκτήσουν τη γνώση και τις δεξιότητες, ώστε να κατανοούν τι γίνεται, να συμμετέχουν ενεργά και να αλληλεπιδρούν

κριτικά μέσα στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία μας, ως δυναμικοί παγκόσμιοι πολίτες». Αυτό το πρόγραμμα συμπληρώνει τις δράσεις που έχουν αναληφθεί από τη Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης, Πολιτισμού, Νεολαίας και Αθλητισμού του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο πεδίο της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Πολιότητα και της Εκπαίδευσης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Οι αντικειμενικοί στόχοι του Προγράμματος Παγκόσμιας Εκπαίδευσης εμπίπτουν στη σφαίρα της Δεκαετίας Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη της UNESCO των Ηνωμένων Εθνών. Επίσης, με αναφορά στους Στόχους Ανάπτυξης της Χιλιετίας, το πρόγραμμα αυτό στοχεύει να διευκολύνει συζητήσεις και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ πολιτικών φορέων, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και πεπειραμένων ειδικών, μέσα από εταιρικές σχέσεις και δικτυώσεις.

Δέκα χρόνια μετά το Πανευρωπαϊκό Συνέδριο στο Μάαστριχτ, προέκυψε η ανάγκη να γίνει ένας απολογισμός και να διευκολυνθεί ο διάλογος για το τι έχει επιτευχθεί στην Παγκόσμια Εκπαίδευση, να ληφθεί υπόψη η πραγματικότητα των αλλαγών που έχουν συντελεσθεί και να αντιμετωπισθούν οι αναδυόμενες κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις. Κάτω από αυτή την οπτική, το NSC, το GENE και το CONCORD αποφάσισαν να συγκαλέσουν το *2ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, Εκπαίδευση, Αλληλεξάρτηση και Αλληλεγγύη σε έναν Κόσμο Αλλαγών*, Λισαβόνα 27-28 Σεπτεμβρίου 2012. Ο σκοπός του συνεδρίου ήταν να εγγυηθεί τη δέσμευση για την αναγκαία υποστήριξη μιας περαιτέρω ενίσχυσης και ανάπτυξης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, μέχρι το 2015 και μετέπειτα, ενώ ταυτόχρονα να ενισχύσει τη συνειδητοποίηση σχετικά με την «Πρόταση για μια εκπαίδευση για την παγκόσμια αλληλεξάρτηση και αλληλεγγύη», βοηθώντας τα κράτη-μέλη να θεσπίσουν πρότυπα σ' αυτό το πεδίο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ;

ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΙΣ

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι μια εκπαιδευτική οπτική που πηγάζει από το γεγονός ότι οι σύγχρονοι άνθρωποι ζουν και αλληλεπιδρούν σε έναν όλο και περισσότερο παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Αυτό υποχρεώνει την εκπαίδευση να δώσει στους εκπαιδευόμενους την ευκαιρία και τις ικανότητες να προβάλλουν και να μοιράζονται τις δικές τους απόψεις και το δικό τους ρόλο μέσα στο πλαίσιο μιας παγκόσμιας, αλληλοεξαρτώμενης κοινωνίας, καθώς επίσης και να κατανοούν και να συζητούν τις περίπλοκες σχέσεις των κοινών κοινωνικών, οικολογικών, πολιτικών και οικονομικών θεμάτων, ώστε να μπορούν να επινοούν νέους τρόπους σκέψης και δράσης. Ωστόσο, η Παγκόσμια Εκπαίδευση δεν θα έπρεπε να παρουσιάζεται ως μια προσέγγιση την οποία μπορούμε όλοι να δεχτούμε άκριτα, εφόσον όλοι γνωρίζουμε ότι υπάρχουν διλήμματα, εντάσεις, αμφιβολίες και διαφορετικές αντιλήψεις σε μια εκπαιδευτική διαδικασία, όταν ασχολείται με παγκόσμια θέματα.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Η Διακήρυξη του Μάαστριχτ (2002) αναφέρει:

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι μια εκπαίδευση που ανοίγει τα μάτια και το νου των ανθρώπων στις πραγματικότητες του παγκοσμιοποιημένου κόσμου και τους αφυπνίζει, ώστε να επιδιώκουν έναν κόσμο με περισσότερη δικαιοσύνη, ισότητα και ανθρώπινα δικαιώματα για όλους.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση γίνεται κατανοητή ως εμπειρέχουσα την Αναπτυξιακή Εκπαίδευση, την Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, την Εκπαίδευση για την Αειφορία, την Εκπαίδευση για την Ειρήνη και την Πρόληψη των Συγκρούσεων και τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, όντας η παγκόσμια διάσταση της Εκπαίδευσης για την Πολιτότητα.

Διάφορα διεθνή κείμενα σχετίζονται με την ανάπτυξη της έννοιας της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Έχουμε παραθέσει κάποια, γιατί το καθένα από αυτά, με το δικό του τρόπο, εστιάζει στο θέμα αυτό και το εμπλουτίζει.

Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Η εκπαίδευση πρέπει να κατευθύνεται στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Πρέπει να προβάλλει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία μεταξύ όλων των εθνών, φυλετικών ή θρησκευτικών ομάδων και να προάγει τις δραστηριότητες των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.

Άρθρο 26. Γενικό Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών. Άγιος Φραγκίσκος, 19 Δεκεμβρίου 1948.

www.un.org/education

Πρόταση που αφορά στην Εκπαίδευση για Διεθνή Κατανόηση, Συνεργασία και Ειρήνη και στην Εκπαίδευση που σχετίζεται με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τις Θεμελιώδεις Ελευθερίες

Συνδυάζοντας τη μάθηση, την επιμόρφωση, την πληροφόρηση και τη δράση, η διεθνής εκπαίδευση πρέπει να προάγει την κατάλληλη διανοητική και συναισθηματική εξέλιξη του ατόμου. Πρέπει να αναπτύσσει μίαν αίσθηση κοινωνικής υπευθυνότητας και αλληλεγγύης για τις λιγότερο προνομιούχες ομάδες και να οδηγεί στην τήρηση των αρχών της ισότητας στην καθημερινή επαφή.

UNESCO, Γενικό Συνέδριο, Παρίσι, 19 Νοεμβρίου 1974

www.unesco.org/education

Agenda 21, Κεφάλαιο 36: Προώθηση της Εκπαίδευσης, της Δημόσιας Ενημέρωσης και της Επιμόρφωσης

Η εκπαίδευση, συμπεριλαμβάνοντας την τυπική εκπαίδευση, τη δημόσια ενημερότητα και την επιμόρφωση πρέπει να αναγνωρίζεται ως μια διαδικασία με την οποία οι άνθρωποι και οι κοινωνίες μπορούν να φτάσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Η εκπαίδευση έχει κρίσιμο ρόλο στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και τη βελτίωση της ικανότητας των ανθρώπων να αντιμετωπίζουν τα θέματα του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης.

Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Ρίο ντε Τζανέιρο, 3-14 Ιουνίου 1992

www.un.org/esa/sustdev/documents

UNESCO: Διακήρυξη και Ενσωματωμένο Πλαίσιο Δράσης για την Εκπαίδευση για την Ειρήνη, τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Δημοκρατία, Παρίσι 1995

Εισαγωγή: Η εκπαίδευση πρέπει να αναπτύσσει την ικανότητα σωστής εκτίμησης της αξίας της ελευθερίας και τις ικανότητες που χρειάζονται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που συνδέονται με αυτήν. Αυτό σημαίνει να εκπαιδεύει τους πολίτες να βρίσκουν λύση σε δύσκολες και ασταθείς καταστάσεις, να αποκτούν κλίσεις για αυτονομία και ατομική υπευθυνότητα. Αυτό συνδέεται με την εκτίμηση της αξίας της κριτικής συμμετοχής και την ικανότητα της συνεργασίας με άλλα πρόσωπα για την επίλυση προβλημάτων και για την επίτευξη της οικοδόμησης μιας δίκαιης, ειρηνικής και δημοκρατικής κοινωνίας.

UNESCO, Γενικό Συνέδριο, Παρίσι, Νοέμβριος 1995

www.unesco.org/education

Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τη Χιλιετία, 2000

Κεφάλαιο: Αξίες και αρχές

Πιστεύουμε ότι η κεφαλαιώδης πρόκληση που αντιμετωπίζουμε σήμερα είναι να καταστήσουμε βέβαιο ότι η παγκοσμιοποίηση γίνεται μια θετική δύναμη για τους ανθρώπους του κόσμου. Ενώ η παγκοσμιοποίηση προσφέρει μεγάλες ευκαιρίες, προς το παρόν τα οφέλη της είναι πολύ άνισα κατανεμημένα, καθώς το κόστος της είναι άνισα κατανεμημένο. Αναγνωρίζουμε ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες και οι χώρες με την οικονομία τους σε

μεταβατικό στάδιο αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες να ανταποκριθούν σ' αυτή τη γενική πρόκληση. Επομένως, μόνο μέσα από ευρείες και επίμονες προσπάθειες να δημιουργήσουμε ένα κοινό μέλλον, βασισμένο στην κοινή μας ανθρωπότητα σε όλη της τη διαφορετικότητα, μπορεί η παγκοσμιοποίηση να τους συμπεριλάβει όλους και να είναι δίκαιη.

Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, Νέα Υόρκη, 8 Σεπτεμβρίου 2000

<http://www.un.org/millenniumgoals/>

Ηνωμένα Έθνη: Δεκαετία Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη 2005-2014

Το βασικό όραμα της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη είναι ένας κόσμος όπου ο καθένας έχει την ευκαιρία να ωφεληθεί από την εκπαίδευση και να μάθει τις αξίες, τη συμπεριφορά και τους τρόπους ζωής που απαιτούνται για ένα αειφόρο μέλλον και ένα θετικό κοινωνικό μετασχηματισμό.

Ηνωμένα Έθνη: Δεκαετία Εκπαίδευσης για τη Αειφόρο Ανάπτυξη, Σχέδιο Διεθνούς Εφαρμογής, Ιανουάριος 2005

www.unesco.org/education

Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία για την Ανάπτυξη: Η συνεισφορά της Αναπτυξιακής Εκπαίδευσης και της Αύξησης Συνειδητοποίησης, 2007

Ο σκοπός της Αναπτυξιακής Εκπαίδευσης και της Ενίσχυσης της Ενημερότητας είναι να καταστήσει ικανό κάθε πρόσωπο στην Ευρώπη να έχει διά βίου πρόσβαση σε ευκαιρίες, να ενημερώνεται για τις ανησυχίες της παγκόσμιας ανάπτυξης και να κατανοεί τόσο τις ανησυχίες αυτές όσο και την τοπική και προσωπική του σχέση με αυτές, ώστε να ασκεί τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του ως κάτοικος ενός αλληλεξαρτώμενου και μεταβαλλόμενου κόσμου επιδρώντας στην αλλαγή για έναν δίκαιο και αειφόρο κόσμο.

http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/PUBLICATION_CONSENSUS_EN-067-00-00.pdf

Ευρωπαϊκό έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου 2008

Άρθρο 2: Αντικειμενικοί στόχοι

1. Οι γενικοί αντικειμενικοί στόχοι του Ευρωπαϊκού Έτους Διαπολιτισμικού Διαλόγου είναι να συμβάλει [...] στην ενημέρωση όλων των ανθρώπων που ζουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και ειδικά των νέων, για τη σημασία διαμόρφωσης πολιτών με ενεργό ευρωπαϊκή νοοτροπία που είναι ανοικτή στον κόσμο, σέβεται την πολιτιστική διαφορετικότητα και βασίζεται στις κοινές αξίες της ΕΕ, όπως παρατίθενται στο Άρθρο 6 της Συνθήκης της ΕΕ και στο Κεφάλαιο των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...]

2. Οι συγκεκριμένοι αντικειμενικοί στόχοι του Ευρωπαϊκού Έτους Διαπολιτισμικού Διαλόγου είναι να ενισχυθεί ο ρόλος της εκπαίδευσης ως σημαντικού μέσου διδασκαλίας για τη διαφορετικότητα, να αυξηθεί η κατανόηση άλλων πολιτισμών και η ανάπτυξη δεξιοτήτων και άριστων κοινωνικών πρακτικών και να τονιστεί ο κεντρικός ρόλος των μέσων ενημέρωσης ως προς την προβολή της αρχής της ισότητας και της αμοιβαίας κατανόησης.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρώπης, Απόφαση Αρ. 1983/2006/Ευρ. Επιτροπή, 18 Δεκεμβρίου 2006

<http://ec.europa.eu/culture/portal/events/current/dialogue2008>

Συμβούλιο της Ευρώπης, Λευκή Βίβλος για το Διαπολιτισμικό Διάλογο, Ιούνιος 2008

Η διαπολιτισμική προσέγγιση προσφέρει ένα πρωτοποριακό μοντέλο για τη διαχείριση της πολιτιστικής διαφορετικότητας. Προτείνει μια αντίληψη βασισμένη στην ατομική αξιοπρέπεια του ανθρώπου (που αγκαλιάζει την κοινή μας ανθρωπότητα και το κοινό μας πεπρωμένο). Αν πρόκειται να υιοθετήσουμε μια ευρωπαϊκή ταυτότητα, αυτή θα βασιστεί σε θεμελιώδεις αξίες που μοιραζόμαστε όλοι, στο σεβασμό για την κοινή κληρονομιά μας και την πολιτιστική διαφορετικότητα, καθώς επίσης και στο σεβασμό για ισότιμη αξιοπρέπεια κάθε ατόμου. Ο διαπολιτισμικός διάλογος έχει σπουδαίο ρόλο να παίξει σ' αυτό το θέμα. Μας επιτρέπει να αποτρέπουμε εθνικές, θρησκευτικές, γλωσσικές και πολιτιστικές διαιρέσεις. Μας καθιστά ικανούς να προχωρούμε προς τα εμπρός μαζί, να διαχειριζόμαστε εποικοδομητικά και δημοκρατικά τις διαφορετικές μας ταυτότητες, στη βάση των κοινών πανανθρώπινων αξιών.

<http://www.coe.int/t/dg4/intercultural>

Συμβούλιο της Ευρώπης, Καταστατικός Χάρτης Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Πολιτότητα και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 11 Μαΐου 2010).

Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Πολιτότητα και η Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα αλληλοσυνδέονται στενά και αλληλοβοηθούνται. Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Πολιτότητα εστιάζει πρωταρχικά στα δημοκρατικά δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, αλλά και στην ενεργό συμμετοχή στη δημόσια, πολιτική, κοινωνική, οικονομική, νομική και πολιτιστική σφαίρα της κοινωνίας, ενώ η Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα προσεγγίζει για το ευρύτερο φάσμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις θεμελιώδεις ελευθερίες σε κάθε έκφραση της ανθρωπίνης ζωής.

Πρόταση CM/Rec(2011)4 της Επιτροπής των Υπουργών προς τα κράτη-μέλη με θέμα την εκπαίδευση για την παγκόσμια αλληλεξάρτηση και αλληλεγγύη (υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στη συνάντηση των Αναπληρωτών Υπουργών της 5ης Μαΐου 2011)

Η Πρόταση με θέμα την εκπαίδευση για την παγκόσμια αλληλεξάρτηση και αλληλεγγύη αποτελεί το πρώτο ευρωπαϊκό νομικό πρότυπο (στάνταρντ) για την Παγκόσμια Εκπαίδευση.

http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE/GE_recommendation2011.pdf

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Σ' αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές θέλουμε να εξετάσουμε το ρόλο της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και να προβληματιστούμε μετακινούμενοι από τη νοοτροπία του ατομικισμού, που είναι συχνά συνδεδεμένος με μια τάση επιβολής, προς μια νοοτροπία εταιρικής σχέσης βασισμένης στο διάλογο και τη συνεργασία. Το πρώτο μοντέλο χαρακτηρίζει τα εκπαιδευτικά συστήματα σε πολλές χώρες όπου τα παγκόσμια θέματα και η αντίληψη της παγκόσμιας πραγματικότητας θεωρούνται ότι σχετίζονται με τα εθνικά οράματα. Από την άλλη, το μοντέλο της εταιρικής σχέσης μπορεί να οδηγήσει στη διεθνή κατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ εθνών και λαών.

Όψεις της τάσης επιβολής υπάρχουν σε πάρα πολλούς διαφορετικούς τομείς των κοινωνιών μας και είναι βαθιά ριζωμένες στις δομές των εκπαιδευτικών συστημάτων. Το ισχύον σήμερα μοντέλο εκπαίδευσης αντανakλά αυτή την τάση επιβολής σε ευρεία έκταση. Η κριτική εναντίον αυτής της τάσης υπογραμμίζει ότι αυτό το μοντέλο οδηγεί σε εχθρικές σχέσεις μεταξύ ατόμων και λαών, ιδιαίτερα αν ανήκουν σε κάτι διαφορετικό, π.χ. πολιτισμό, θρησκεία, κοινωνικές ομάδες ή τρόπους σκέψης.

Μέσω της διαφοροποίησης και της κατηγοριοποίησης των αντικείμενων σπουδών έχουμε δημιουργήσει ιεραρχίες στη γνώση και έχουμε υποτιμήσει άλλους τρόπους μάθησης. Η απόσταση που έχει δημιουργηθεί από αυτή τη διαδικασία κατακερματισμένης εκπαίδευσης δεν μας εντάσσει σε έναν αλληλοσυνδεδεμένο κόσμο και έτσι αδυνατούμε να χτίσουμε γέφυρες προσέγγισης, να γνωρίσουμε και να κατανοήσουμε τους άλλους.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση επιδιώκει να εφαρμόσει στη διδακτική πράξη το όραμα που απαιτείται για να μετακινηθούμε σε ένα μοντέλο συνεργασίας μεταξύ λαών, πολιτισμών και θρησκειών, τόσο σε μικροσκοπικό όσο και μακροσκοπικό επίπεδο.

Η μετασχηματιστική μάθηση μέσα από την Παγκόσμια Εκπαίδευση περιλαμβάνει μια βαθιά, δομική αλλαγή στο βασικό οικοδόμημα των σκέψεων, των αισθημάτων και των δράσεων. Είναι μια εκπαίδευση τόσο για το νου όσο και για την καρδιά. Αυτό υπονοεί μια ριζική αλλαγή στην κατεύθυνση της αλληλοσύνδεσης και δημιουργεί δυνατότητες για την επίτευξη περισσότερης ισότητας, κοινωνικής δικαιοσύνης, κατανόησης και συνεργασίας μεταξύ των λαών.

Τρία κύρια στάδια της μετασχηματιστικής μάθησης συνδέονται έντονα με την Παγκόσμια Εκπαίδευση:

- Ανάλυση της παρούσας κατάστασης του κόσμου.
- Όραμα για το ποιοι εναλλακτικοί τρόποι θα μπορούσαν να υπάρχουν σε σχέση με το κυρίαρχο μοντέλο.
- Διαδικασία αλλαγής για τη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών με παγκόσμια νοοτροπία.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ως μετασχηματιστική μάθηση προϋποθέτει συμμετοχικές διαδικασίες στη λήψη αποφάσεων σε όλα αυτά τα στάδια. Ο σκοπός της μάθησης αυτού του είδους είναι να ενισχύσει την αμοιβαία γνώση και τη συλλογική αυτογνωσία. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση, αντί να διαιρεί τους ανθρώπους με τον ανταγωνισμό, τη σύγκρουση, το φόβο και το μίσος, καταπολεμά την απληστία, την ανισότητα και τον εγωκεντρισμό με τη συνεργασία και την αλληλεγγύη.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ως μετασχηματιστική μάθηση προσφέρει τον τρόπο ώστε να γίνουν αλλαγές σε τοπικό επίπεδο που να επηρεάζουν το παγκόσμιο, με την έννοια ότι οικοδομεί μια σωστή νοοτροπία στους πολίτες μέσα από συμμετοχικές στρατηγικές και μεθόδους, ώστε να μαθαίνουν αναλαμβάνοντας ευθύνες, που δεν μπορούν να επαφίενται μόνο στις κυβερνήσεις και στους άλλους φορείς λήψης αποφάσεων.

Και στα δυο επίπεδα, το μακροσκοπικό και το μικροσκοπικό η Παγκόσμια Εκπαίδευση φέρνει κοντά τα προγράμματα διαφορετικών πεδίων εκπαίδευσης, όπως είναι τα εξής: Αναπτυξιακή Εκπαίδευση, Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Εκπαίδευση για την Αειφορία, Εκπαίδευση για την Ειρήνη και την Αποτροπή των Συγκρούσεων, Διαπολιτισμική και Διαθρησκευτική Εκπαίδευση, Παγκόσμια Διάσταση στην Πολιτότητα κλπ. – με σκοπό να ορίσει το κοινό έδαφος της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

Αυτό θα έχει πραγματικό αντίκτυπο στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση, ο οποίος έχει να παίξει μεγάλο ρόλο στο να κατευθύνει τους ανθρώπους προς μian ευρύτερη συναίσθηση της πραγματικής δύναμής τους να χαράζουν το μέλλον τους.

Ωστόσο, η Παγκόσμια Εκπαίδευση δεν έχει να κάνει μόνο με παγκόσμια θέματα και προβλήματα και το πώς θα βρούμε συνολικές λύσεις. Έχει επίσης να κάνει με το πώς θα οραματισθούμε ένα κοινό μέλλον με συνθήκες ζωής για όλους, πώς θα συνδέσουμε την τοπική με την παγκόσμια προοπτική και πώς θα κάνουμε αυτό το όραμα πραγματικό και εφικτό, αρχίζοντας από το μικρό δικό μας σημείο μέσα στον κόσμο. Η μετασχηματιστική μάθηση καθιστά ικανούς τους ανθρώπους να χαράζουν ένα κοινό όραμα για έναν πιο δίκαιο, βιώσιμο κόσμο για όλους. Επομένως, είναι ουσιαστικό να εστιάσουμε στο τι είδους μέλλον θέλουμε σε ένα τέτοιο μετασχηματιστικό όραμα.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση μπορεί να συνεισφέρει στη διαδικασία δημιουργίας ενός οράματος, αλλά μπορεί επίσης να παίξει και ένα ρόλο στη δημιουργία νέων μεθόδων εκεί όπου τα κοινωνικά κινήματα και οι άτυπες διαδικασίες μάθησης έχουν ουσιαστικό λόγο, γιατί εκεί υπάρχει χώρος για αξίες, θέματα και προσεγγίσεις που δεν είναι στο κέντρο της τυπικής μάθησης και δίνεται φωνή σε όλους, ακόμα και τους περιθωριοποιημένους.

Αλλάζοντας το κέντρο βάρους από μια νοοτροπία αναπαραγωγής και επιβολής σε μian εταιρική σχέση βασισμένη στο διάλογο και τη συνεργασία, η Παγκόσμια Εκπαίδευση τροποποιεί τους καθιερωμένους κανόνες της παγκόσμιας οικονομίας, αποκαθιστώντας την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ως κεντρική αξία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΓΙΑΤΙ ΜΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ;

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΜΑΣ ΣΗΜΕΡΑ: ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ

Ως αποτέλεσμα των πολλών δεσμών αλληλεξάρτησης μεταξύ των χωρών, ο κόσμος στον οποίο ζούμε έχει εξελιχθεί σε ένα παγκοσμιοποιημένο σύστημα. Η πρόσφατη ιστορία δείχνει ασυζητητί ότι η ζωή των ανδρών και των γυναικών αυτού του πλανήτη μπορεί να επηρεαστεί από γεγονότα και διαδικασίες που συμβαίνουν χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά τους. Οι παγκόσμιες οικονομικές, γεωπολιτικές και κοινωνικές σχέσεις, οι σύγχρονες τηλεπικοινωνίες και τεχνολογίες, τα μέσα ενημέρωσης και η συγκοινωνία επιτρέπουν ταχεία ροή των πληροφοριών. Και τα δυο, άνθρωποι και αγαθά, είναι αιτίες και χαρακτηριστικά της παγκοσμιοποίησης ως μιας διαδικασίας που οδηγεί σε έναν αλληλεξαρτώμενο κόσμο και σε ό,τι σήμερα ονομάζεται παγκοσμιοποίηση.

Η παγκοσμιοποίηση είναι περίπλοκη και αμφιλεγόμενη. Και οι συνέπειές της μπορούν να θεωρηθούν τόσο θετικές όσο και αρνητικές.

Ανάμεσα στις θετικές συνέπειες συγκαταλέγονται η διεύρυνση των οριζόντων των ανθρώπων, η πρόσβασή τους στη γνώση και στα προϊόντα της επιστήμης και της τεχνολογίας, ο πολυπολιτισμικότητα και οι διαπολιτισμικές απόψεις, η αύξηση των ευκαιριών, η προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη και οι δυνατότητες ανταλλαγής ιδεών και κοινής δράσης για λύσεις σε κοινά προβλήματα.

Οι αρνητικές συνέπειες παρατηρούνται κυρίως στο κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Από τη μια υπάρχει αυξανόμενη φτώχεια στις κοινωνίες, ένα κενό που όλο και μεγαλώνει ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά και μεταξύ των προνομιούχων και των κοινωνικά αποκλεισμένων ατόμων, χαμηλό επίπεδο ζωής, ασθένειες, αναγκαστική μετανάστευση και παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εκμετάλλευση των αδύνατων κοινωνικών ομάδων, ρατσισμός και ξενοφοβία, συγκρούσεις, ανασφάλεια και αυξανόμενος ατομικισμός. Από την άλλη, υπάρχουν πολλές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως οι συνέπειες του φαινομένου του θερμοκηπίου, η κλιματική αλλαγή, η ρύπανση και η εξάντληση των φυσικών πόρων.

Πολλοί σύγχρονοι διανοητές πιστεύουν ότι οι κύριες αιτίες γι' αυτές τις αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης είναι οι αχαλίνωτες δραστηριότητες των πολυεθνικών και οι συνακόλουθες πολιτικές αποφάσεις που κυρίως στοχεύουν σε μια μονοδιάστατη ανάπτυξη, βασισμένη προπάντων στην κυριαρχία της αγοράς, στην αύξηση της κατανάλωσης και του ανταγωνισμού και στην υποβάθμιση του κοινωνικού κράτους.

Σε όλο τον κόσμο η επίγνωση της ανάγκης για παγκόσμια αλλαγή στην κατεύθυνση μιας πιο αειφόρου ανάπτυξης και για διεθνή συνεργασία έχει όλο και πιο έντονα παρουσιαστεί μέσα από συνέδρια, διακηρύξεις και εκστρατείες που προωθούνται κυρίως από μια αυξανόμενη συμβολή της κοινωνίας των πολιτών και από διεθνείς οργανώσεις.

Κατά συνέπεια, η Παγκόσμια Εκπαίδευση, ως μια διεθνής διάσταση στις μαθησιακές και διδακτικές μεθόδους τόσο στην τυπική όσο και στην άτυπη εκπαίδευση, που έχει σκοπό να κινητοποιήσει προς μια καλύτερη κατανόηση των σημερινών παγκόσμιων θεμάτων, και η επίδρασή της σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο δεν είναι μόνο μια ανάγκη, αλλά και μια ηθική πρόκληση στο σημερινό κόσμο.

ΜΑΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΑΣ

Η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί θεμελιώδεις προκλήσεις για όλες τις περιοχές της εκπαίδευσης σε κάθε χώρα. Παρέχει πρόσβαση σε ανθρώπους, πολιτισμούς, οικονομίες και γλώσσες με ένα νέο τρόπο. Σ' αυτό το πλαίσιο η εκπαίδευση για παγκόσμια θέματα μπορεί να θεωρηθεί, με καθαρά όρους αγοράς, ότι διευρύνει τις δεξιότητες και τη γνώση σε όσους έχουν πρόσβαση στην αγορά, ώστε να είναι σωστοί καταναλωτές και εργαζόμενοι.

Ωστόσο, η σπουδαιότητα γενικά της εκπαίδευσης έγκειται στο να βοηθάει τους ανθρώπους να αναγνωρίζουν το ρόλο τους και τις ατομικές και συλλογικές τους ευθύνες ως ενεργά μέλη αυτής της παγκόσμιας κοινότητας, με την έννοια της συμμετοχής τους στην προσπάθεια για κοινωνική και οικονομική δικαιοσύνη για όλους και της προστασίας και αποκατάστασης των οικοσυστημάτων της γης.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι η παιδαγωγική έννοια πίσω από αυτό το όραμα.

Ως παιδαγωγοί του 21ου αιώνα ζούμε σε μια εποχή προκλήσεων και σε έναν κόσμο αντιπαραθέσεων. Πώς μπορούμε να προετοιμάσουμε τους ανθρώπους να τα βγάλουν πέρα σε τέτοιες προκλήσεις; Ποιες είναι οι ευθύνες μας σε έναν κόσμο αυξανόμενης γνώσης και τεχνολογικών εξελίξεων; Ποιες είναι οι ευθύνες μας σε έναν κόσμο φτώχειας, βίας, προκατάληψης και περιβαλλοντικής καταστροφής;

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι μια νέα προσέγγιση που προσπαθεί να βοηθήσει να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα. Στοχεύει να καταστήσει ικανούς τους εκπαιδευόμενους να κατανοούν τα παγκόσμια θέματα, ενώ ταυτόχρονα τους εφοδιάζει με γνώση, δεξιότητες, αξίες και στάσεις ζωής επιθυμητές για πολίτες του κόσμου, ώστε να αντιμετωπίζουν τα παγκόσμια προβλήματα. Υπ' αυτούς τους όρους, η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι μια διαδικασία ατομικής και συλλογικής εξέλιξης που επιτρέπει το μετασχηματισμό και τον αυτομετασχηματισμό. Βασικά είναι μια κοινωνική πρακτική. Είναι επίσης μια μόνιμη «προετοιμασία» για τη ζωή, στην οποία η απόκτηση λειτουργικών και συναισθηματικών δυνατοτήτων ανάλυσης και κριτικού στοχασμού της πραγματικότητας δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να γίνουν ενεργοί κοινωνικοί παράγοντες.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, όλο και περισσότερο υποστηρίζεται ότι η εκπαίδευση πρέπει να παρέχει ευκαιρίες για μια ρεαλιστική, αλλά και βασισμένη στην ενημέρωση, θετική αντιμετώπιση των σύγχρονων θεμάτων του κόσμου μας, όπου δεν επαναλαμβάνονται αρνητικές εικόνες για ένα αναπόφευκτα ζοφερό και τραγικό μέλλον. Ταυτόχρονα, υποστηρίζεται επίσης ότι υπάρχει ανάγκη κατά το σχεδιασμό των αναλυτικών προγραμμάτων να παρέχονται περισσότερες ευκαιρίες για δημιουργικές και ορθολογικές συζητήσεις, με διαφορετικές απόψεις πάνω σε εναλλακτικές όψεις του μέλλοντος. Αυτό ευθυγραμμίζεται με σύγχρονα κινήματα για καινοτόμα αναλυτικά προγράμματα σε διάφορες χώρες που ενθαρρύνουν μια πιο ευέλικτη και ανοιχτή οπτική, εφαρμόζοντας στην πράξη νέο γνωστικό περιεχόμενο και χρησιμοποιώντας ενεργητικές μεθόδους και νέες πηγές διδακτικού υλικού. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση συμβαδίζει με αυτό το κίνημα.

ΣΚΟΠΟΙ

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση αποσκοπεί να εκπαιδεύσει τους πολίτες στην κοινωνική δικαιοσύνη και την αειφόρο ανάπτυξη.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση αποσκοπεί να ανοίξει μια παγκόσμια διάσταση και μian ολιστική οπτική στην εκπαίδευση, με σκοπό να βοηθήσει τους ανθρώπους να κατανοήσουν τις περίπλοκες πραγματικότητες και διαδικασίες του σημερινού κόσμου και να αναπτύξουν αξίες, στάσεις, γνώσεις και δεξιότητες που θα τους καταστήσουν ικανούς να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις ενός αλληλοσυνδεόμενου κόσμου.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση βοηθά τους εκπαιδευόμενους να κατανοούν κάποιες από τις περίπλοκες διαδικασίες που οδηγούν στη βία και τη σύγκρουση σε ατομικό, συλλογικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο και να ενημερώνονται για κάποιους τρόπους με τους οποίους αυτές οι συγκρούσεις μπορούν να προληφθούν ή να παύσουν. Προωθώντας την κατανόηση μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών και ενισχύοντας το ρόλο του λαού ως δυναμικού παράγοντα για έναν κόσμο πιο δίκαιο και ίσο για όλους, η Παγκόσμια Εκπαίδευση στοχεύει να αναπτύξει στάσεις ζωής που οδηγούν σε εποικοδομητική επίλυση των διενέξεων χωρίς βία.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση αποσκοπεί να αναπτύξει κοινότητες μάθησης στις οποίες οι εκπαιδευόμενοι και οι εκπαιδευτές ενθαρρύνονται να εργάζονται συλλογικά σε σχέση με παγκόσμια θέματα.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση αποσκοπεί να κεντρίσει και να παρακινήσει τους εκπαιδευόμενους και τους εκπαιδευτές να προσεγγίζουν τα παγκόσμια θέματα μέσα από καινοτόμο διδασκαλία και παιδαγωγική.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση αποσκοπεί να αποτελέσει πρόκληση για τα τυπικά και άτυπα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις αντίστοιχες πρακτικές, εισάγοντας το δικό της περιεχόμενο και τη δική της μεθοδολογία.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση αποσκοπεί να δέχεται τη διαφορετικότητα και την αλληλεξάρτηση και να δημιουργεί προϋποθέσεις για ελεύθερη έκφραση και ανάπτυξη συμπεριφοράς αλληλεγγύης.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση βοηθά τους εκπαιδευόμενους να αναπτύσσουν εναλλακτικούς τρόπους όταν παίρνουν προσωπικές ή συλλογικές αποφάσεις, και να αναλογίζονται τις συνέπειες των επιλογών τους, άρα να καλλιεργούν ένα πνεύμα παγκόσμιας υπευθυνότητας πολιτών του κόσμου.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση προωθεί τη συμμετοχή στη δράση. Με άλλα λόγια, προσκαλεί τους εκπαιδευτές και τους εκπαιδευόμενους να ενεργούν δυναμικά για έναν κόσμο πιο δίκαιο και ισότιμο για όλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΕΝΝΟΙΕΣ

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι ένας όρος-ομπρέλα για παιδαγωγικές έννοιες που σχετίζονται με τις πραγματικότητες του σημερινού κόσμου. Είναι, επομένως, μια ανοιχτή, συνεχώς διαμορφωνόμενη, πολυδιάστατη έννοια μιας επίκαιρης γενικής εκπαίδευσης. Πέρα από αυτό, θεωρείται επίσης ως μια συλλογική, ολιστική απάντηση στην ιστορική πρόκληση που απαιτεί να βρίσκουν υποστήριξη οι ενεργοί παγκόσμιοι πολίτες στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν και να αναδημιουργήσουν έναν διαφορετικό, πιο ισότιμο, δίκαιο, ειρηνικό και αειφόρο κόσμο βασισμένο στην αλληλεγγύη.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση καθιστά ικανούς τους ανθρώπους να αναπτύξουν τη **γνώση**, τις **δεξιότητες** και τις **αξίες και τους τρόπους σκέψης** που χρειάζονται για την εξασφάλιση ενός δίκαιου, αειφόρου κόσμου στον οποίο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να πραγματοποιεί όσα του επιτρέπουν οι δυνατότητές του.

Όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο Α, η Παγκόσμια Εκπαίδευση δεν ενδιαφέρεται μόνο για τις διαφορετικές οπτικές των παγκοσμιοποιημένων θεμάτων και για το *τι διδάσκεις και μαθαίνεις* για τα θέματα αυτά. Ενδιαφέρεται επίσης για το *πώς διδάσκεις και μαθαίνεις* και τις *συνθήκες του γενικότερου πλαισίου* μέσα στο οποίο διδάσκεις και μαθαίνεις. Στην πραγματικότητα υπάρχει κατ' ανάγκη μια ενότητα μεταξύ του περιεχομένου, της μορφής και του γενικότερου πλαισίου στο οποίο πραγματοποιείται η μαθησιακή διαδικασία.

Εάν η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι η διδασκαλία που πρέπει να σκοπεύει στην αλλαγή, να καθιερώσει δηλαδή μια εκπαίδευση που δεν αναπαράγει το σύστημα, αλλά οραματίζεται έναν κοινωνικό μετασχηματισμό και

ανοίγει τα μάτια των ανθρώπων¹, τότε είναι φανερό ότι ο παραδοσιακός ορισμός του περιεχομένου πρέπει να αντικατασταθεί από μια νέα οπτική της έννοιας αυτής.

Το περιεχόμενο της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης που προτείνεται εδώ δεν προέρχεται από αφηρημένες κατηγορίες εννοιών, αλλά από τις ανάγκες του ανθρώπου που είναι κατανοητές με τον τρόπο που εκφράζονται.

Η παραδοσιακή αντίληψη του περιεχομένου αντικαθίσταται από:

- α) την ανάλυση των γεγονότων και των εξελίξεων που συμβαίνουν σε μικροσκοπικό επίπεδο, όσο γίνεται πιο κοντά στην πραγματικότητα,*
- β) την επιλογή συγκεκριμένων θεμάτων που σχετίζονται με αυτά τα γεγονότα,*
- γ) τον εντοπισμό συνδέσεων με το μακροσκοπικό επίπεδο και του διαλόγου που αναδύεται μεταξύ των δύο επιπέδων.*

Επομένως, σε μια μαθησιακή διαδικασία της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης οι εκπαιδευόμενοι και οι εκπαιδευτές προχωρούν βαθύτερα στις ρίζες και τις αιτίες των γεγονότων και των εξελίξεων και μοιράζονται ιδέες για πιθανές λύσεις σε μια δυναμική άσκηση παρατήρησης, ανάλυσης, αναθεώρησης και ανταλλαγής πληροφοριών που δημιουργεί ένα νέο κύκλο γνώσης και ενδιαφερόντων.

Το φύλο, η κοινωνική τάξη, οι εθνολογικές, θρησκευτικές, κοινωνικοοικονομικές και πολιτιστικές διαφορές θα ακολουθούν τη ροή του διαλόγου και θα εμφανίζονται ανάμεσα στα αντικείμενα και τα προβλήματα που συζητήθηκαν, ενώ επίσης θα αποτελούν και μέρος των συζητήσεων για πιθανές λύσεις. Σ' αυτή τη διαδικασία το να γνωρίζεις δεν σημαίνει να συσσωρεύεις γνώση, πληροφορίες ή δεδομένα για συγκεκριμένα θέματα ή προβλήματα. Το να γνωρίζεις σημαίνει καθημερινή γνώση, που ενδιαφέρεται για όλες τις όψεις της ζωής, και προβληματισμό σε τοπικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο, νοούμενο ως ένα συνδεδεμένο, αλληλοεξαρτώμενο πεδίο κατανόησης, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ο εξωτερικός κόσμος να γίνεται μέρος της καθημερινής ανάλυσης της ζωής, ανατροφοδοτώντας τη μαθησιακή διαδικασία².

Το περιεχόμενο είναι, επομένως, το αποτέλεσμα ενός διαρκούς αλληλοσυσχετισμού μεταξύ αφηρημένης θεωρητικής γνώσης και συγκεκριμένης εμπειρίας της καθημερινής ζωής. Αν, στη διαδικασία της οικοδόμησης του περιεχομένου, συγκεκριμένες συμπεριφορές σε συγκεκριμένα πλαίσια μετασχηματίζονται, αυτό ονομάζεται πράξις³ – ένα φαινόμενο που εξαλείφει τη διάκριση μεταξύ αφηρημένου περιεχομένου και συμπεριφοράς εντός πλαισίου⁴.

---

1 Διακήρυξη του Μάαστριχτ (2002).

2 Βλ. για τη μικρο/μακρο σχέση στο κεφ. Δ, Μεθοδολογία.

3 Praxis στο αγγλικό κείμενο.

4 Βλ. Paulo Freire "Pedagogy of the Oppressed". Το κεφ. 4 αναπτύσσει αυτή την έννοια.

Τα περιεχόμενα της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης γεφυρώνουν τα προβλήματα ενός μικροσκοπικού πλαισίου με παγκόσμια θέματα (τα οποία είναι επίσης προβλήματα μακροσκοπικού πλαισίου) και μας μετακινούν από την οικεία πραγματικότητα (την οικογένεια, τη γειτονιά, το σχολείο, την πόλη) στην ενδιάμεση πραγματικότητα (την περιοχή, το κράτος) και στην απόμακρη πραγματικότητα (την παγκοσμιότητα). Είναι συνεπώς σπουδαίο να εντοπίζουμε τα ίδια προβλήματα και θέματα σε όλα αυτά τα επίπεδα, με σκοπό να ανιχνεύουμε διαρκώς τη σχέση μεταξύ του μικροσκοπικού και του μακροσκοπικού επιπέδου, μία από τις πιο σπουδαίες μεθοδολογικές προσεγγίσεις για την κατανόηση των παγκοσμιοποιημένων θεμάτων⁵.

ΓΝΩΣΗ – ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση δεν εισάγει νέα περιεχόμενα, αλλά εμπλουτίζει τις έννοιες και το περιεχόμενο όλων των μαθημάτων και των πεδίων εκπαίδευσης που σχετίζονται με την παγκόσμια ανάπτυξη, διευρύνοντας τις διαστάσεις τους.

Γνώση της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης της παγκόσμιας κοινωνίας

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση εστιάζει στο ότι πρέπει η κοινωνική δικαιοσύνη και η αειφόρος ανάπτυξη να δίνουν ευκαιρίες στη ζωή κάθε ανθρώπου. Επομένως, οι τομείς από τους οποίους η Παγκόσμια Εκπαίδευση μπορεί να αντλήσει τα θέματά της περιλαμβάνουν θέματα-κλειδιά όπως οι συνθήκες διαβίωσης σε τοπικό επίπεδο και σε άλλα μέρη του κόσμου, οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες, τα κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά πλαίσια, η δομική και η άμεση βία, οι αλληλεξαρτήσεις μεταξύ περιοχών, χωρών και ηπείρων και οι περιορισμένοι φυσικοί πόροι, η κοινωνία της πληροφορίας και τα μέσα ενημέρωσης.

Γνώση της ιστορίας και της φιλοσοφίας παγκόσμιων εννοιών της ανθρωπότητας

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση παρέχει γνώση για παγκόσμιες έννοιες της ανθρωπότητας, όπως είναι οι εξής: Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δημοκρατία και Χρηστή Διακυβέρνηση, Οικονομικά, Κοινωνική Δικαιοσύνη, Δίκαιο Εμπόριο, Ισότητα των Φύλων, Ειρήνη και Συγκρούσεις, Μετασχηματισμός, Πολιτότητα, Διαφορετικότητα, Διαπολιτισμικός και Διαθρησκευτικός Διάλογος, Αειφόρος Ανάπτυξη, Υγεία και ίσες ευκαιρίες για πρόσβαση στα επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα.

Γνώση για κοινούς τρόπους και διαφορές

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση παρέχει γνώση για κοινούς και διαφορετικούς τρόπους ζωής, πολιτισμούς, θρησκείες και γενεές. Οι άνθρωποι σε όλα τα μέρη του κόσμου έχουν συναισθήματα, χαρές και λύπες. Η κατανόηση των ομοιοτήτων και των διαφορών καθιστά ευκολότερο το σεβασμό της διαφορετικότητας.

5 Βλ. Διακήρυξη του Μάαστριχτ και άλλοι ορισμοί της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, στο κεφ. Α.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Η κριτική σκέψη και ανάλυση

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να βοηθά τους εκπαιδευόμενους να προσεγγίζουν τα θέματα με ανοικτό, κριτικό πνεύμα, να προβληματίζονται και να είναι πρόθυμοι να εξετάζουν τις απόψεις τους κάτω από το φως νέου αποδεικτικού υλικού και λογικών επιχειρημάτων. Πρέπει να αποκτήσουν την ικανότητα να αντιλαμβάνονται και να καταπολεμούν την προκατάληψη, τη δογματική καθοδήγηση και την προπαγάνδα.

Η αλλαγή οπτικής ή πολυδιάστατη προσέγγιση

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να καθιστά τους εκπαιδευόμενους ικανούς να αλλάζουν οπτικές γωνίες και να παρατηρούν τις καταστάσεις από διαφορετικές σκοπιές.

Η αναγνώριση των αρνητικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να καθιστά ικανούς τους εκπαιδευόμενους να αναγνωρίζουν τα αρνητικά στερεότυπα και τις προκαταλήψεις και να τα πολεμούν.

Οι διαπολιτισμικές αρετές στην επικοινωνία

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να βοηθά τους εκπαιδευόμενους να χειρίζονται σωστά την πολιτιστική ποικιλία των γλωσσών και των ηθικοκοινωνικών κωδίκων, ώστε να είναι δυνατόν να επιτυγχάνεται αμοιβαία κατανόηση. Στο σημερινό μωσαϊκό των πολιτισμών, πρέπει να δεχτούμε την ιδέα ότι κάθε κοινωνικοπολιτιστική ομάδα μπορεί να συνεισφέρει στον εμπλουτισμό της κοινωνικής μας ζωής μέσα από την ανταλλαγή στοιχείων ταυτότητας, το διάλογο και τη συμμετοχή όλων των μελών της πολυπολιτισμικής κοινότητας.

Η ομαδική εργασία και η συνεργασία

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να βοηθάει τους εκπαιδευόμενους να εκτιμούν την αξία της συνεργασίας σε μοιρασμένα καθήκοντα και να εργάζονται μαζί με άλλα άτομα και ομάδες για την επίτευξη κοινών σκοπών.

Ενσυναίσθηση

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να καθιστά ικανούς τους εκπαιδευόμενους να κατανοούν με ευαισθησία τις απόψεις και τα αισθήματα των άλλων, ιδιαίτερα αυτών που ανήκουν σε διαφορετικές από τη δική τους κατηγορίες – ομάδες, πολιτισμούς και έθνη.

Ο διάλογος

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να αναπτύσσει δεξιότητες διαλόγου, όπως είναι η ενεργητική ακρόαση, ο σεβασμός για τις γνώμες των άλλων και η εποικοδομητική θετικότητα.

Η θετικότητα

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να καθιστά ικανούς τους εκπαιδευόμενους να επικοινωνούν με τους άλλους με σαφήνεια και θετικότητα, π.χ. ούτε με επιθετική διάθεση, που αρνείται τα δικαιώματα των άλλων, ούτε με παθητική στάση, που αρνείται τα δικά τους δικαιώματα.

Ο χειρισμός της πολυπλοκότητας, των αντιφάσεων και της αβεβαιότητας

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση βοηθά τους εκπαιδευόμενους να κατανοούν την πολυπλοκότητα του κόσμου, να συνειδητοποιούν τις αντιφάσεις και αβεβαιότητες και να αντιλαμβάνονται ότι δεν υπάρχουν μονοδιάστατες λύσεις για περίπλοκα προβλήματα.

Ο χειρισμός των συγκρούσεων και ο μετασχηματισμός τους

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να καθιστά τους εκπαιδευόμενους ικανούς να αντιμετωπίζουν τις συγκρούσεις και να τις χειρίζονται με εποικοδομητικό και συστηματικό τρόπο.

Η δημιουργικότητα

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να διεγείρει τη φαντασία να στοχάζεται και να εργάζεται για τα παγκόσμια προβλήματα με δημιουργικό και ευχάριστο τρόπο.

Η έρευνα

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να καθιστά τους εκπαιδευόμενους ικανούς να ερευνούν τη γνώση των παγκόσμιων θεμάτων, χρησιμοποιώντας διαφορετικές πηγές.

Η λήψη αποφάσεων

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να καθιστά τους εκπαιδευόμενους ικανούς να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να παίρνουν πρωτοβουλίες μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες.

Ο χειρισμός των μέσων ενημέρωσης

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να καθιστά τους εκπαιδευόμενους υποψιασμένους απέναντι στα ΜΜΕ και να προσεγγίζουν τις πληροφορίες με κριτικό πνεύμα.

Ο χειρισμός της επιστήμης και της σύγχρονης τεχνολογίας

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να εφοδιάζει τους εκπαιδευόμενους με τις δεξιότητες που απαιτούνται για την υπεύθυνη χρήση των επιτευγμάτων της σύγχρονης επιστήμης και τεχνολογίας.

ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ

Οι κεντρικές αξίες επιτρέπουν στους εκπαιδευτές να αποσαφηνίζουν τις βασικές αρχές της μαθησιακής διαδικασίας, οδηγώντας τους στο να επιλέγουν το περιεχόμενο, να εντοπίζουν και να χρησιμοποιούν πηγές πληροφοριών, να σχεδιάζουν στρατηγικές διδασκαλίας-μάθησης-αξιολόγησης και να αναπτύσσουν πεδία μάθησης και πρακτικές παρεμβάσεις για τους εκπαιδευομένους.

Ο ύψιστος σκοπός της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης είναι να αναπτύσσει αξίες βασισμένες στη γνώση των παγκόσμιων θεμάτων και συναφείς δεξιότητες, με σκοπό να οικοδομήσει στάσεις υπεύθυνων παγκόσμιων πολιτών σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

Στις αξίες αυτές θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν οι εξής:

Η αυτοεκτίμηση, η αυτοπεποίθηση, ο αυτοσεβασμός και ο σεβασμός των άλλων

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους να αναπτύσσουν συναίσθηση της αξίας τους και να αισθάνονται περήφανοι για το ιδιαίτερο κοινωνικό, πολιτιστικό και οικογενειακό τους υπόβαθρο. Τους ενθαρρύνει επίσης να αναπτύσσουν συναίσθηση της αξίας των άλλων, ιδιαίτερα αυτών που έχουν διαφορετικό από το δικό τους υπόβαθρο.

Η κοινωνική υπευθυνότητα

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους να αναπτύσσουν αλληλεγγύη και αίσθηση ενδιαφέροντος για έναν κοινωνικά πιο δίκαιο, αλλά και πιο ασφαλή και ειρηνικό κόσμο, σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η υπευθυνότητα για το περιβάλλον

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους να νοιάζονται για την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Το ανοιχτό μυαλό

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση προάγει την προσέγγιση των διαφορετικών πηγών πληροφοριών, πολιτισμών και γεγονότων με κριτικό, ανοιχτό μυαλό.

Η οραματική στάση

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους να αναπτύσσουν ποικίλα οράματα για το πώς θα μπορούσε να μοιάζει ένας καλύτερος κόσμος που να περιλαμβάνει όλους μας, στη δική μας κοινωνία, σε άλλες κοινωνίες και σε όλο τον κόσμο.

Η ενεργή και συμμετοχική στάση του μέλους μιας κοινωνίας

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ενδυναμώνει την επίγνωση ότι αποτελούμε μέρος μιας κοινωνίας (τοπικής-παγκόσμιας), όπου τα ατομικά και συλλογικά δικαιώματα είναι γνωστά και σεβαστά από όλους. Έτσι δημιουργεί ένα αίσθημα αμοιβαίας υποστήριξης και μιαν ανάγκη για συμμετοχή στις κοινές αποφάσεις. Κατά συνέπεια, προβάλλει τις αρχές του πλουραλισμού, της απάλειψης των διακρίσεων και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η αλληλεγγύη

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση οδηγεί σε έμπρακτη αλληλεγγύη, η οποία δημιουργεί πολίτες του κόσμου ενήμερους για την παγκόσμια πραγματικότητα, οι οποίοι συμμετέχουν ενεργά στην προσπάθεια για έναν πιο αειφόρο κόσμο, βασισμένο στα ανθρώπινα δικαιώματα για όλους, στο διάλογο και στη συνεργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 0'

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία, ως ένα σύστημα αρχών και κανόνων που προηγείται και αναλύει την πράξη, μελετάει συστηματικά τη σχέση μεταξύ μεθόδων και θεωρίας σε κάθε επιστήμη.

Μια διάκριση μεταξύ μεθοδολογίας και μεθόδων μπορεί να βοηθήσει τη συζήτηση: Η μεθοδολογία, ως πυρήνας της επιστημολογίας, είναι η επιστημονική θεμελίωση και ανάπτυξη μεθόδων, με σκοπό τη διαμόρφωση θεμελιωδών στοιχείων για τη δημιουργία νέων συγκεκριμένων μεθόδων ή για τη σπουδή και ανάλυση αυτών που ήδη υπάρχουν. Η μέθοδος είναι μια σχεδιασμένη διαδικασία που κανονίζει μια γραμμή δράσης η οποία έχει αναληφθεί, για να επιτευχθούν καθορισμένοι αντικειμενικοί στόχοι σε μια συγκεκριμένη επιστήμη.

Η μεθοδολογία στην εκπαίδευση, και ιδιαίτερα στην Παγκόσμια Εκπαίδευση, είναι κάτι περισσότερο από μια συζήτηση περί διδακτικών μεθόδων. Η μεθοδολογία είναι ένας σπουδαίος πυλώνας εκπαιδευτικής πολιτικής. Πέρα από το πώς διδάσκουμε ή πώς αναπτύσσουμε διδακτικές δραστηριότητες, η μεθοδολογία περιλαμβάνει όλα τα ζητήματα της εκπαίδευσης. Με αυτή την έννοια, το περιεχόμενο κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας πρέπει να σχετίζεται άμεσα με τις μεθόδους που θα χρησιμοποιηθούν μέσα στην ομάδα μάθησης, με σκοπό να επιτευχθούν οι αντικειμενικοί στόχοι της δραστηριότητας που επιλέγηκε. Αυτή η βασική αναφορά αποβαίνει κρίσιμη, αν δεχτούμε ότι κάθε δραστηριότητα σε κάθε ομάδα μάθησης, στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση, είναι η εφαρμογή ενός ευρύτερου ιδεολογικού πλαισίου. Επομένως, τα θέματα μεθοδολογίας πρέπει να εξετάζονται όχι μόνο σε σχέση με ιδιαίτερες μαθησιακές δραστηριότητες, αλλά και ως το πλαίσιο μιας συνεχούς μαθησιακής διαδικασίας –που σχετίζεται με τους κύριους αντικειμενικούς στόχους της εκπαίδευσης– και σε δυναμική αλληλεπίδραση με τη διαδικασία αξιολόγησης.

Και αν συμφωνήσουμε ότι κάθε μορφή εκπαίδευσης επηρεάζει τον τρόπο σκέψης, δράσης και ζωής των ανθρώπων, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι κάθε συζήτηση για το ρόλο της μεθοδολογίας στην εκπαίδευση δεν απέχει πολύ από τη συνολική συζήτηση για το ρόλο της εκπαίδευσης στις κοινωνίες μας.

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Για να αντιληφθούμε τα θεμελιώδη στοιχεία της μεθοδολογίας της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης χρειάζεται να γυρίσουμε πίσω στις κύριες έννοιες της Διακήρυξης του Μάαστριχτ για την Παγκόσμια Εκπαίδευση.

«Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι μια εκπαίδευση που ανοίγει τα μάτια και το νου των ανθρώπων στις πραγματικότητες του παγκοσμιοποιημένου κόσμου.»

Η μεθοδολογία της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης πρέπει να σχετίζεται με τις πραγματικότητες του κόσμου.

Αυτό σημαίνει ότι είναι βασισμένη πρώτα απ' όλα στην πραγματικότητα, τα πλαίσια και τις ανάγκες της ομάδας μάθησης, ύστερα στην πραγματικότητα της τοπικής κοινωνίας που περιβάλλει την ομάδα και έπειτα στην πραγματικότητα της παγκόσμιας κοινωνίας που επηρεάζει τις τοπικές πραγματικότητες και τις διασυνδέσεις μεταξύ τους. Αυτό απαιτεί πρώτα μίαν αποσαφήνιση όλων των εννοιών με τις οποίες θα καταπιαστούμε και ύστερα τη χρήση μιας μεγάλης ποικιλίας εκπαιδευτικών μέσων που θα είναι προσαρμοσμένα στις διαφορετικές ικανότητες και τα χαρακτηριστικά της ομάδας μάθησης (π.χ. ηλικία, γνώση της γλώσσας, πολιτιστικό υπόβαθρο και φυσικές ικανότητες) και θα σχετίζονται με τους τρόπους μάθησης.

Οι αντικειμενικοί στόχοι και τα διάφορα βήματα της δραστηριότητας πρέπει να είναι ξεκάθαρα και κατανοητά στον καθένα, για να διασφαλίσουμε ότι ο καθένας μπορεί να συμμετάσχει, αλλά και για να οικοδομηθεί μια κοινή αντίληψη για τις πραγματικότητες του κόσμου και για το πώς είναι αλληλένδετες.

Μερικά παραδείγματα ερωτήσεων μπορούν να μας βοηθήσουν να αντιληφθούμε βήμα βήμα τη μαθησιακή διαδικασία:

- Ποια είναι τα μέλη της ομάδας (εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι);
- Ποια η καταγωγή τους (πολιτιστικό υπόβαθρο κλπ.);
- Πώς αντιλαμβανόμαστε την/τις πολιτιστική/κές τους ταυτότητα/ταυτότητες στην ομάδα και στην κοινωνία στην οποία ζουν;
- Γιατί είναι εδώ;
- Πώς αισθάνονται σ' αυτή την ομάδα;
- Πώς συμπεριφέρονται μεταξύ τους;
- Πώς αντιδρά ο καθένας τους στη συμπεριφορά του εκπαιδευτή;
- Πώς αισθάνεται και αντιδρά ο εκπαιδευτής σε σχέση με τη συμπεριφορά των εκπαιδευόμενων ως ατόμων και ως ομάδας;

Η κατανόηση της ομάδας μάθησης είναι απαραίτητη προϋπόθεση (*conditio sine qua non*) για όλους τους εκπαιδευτές, ιδιαίτερα όταν καταπιάνονται με θέματα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

Έχοντας υπόψη ότι καμιά προσωπική ή συλλογική πολιτιστική ταυτότητα δεν είναι στατική στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο μας, έχει ιδιαίτερη σημασία να κατανοούμε τα άτομα που απαρτίζουν την ομάδα μάθησης.

Ο προσδιορισμός της γνωστικής περιοχής με την οποία θα ασχοληθούμε, σύμφωνα με τις ανάγκες της ομάδας μάθησης, είναι εξαιρετικά σπουδαίος.

Εξίσου σημαντικό είναι το πώς θα χειριζόμαστε και πώς θα δημιουργούμε την κατάλληλη μαθησιακή ατμόσφαιρα, θα χτίζουμε γέφυρες επικοινωνίας και εμπιστοσύνης και θα δημιουργούμε ένα ενθαρρυντικό, ασφαλές

και ευχάριστο περιβάλλον για μάθηση από τους άλλους και μαζί με τους άλλους, όπου ο καθένας νιώθει αυτοπεποίθηση και έχει την αίσθηση της συμμετοχής.

Πώς πετυχαίνουμε, ως εκπαιδευτές, αυτό τον αντικειμενικό στόχο; Ποια διαδικασία ακολουθούμε;

Η απάντηση είναι ξανά μια ερώτηση: Είναι δυνατόν να κατανοήσουμε κάθε διαφορετική προσωπικότητα και να φέρουμε την ιδιαιτερότητα της ζωής της σε μια ομάδα, χρησιμοποιώντας **μία** μέθοδο, **μία** δραστηριότητα και **ένα** εκπαιδευτικό εργαλείο;

Η απάντηση μπορεί να είναι η εξής: Ποικίλες, ελκυστικές, συμμετοχικές, δημιουργικές και ευέλικτες δραστηριότητες που εμπλέκουν όλους τους εκπαιδευόμενους και σέβονται τις προτιμήσεις τους, την προσωπικότητά τους, το πολιτιστικό τους υπόβαθρο και την αξιοπρέπειά τους.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση εμπνέει τους ανθρώπους να δημιουργήσουν έναν κόσμο περισσότερης δικαιοσύνης, ισότητας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους.

Η συζήτηση για τις θεμελιώδεις έννοιες της δικαιοσύνης, της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτεί μεθόδους που οδηγούν σε κριτική σκέψη και ανάλυση – σε διαδικασίες δηλαδή έρευνας, δραστηριότητες βασισμένες σε διερεύνηση, μελέτη, εξερεύνηση και σχετικό έλεγχο. Ταυτόχρονα, το περιεχόμενο της μαθησιακής δραστηριότητας πρέπει να σχετίζεται με τη ζωή των ανθρώπων αυτών, με πραγματικές καταστάσεις και ανθρώπινες εμπειρίες, με σκοπό να ενισχύει την επίγνωση των εκπαιδευόμενων για την αδικία και την ανισότητα. Είναι επίσης σπουδαίο να αναγνωρίζουν και να μελετούν πράξεις δικαιοσύνης, αλλά και συνθήκες ισότητας και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην καθημερινή ζωή, με σκοπό να αναλογίζονται, το γενικότερο πλαίσιο που επιτρέπει ή δημιουργεί τέτοιες αξίες στις κοινωνίες μας.

Προφανώς, ένας πραγματικά δημοκρατικός διάλογος μεταξύ όλων αυτών που συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία είναι απαραίτητο να διατηρεί μια συνεχή διαδικασία κριτικής και δημιουργικής εξερεύνησης του κόσμου, με σκοπό να διευκολύνει την οικοδόμηση μιας συλλογικής γνώσης και κοινής κατανόησης του κόσμου στον οποίο ζούμε. Η ενσωμάτωση ποικίλων σχετικών συνθετικών στοιχείων από δεδομένα συστήματα αξιών και δυνάμεων και η συζήτηση για την αλληλεξάρτηση μεταξύ των πραγματικών καταστάσεων που βιώνουν οι άνθρωποι είναι ενέργειες αναγκαίες.

Μια ολιστική προσέγγιση επιζητεί να κατανοήσει τις άμεσες και έμμεσες σχέσεις μεταξύ των μορφών εξουσίας, της βίας και της αδικίας σε όλα τα επίπεδα, καθώς επίσης και τις αξίες, τις πρακτικές και τις αναγκαίες συνθήκες που απαιτούνται για να τις ξεπεράσουμε. Η μετακίνηση από την άγνοια και την αδιαφορία στη γνώση και τη συνείδηση των παγκόσμιων θεμάτων μπορεί να είναι αποτέλεσμα μιας μαθησιακής διαδικασίας που συνδέει το προσωπικό με το συλλογικό και το τοπικό με το παγκόσμιο πλαίσιο. Η μετακίνηση από τη γνώση και τη συνειδητοποίηση στη δράση, με σκοπό τη δημιουργία ενός κόσμου με περισσότερη δικαιοσύνη,

ισότητα και ανθρώπινα δικαιώματα για όλους, μπορεί να είναι αποτέλεσμα μιας μαθησιακής διαδικασίας που επιδιώκει να αναπτύξει κριτικό δυναμισμό και να ενισχύσει την ικανότητα των εκπαιδευόμενων να συμμετέχουν σε μια διαδικασία συλλογικής λήψης αποφάσεων και σε δράσεις για μετασχηματισμό προς αυτή την κατεύθυνση σε τοπικό επίπεδο.

Είναι εξίσου σπουδαίο να συνδέουμε τη θεωρητική γνώση με την κοινωνική πραγματικότητα του παρελθόντος και του παρόντος, για να καταλάβουμε τις θεμελιώδεις αρχές της ιστορικής διαδικασίας, έτσι ώστε να κατανοήσουμε πώς και γιατί η ανθρωπότητα έχει φτάσει στις περίπλοκες παρούσες καταστάσεις σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο και να αναπτύξουμε θετικά οράματα για το μέλλον.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μάθηση βασισμένη στη συνεργασία

Στη συνεργατική μάθηση υπάρχει μια θετική αλληλεξάρτηση μεταξύ των προσπαθειών αυτών που συμμετέχουν για να μάθουν. Επιδιώκουν μίαν αμοιβαία υποστήριξη, έτσι ώστε όλα τα μέλη της ομάδας να ωφελούνται από τις μεταξύ τους προσπάθειες. Υπάρχει μια θετική αλληλεξάρτηση στη δέσμευση των συμμετεχόντων να εργαστούν μαζί. Η μέθοδος επιτρέπει τη μάθηση μέσα από αλληλεπίδραση, διευρύνει τις επικοινωνιακές δεξιότητες αυτών που συμμετέχουν και ενδυναμώνει την αυτοεκτίμησή τους.

Μάθηση βασισμένη σε προβλήματα

Οι μεθοδολογίες που βασίζονται σε προβλήματα ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να κάνουν ερωτήσεις και να απαντούν σ' αυτές, χρησιμοποιώντας τη φυσική περιέργεια για συγκεκριμένα συμβάντα ή θέματα. Οι συμμετέχοντες καλούνται να στοχαστούν θέματα που δεν έχουν απόλυτες απαντήσεις ή εύκολη εξέλιξη και που αντανακλούν την πολυπλοκότητα καταστάσεων του πραγματικού κόσμου. Η μάθηση που βασίζεται σε προβλήματα ανοίγει το δρόμο για μίαν ενεργή, προσανατολισμένη σε καθήκοντα και αυτοελεγχόμενη προσέγγιση στη μαθησιακή διαδικασία.

Μάθηση βασισμένη στο διάλογο

Ο διάλογος δημιουργεί προφορικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ αυτών που συμμετέχουν και επιδιώκει να ενθαρρύνει την ανταλλαγή ιδεών. Λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ των ανθρώπων και δημιουργεί φιλικό περιβάλλον για την ανάπτυξη απόψεων, στοχασμών και προτάσεων, έστω κι αν είναι αντίθετες ή διαφορετικές. Ο διάλογος συντελεί στην ανάπτυξη της επικοινωνίας και των δεξιοτήτων ακρόασης. Με τον τρόπο αυτό προάγει την κατανόηση διαφορετικών θεμάτων και απόψεων. Είναι μία από τις πιο σημαντικές μεθόδους της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			
ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ:		ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ:	
<ul style="list-style-type: none"> • Ενδιαφέρουσες • Ελκυστικές • Παρακινητικές • Προκλητικές • Συμμετοχικές • Συνεργατικές • Ρεαλιστικές αλλά αισιόδοξες • Υποσχόμενες 	<ul style="list-style-type: none"> • Αντανακλαστικές • Στοχευμένες σε διαφορετικούς ανθρώπους • Διαφόρων ειδών και ευμετάβλητες • Μαθητοκεντρικές • Δημιουργικές • Διαδραστικές • Δημοκρατικές • Δυναμικές 	<ul style="list-style-type: none"> • Είναι βασισμένες σε καλό εκπαιδευτικό υλικό • Είναι συναφείς με το περιεχόμενο της ΠΕ • Δεν «διδάσκουν», αλλά μορφώνουν • Ενισχύουν την ευαισθητοποίηση • Προάγουν το διάλογο • Δίνουν την αίσθηση του ανήκειν • Ενισχύουν τη συνολική υπευθυνότητα • Εμπλέκουν ανθρώπους 	<ul style="list-style-type: none"> • Σέβονται τους εκπαιδευόμενους • Είναι βασισμένες σε ανθρώπινες αξίες • Αναπτύσσουν κριτική σκέψη • Συνδέουν το τοπικό με το παγκόσμιο • Κεντρίζουν σε δράση • Συνδέουν το περιεχόμενο με τη διδακτική πράξη • Είναι βασισμένες στη μικρο/μακροσκοπική διάσταση • Προβάλλουν τις ανθρώπινες αξίες

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην τυπική και άτυπη Παγκόσμια Εκπαίδευση τα επόμενα σημεία θεωρούνται σημαντικά:

Ο προσδιορισμός και η κατανόηση της ομάδας μάθησης:

Όπως σε όλες τις μορφές εκπαίδευσης, είναι θεμελιώδες το να λάβει κάποιος υπόψη την κατάσταση και το υπόβαθρο της ομάδας μάθησης, έτσι και στην Παγκόσμια Εκπαίδευση αυτό έχει καίρια σημασία. Η ηλικία, ο αριθμός αυτών που συμμετέχουν, οι κοινωνικές και οι πολιτιστικές διαφορές, σε συνάφεια με τα θέματα που έχουν επιλεγεί, ο χρόνος, το εκπαιδευτικό υλικό και ο χώρος που έχουμε στη διάθεσή μας, πρέπει να λαμβάνονται πρωταρχικά υπόψη στο σχεδιασμό ενός προγράμματος Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και στην επιλογή των κατάλληλων μεθόδων. Το να ξεκινάμε από το γενικότερο πλαίσιο αναφοράς των εκπαιδευόμενων και να ανιχνεύουμε τις ανάγκες τους συνεργαζόμενοι μαζί τους είναι επίσης ένα πρωταρχικό στοιχείο. Αυτό είναι ιδιαίτερα ουσιώδες όταν ο σκοπός μας είναι να σχεδιάσουμε προγράμματα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν προκαθορισμένα αναλυτικά προγράμματα.

Σχετικές συζητήσεις και βασικά ερωτηματολόγια είναι οι πιο συνηθισμένες μέθοδοι για να εντοπίσουμε αυτές τις ανάγκες και να βασίσουμε τα θέματα και τις δράσεις του εκπαιδευτικού προγράμματος πάνω σ' αυτές.

Η επιλογή του κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος:

Ένα μαθητοκεντρικό περιβάλλον είναι βασισμένο στις αρχές της δημοκρατικής, συμμετοχικής, συνεργατικής και εμπειρικής μάθησης. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον αλληλεπίδρασης η κριτική σκέψη, ο δημοκρατικός διάλογος και η ολιστική άποψη έχουν ιδιαίτερη αξία και ενθαρρύνονται σε όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

ΤΟ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ:	ΤΟ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Δημοκρατικό και διαλογικό • Συμμετοχικό • Γεμάτο ενδιαφέρον και διάθεση για αλληλοϋποστήριξη • Παρακινητικό και πηγή έμπνευσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργεί αυτοπεποίθηση • Στηρίζει την αμοιβαία κατανόηση και εμπιστοσύνη • Παρακινεί σε μάθηση του ενός από τον άλλο • Είναι ένας μικρόκοσμος μέσα στον κόσμο

Η εννοιολογική άποψη:

Οι κύριες έννοιες που σχετίζονται με τα παγκόσμια θέματα με τα οποία καταπιανόμαστε πρέπει να διασαφηνίζονται επαρκώς. Αυτές οι έννοιες θα σχηματίζουν ένα καλό στέρεο υπόβαθρο, πάνω στο οποίο θα βασίζεται η διαδραστική μάθηση.

Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης:

Η κριτική σκέψη αναπτύσσεται μέσα από τα διαφορετικά βήματα και επίπεδα της μάθησης. Αρχικά, οι εκπαιδευόμενοι χρειάζεται να αναγνωρίζουν την πραγματικότητα, προκειμένου να έχουν επίγνωση της παγκόσμιας κοινότητας και να αναπτύσσουν αξίες σχετικές με το δικαίωμα κάθε προσώπου ξεχωριστά για μian αξιοπρεπή ζωή. Έπειτα, χρειάζεται να τα κατανοήσουν αυτά, μέσα από ανάλυση και σύνθεση. Το να ερμηνεύουμε τις καταστάσεις μέσα στη δική τους πραγματικότητα και την καθημερινή ζωή είναι ουσιώδες για την κατανόηση.

Η ανάλυση της κατάστασης μέσα από τον επιμερισμό των στοιχείων της ανοίγει το δρόμο για ερωτήσεις σχετικές με το τι και το γιατί, παρά για απαντήσεις, για διάλογο βασισμένο σε επιχειρήματα και για ανοιχτό πνεύμα απέναντι στη διαφορετικότητα. Η σύνθεση, με το να συνθέτει διαφορετικά μέρη του παγκόσμιου παζλ, είναι ένα πολύ σπουδαίο βήμα για να κατανοήσουμε τις πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές διαστάσεις κάθε κατάστασης, αλλά και την αλληλεξάρτηση της διαφορετικής πραγματικότητας κάθε λαού. Ανοίγει επίσης το δρόμο και για να αναπτύξουμε αίσθημα υπευθυνότητας.

Η εφαρμογή της πληροφορίας και της γνώσης σε νέες καταστάσεις ανοίγει προοπτικές για έναν καλύτερο κόσμο μέσα από ενεργή συμμετοχή. Η αξιολόγηση της γνώσης με βάση ξεκάθαρα κριτήρια, συναφή με το αποτέλεσμα της ανάλυσης και της σύνθεσης, αναπτύσσει στάσεις και δεξιότητες για έναν πολίτη με κριτικό νου.

Το κέντρισμα της περιέργειας:

Το κέντρισμα της περιέργειας είναι μια πολύ σπουδαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη κριτικής σκέψης. Αυτό μπορεί κυρίως να γίνεται μέσα από την αναζήτηση σωστών ερωτήσεων, παρά σωστών απαντήσεων, που πιθανόν να μην υπάρχουν σε έναν κόσμο χωρίς βεβαιότητες και με περίπλοκα θέματα.

Η παρακίνηση για δημιουργικότητα:

Η παρακίνηση για δημιουργικότητα είναι επίσης μια πολύ σπουδαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη προοπτικών και δυνατοτήτων για έναν ειρηνικό, αειφόρο κόσμο.

Η μικρο/μακροσκοπική προσέγγιση:

Κυριότερες μορφές της:

- **Από το τοπικό στο παγκόσμιο**, π.χ. από την περιβαλλοντική ρύπανση ή τη φτώχεια στην περιοχή μας οδηγούμαστε στην παγκόσμια διάσταση αυτών των προβλημάτων και πάλι πίσω στο τοπικό μας επίπεδο (διεθνής όρος: *glocalization*).
- **Από το προσωπικό στο συλλογικό**, π.χ. από προσωπικές ιστορίες και εμπειρίες που παρουσιάζονται από τους συμμετέχοντες σε ένα πολυπολιτισμικό πρόγραμμα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, οδηγούμαστε στο να αντιμετωπίσουμε το μεταναστευτικό πρόβλημα σε συλλογική βάση.
- **Από το συναισθηματικό στο λογικό**, π.χ. από τα συναισθήματα που προκλήθηκαν σε ατομικό επίπεδο, ύστερα από τις παραπάνω μεταναστευτικές ιστορίες, οδηγούμαστε στο να εξερευνήσουμε τις γενικές όψεις της μετανάστευσης.

Η διαθεματική προσέγγιση:

Τα παγκόσμια θέματα μπορούν να αναπτυχθούν μέσα από οποιοδήποτε μάθημα, τυπικό ή άτυπο, του αναλυτικού προγράμματος. Η σύνδεση της ειδικής γνώσης με τη γενική και ο συνδυασμός διαφορετικών δεδομένων που προέρχονται από ποικίλες επιστήμες επιτρέπει μια πολυπρισματική προσέγγιση, που είναι αναγκαία, για να συλλάβουμε τη γνώση ως ένα ενιαίο σύστημα κι έτσι να κατανοήσουμε τον εαυτό μας και τους άλλους μέσα σε έναν περίπλοκο, αλληλεξαρτώμενο κόσμο, όπου οι πραγματικότητες της ζωής μας μπορεί να είναι συμπληρωματικές, αλλά επίσης και αντιφατικές. Η μετακίνηση από τη νοοτροπία της ατομικότητας στη νοοτροπία της συλλογικότητας προϋποθέτει το μετασχηματισμό των προσωπικών κριτηρίων της μίας αλήθειας σε συλλογικά κριτήρια πολλαπλών πραγματικοτήτων.

Τα τρία επίπεδα του χρόνου

Ο χειρισμός και των τριών επιπέδων του χρόνου είναι πολύ σπουδαίος στην προσέγγιση ενός παγκόσμιου θέματος. Για παράδειγμα, αρχικά είναι φυσικό να εστιάζουμε στο πώς το πρόβλημα παρουσιάζεται στο παρόν. Ωστόσο, χρειάζεται επίσης να δούμε το παρελθόν και να εξερευνήσουμε δυνατότητες για το μέλλον. Σχηματικά:

Η ιστορικότητα της γνώσης:

Επιπλέον, είναι σπουδαίο να αναγνωρίζουμε την ιστορικότητα και τα όρια των ατομικών και των κοινωνικών διαδικασιών, τα διαφορετικά στάδια εξέλιξης των φαινομένων, τη γένεση και τη φθορά, τα όρια και την πιθανή εξάντληση και καταστροφή κάθε συστήματος (οικολογικού, κοινωνικού, οικονομικού, πολιτικού), για να φτάσουμε σε μια λογική αντίληψη των καταστάσεων.

Η αντιμετώπιση της διαφωνίας:

Τα παγκόσμια θέματα είναι αναμενόμενο να είναι επιδέχονται διαφορετικές ερμηνείες. Επομένως, όταν καταπιανόμαστε με τέτοια θέματα, η διαφωνία δεν πρέπει να αποφεύγεται αλλά να αντιμετωπίζεται ισορροπημένα, στοχεύοντας σε μια σύνθεση των απόψεων. Αυτή η σύνθεση δεν είναι, φυσικά, πάντοτε δυνατή. Για παράδειγμα, θέματα που συνδέονται με τη θρησκεία μπορεί να είναι πολύ αμφιλεγόμενα. Και τα συμπεράσματα δεν είναι, ίσως, πιθανά σε μια δημοκρατική συζήτηση. Ωστόσο, μια τέτοια συζήτηση έχει αξία από μόνη της. Το θέμα του σεβασμού διαφορετικών πολιτιστικών παραδόσεων θα συζητηθεί κατ' ανάγκη στο παραπάνω παράδειγμα. Και κάθε μέλος της ομάδας θα αντιληφθεί ότι ζούμε σε έναν κόσμο που αλλάζει ταχύτατα, στον οποίο χρειάζεται αναθεωρούμε υπάρχουσες πεποιθήσεις, αξίες και στάσεις ζωής.

Η αντιμετώπιση των θεμάτων εθνικής ή πολιτιστικής ταυτότητας:

Αυτά τα θέματα συνήθως συνδέονται με τη μετανάστευση, την ξενοφοβία, τα στερεότυπα και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μπορεί, επομένως, να είναι πολύ αμφιλεγόμενα και πρέπει να τα χειριζόμαστε με πολλή λεπτότητα. Παρόλο που Παγκόσμια Εκπαίδευση σημαίνει αντίσταση στο κατεστημένο (status quo), ποτέ δεν πρέπει να θεωρείται ως απειλή, αλλά ως μια θετική πρόκληση που μπορεί να εμπλουτίζει και να διευρύνει την εθνική και πολιτιστική ταυτότητα.

Η εισαγωγή του στοιχείου της αλλαγής:

Διαρκής αλλαγή και, συνακόλουθα, αβεβαιότητα και αστάθεια αποτελούν μια πραγματικότητα στον κόσμο μας. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να προετοιμάζει τους εκπαιδευόμενους να αντιμετωπίζουν αυτή την πραγματικότητα και να προσαρμόζονται με έναν θετικό, εποικοδομητικό τρόπο. Αυτό σημαίνει αναζήτηση τρόπων για την επίτευξη ενός είδους καλής εξισορρόπησης μεταξύ σταθερότητας και αλλαγής. Για το σκοπό αυτό είναι αναγκαία μια πιο ολιστική προσέγγιση, η οποία συνδέει τις διαφορετικές διαστάσεις του ανθρώπινου όντος (τη φυσική, τη διανοητική, τη συναισθηματική και την πνευματική) με τις διαφορετικές διαστάσεις του περιβάλλοντος (τη φυσική, την κοινωνική, την πολιτιστική, την οικονομική και την πολιτική).

Η έμπνευση αισιοδοξίας και ευχαρίστησης:

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι αισιόδοξη και φέρνει ελπίδα. Υπάρχουν πολλοί σύγχρονοι «προφήτες» που, όπως η Κασσάνδρα, τείνουν να προφητεύουν το τέλος του κόσμου. Πώς αντιμετωπίζουμε την απαισιοδοξία; Ένας θετικός τρόπος είναι να δώσουμε έμφαση στο ότι εμπιστευόμαστε την ανθρώπινη φύση. Ας ανατρέξουμε στην ιστορία, ακόμη και δυο ή τρεις γενιές πίσω, και ας δούμε την πρόοδο που έχει γίνει, για παράδειγμα, στην κοινωνική ασφάλιση ή στη διάδοση της εκπαίδευσης, για να διανοίξουμε θετικές προοπτικές. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει ακόμη να είναι ευχάριστη, ένα στοιχείο που συνδέεται με την αισιοδοξία. Το χιούμορ επίσης βοηθάει στη δημιουργία μιας χαρούμενης ατμόσφαιρας. Ας χρησιμοποιούμε ενεργητικές, ευχάριστες μεθόδους που έχουν δραστικό αποτέλεσμα στο να αναπτύσσουν παγκόσμιες δεξιότητες και αξίες και οδηγούν σε δράση.

Η οικοδόμηση πάνω στις προσωπικές εμπειρίες και στις προσομοιώσεις:

Οι προσωπικές εμπειρίες ή οι προσομοιώσεις είναι μορφές της εμπειρικής μάθησης. Παιδαγωγικές θεωρίες τονίζουν ότι «οι άνθρωποι μαθαίνουν πιο αποτελεσματικά μέσα από τις δικές τους εμπειρίες, σε καταστάσεις που εμπλέκουν διανόηση, συναίσθημα και δράση». Οι δραστηριότητες προσομοίωσης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης μπορούν να προκαλούν έντονα συναισθήματα, των οποίων ο χειρισμός δεν είναι εύκολος. Γι' αυτό ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι προετοιμασμένος να χειρίζεται έντονα συναισθήματα. Χρειάζεται επίσης να γνωρίζει και να κατανοεί κάθε άτομο της ομάδας. Οι συναισθηματικές καταστάσεις πρέπει να χρησιμοποιούνται πολύ προσεκτικά, σε μια ειδική χρονική περίοδο, είτε ως σημεία εκκίνησης είτε ως μέρος ενός συνολικού προγράμματος. Αλλιώς, πάρα πολλά συναισθήματα μπορεί να απομακρύνουν την εργασία της ομάδας από τη λογική και τη σκέψη. Οι μέθοδοι που επιτρέπουν και τα δυο, εμπειρία και σκέψη, και εξισορροπούν το διανοητικό επίπεδο, το συναισθηματικό επίπεδο και το επίπεδο της δράσης είναι οι πιο αποτελεσματικές μέθοδοι μάθησης στην Παγκόσμια Εκπαίδευση.

Η παρακίνηση σε ενεργό συμμετοχή:

Η παρακίνηση σε ενεργό συμμετοχή είναι πολύ σπουδαία για μια αλλαγή ως προς τις αξίες και τις στάσεις ζωής. Οι δραστηριότητες μπορεί να σχεδιάζονται από τους εκπαιδευόμενους, για μια ομάδα εκπαιδευόμενων και για την τοπική κοινωνία, έχοντας βασιστεί σε μίαν εκτίμηση της πραγματικότητας και των αναγκών. Οι συμμετέχοντες μπορούν να προσπαθούν να προτείνουν λύσεις ή ακόμη και να αναλαμβάνουν συλλογική δράση να προωθήσουν το μετασχηματισμό στο περιβάλλον τους, σε ένα μικροσκοπικό επίπεδο, (σχολική τάξη, σχολείο, κοινότητα, χωριό κλπ.), συνδέοντας π.χ. την τυπική εκπαίδευση με μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ). Μέσα από αυτές τις διαδικασίες, οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να αναγνωρίσουν με ποιο τρόπο η συμμετοχή και η ικανότητα ανταποκρίνονται σε πραγματικές ανάγκες, βελτιώνουν την ποιότητα ζωής στην κοινωνία, με την ελπίδα ότι θα οδηγηθούν σε μια ηθική στάση ζωής ή σε προσφορά υπηρεσίας και σε συμμετοχή στη δημόσια ζωή.

Η δικτύωση μεταξύ λαών:

Κατά την πρακτική εφαρμογή της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, πολύ σπουδαία είναι και η δημιουργία δεσμών με άλλες χώρες, πολιτισμούς και κοινωνίες. Αυτοί οι δεσμοί σημαίνουν ορατή, χειροπιαστή αλληλεγγύη ομάδων που εργάζονται μαζί. Μπορούν, για παράδειγμα, να βοηθούν ανθρώπους σε ανεπτυγμένες περιοχές να εκτιμούν τη ζωή του χωριού έναντι της ζωής στην πόλη και ανθρώπους σε λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες να κατανοήσουν ότι όλοι οι άνθρωποι στις ανεπτυγμένες χώρες δεν γεννήθηκαν με ένα ασημένιο κουτάλι στο στόμα τους. Από την άλλη, μετανάστες από διάφορες χώρες υπάρχουν παντού. Με το να τους εμπλέκουμε στην εκπαιδευτική διαδικασία, φέρνουμε μέσα σ' αυτήν διαφορετικές φωνές, δείχνοντας έτσι την αλληλεξάρτηση και την ανάγκη για αλληλεγγύη.

Η χρήση πολλαπλών πηγών εκπαιδευτικού υλικού:

Οι εκπαιδευτές που εφαρμόζουν στη διδακτική πράξη την Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να χρησιμοποιούν μεγάλη ποικιλία εκπαιδευτικού υλικού, σύμφωνα με τις πραγματικότητες του μαθησιακού περιβάλλοντος (πού, πότε, ποιοι, τι, καθώς επίσης και το περιεχόμενο και το γενικότερο πλαίσιο αναφοράς του προγράμματος). Πολύ συχνά αντικειμενικές δυσκολίες περιορίζουν τη δυνατότητα επιλογής τέτοιου υλικού. Οι εκπαιδευτές πρέπει να είναι ευέλικτοι και να προσαρμόζουν τις δραστηριότητές τους στο υπάρχον υλικό. Αυτό που είναι σπουδαίο στην Παγκόσμια Εκπαίδευση δεν είναι το εργαλείο, αλλά ο τρόπος χρήσης του.

Η αξιοποίηση των ΜΜΕ:

Η λήψη πληροφοριών από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (τύπος, τηλεόραση, διαδίκτυο) είναι μέρος της καθημερινής μας ζωής. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση μέσω των ΜΜΕ είναι συγχρόνως μέσο και σκοπός. Θεωρείται μέσο λόγω της μεγάλης ποσότητας και της διαφορετικότητας των πληροφοριών που προέρχονται από ποικίλες συμπληρωματικές πηγές. Θεωρείται σκοπός, γιατί η μάθηση μέσα από τις πηγές των ΜΜΕ είναι ο καλύτερος τρόπος να συνειδητοποιήσουμε περισσότερο το ρόλο των ΜΜΕ, κάτι που είναι απόλυτα αναγκαίο σήμερα για παγκόσμιους πολίτες.

Η κατανόηση των ΜΜΕ είναι σκοπός για την Παγκόσμια Εκπαίδευση: Η εκπαίδευση για τα ΜΜΕ σχετίζεται άμεσα με την Παγκόσμια Εκπαίδευση, γιατί ενισχύει την κριτική σκέψη μέσα από την κριτική προσέγγιση μιας συγκεκριμένης πηγής πληροφόρησης (είναι π.χ. αντικειμενική ή υποκειμενική; Είναι ιδεολογικά και πολιτιστικά προσανατολισμένη; κλπ.), καθώς επίσης και μέσα από την αποκωδικοποίηση των σημείων και των συμβολισμών κάθε πληροφορίας που έχει μεταδοθεί (λεξιλόγιο, εικόνες, ήχοι κλπ.) και μέσα από την ανάλυση, τη διαφοροποίηση και τη σύγκριση του τι είναι γεγονός ή πραγματικότητα και τι άποψη, καθώς επίσης και του τι είναι άποψη και τι σχόλιο. Η εκπαίδευση για τα ΜΜΕ υποβοηθεί την Παγκόσμια Εκπαίδευση, γιατί σχετίζεται με διαφορετικά μαθήματα των τυπικών και άτυπων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη χρήση των ΜΜΕ σε κάθε μάθημα της εκπαίδευσης, είναι η διάκριση μεταξύ πληροφορίας και γνώσης.

Η χρήση των ΜΜΕ ως πηγής εκπαιδευτικού υλικού στην Παγκόσμια Εκπαίδευση: Η χρήση πληροφοριών από τα ΜΜΕ σε μια μαθησιακή διαδικασία μπορεί να είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα σε ένα μικροσκοπικό επίπεδο – η γνώση δηλαδή για το μικρόκοσμο που περιβάλλει την ομάδα μάθησης, η κατανόηση του πώς η κοινωνία αντιδρά στις πραγματικές καταστάσεις του κόσμου και η ανάλυση του πώς οι άνθρωποι που ζουν γύρω μας αντιλαμβάνονται τις πληροφορίες για το παγκόσμιο πλαίσιο. Είναι επίσης μια πηγή πληροφόρησης γεμάτη προκλήσεις σε ένα μακροσκοπικό επίπεδο, για την κατανόηση της αλληλεξάρτησης του κόσμου στον οποίο ζούμε. Στην Παγκόσμια Εκπαίδευση ο εκπαιδευτής που χρησιμοποιεί τα ΜΜΕ μπορεί να ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους να ενημερώνονται για τα παγκόσμια προβλήματα, να είναι ένα ακροατήριο με κριτική στάση για κάθε μορφή πληροφόρησης που τους παρέχεται, να αποδομούν τα στερεότυπα, να αναπτύσσουν νοοτροπία κατανόησης και να γίνουν ενεργοί πολίτες.

Οι εκπαιδευόμενοι που χρησιμοποιούν τα ΜΜΕ σε μια μαθησιακή διαδικασία Παγκόσμιας Εκπαίδευσης μπορούν να γίνουν δραστήριοι ερευνητές της πληροφόρησης και συνεργάσιμοι συμμετοχοί σε μια διαδικασία ανακάλυψης της γνώσης.

Η χρήση των ΜΜΕ ως μέσο, για να δράσουμε ως παγκόσμιοι πολίτες: Η χρησιμοποίηση των ΜΜΕ είναι ένας πρωτοποριακός τρόπος όχι μόνο για τη λήψη πληροφοριών, αλλά και για τη διάδοσή τους από την ομάδα στην τοπική ή την παγκόσμια κοινωνία, εάν η ομάδα εκτείνει τη μαθησιακή δραστηριότητα σε δράση μέσα στην πραγματική ζωή ή στο διαδικτυακό χώρο. Τα ΜΜΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να κάνουν πιο συνειδητοποιημένους τους ανθρώπους και να καταστήσουν ορατές ατομικές περιπτώσεις ή συλλογικές δράσεις κοινού ενδιαφέροντος (π.χ. δράσεις αλληλεγγύης ή συνεργασίας για το καλό της κοινωνίας, διαμαρτυρίες εναντίον πράξεων βίας, πολυπολιτισμικά γεγονότα, δραστηριότητες για την αειφορία).

Η δυναμική διαδικασία:

Οι δραστηριότητες της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης ακολουθούν μια διαδικασία συνεχούς προπαρασκευής, δράσης και αναθεώρησης. Όλοι οι συμμετέχοντες σ' αυτό το είδος εκπαίδευσης θα προβούν σε εκτιμήσεις αναγκών, θα αναπτύξουν προτάσεις, θα καταστρώσουν σχέδια δράσης και θα σταθμίσουν ή θα μοιραστούν τα αποτελέσματα της δράσης τους με την ομάδα των εκπαιδευόμενων. Η εσωτερική αξιολόγηση είναι ένας σημαντικός πυλώνας της όλης διαδικασίας, βασισμένος στην αλληλεπίδραση, και συνδεδεμένος με τους αντικειμενικούς στόχους της δραστηριότητας. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης μπορούν να είναι η αφετηρία για ανασχεδιασμό μιας δραστηριότητας ή ενός προγράμματος, για νέες προοπτικές και σχέδια. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση δεν είναι μια στατική, επαναλαμβανόμενη πορεία, αλλά μια συνεχής, δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης και δράσης, με άλλα λόγια μια εκπαιδευτική πράξις.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση, με το ευρύ πεδίο θεμάτων και τις δυναμικές της φιλοδοξίες, προσφέρει στην πραγματικότητα πολλές ευκαιρίες χρησιμοποίησης ποικίλων μεθόδων κατά την πρακτική εφαρμογή της, από τις πιο «κλασικές», ως πούμε, μέχρι τις πιο «καινοτόμες». Αυτό που χρειάζεται να θυμούνται οι εκπαιδευτές είναι ότι μια μέθοδος αποτελεί μια μαθησιακή προσέγγιση, που άμεσα συνδέεται με τους αντικειμενικούς στόχους και βρίσκεται σε συνάφεια και συνεχή αλληλεπίδραση με το περιεχόμενο κάθε θέματος και δραστηριότητας. Επιπλέον, αυτό που ενδιαφέρει περισσότερο δεν είναι η ίδια η απόκτηση της γνώσης, αλλά η διαδικασία με την οποία ο εκπαιδευόμενος μαθαίνει πώς να μαθαίνει.

Το σπουδαίο στην Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι να χρησιμοποιούμε, σε κάθε περίπτωση, τις μεθοδολογικές προτάσεις που παρουσιάστηκαν παραπάνω. Σύμφωνα με αυτές, ένα μαθητοκεντρικό περιβάλλον γενικά αποκλείει την πολύ «κλασική» μέθοδο της μακράς διάλεξης που απευθύνεται σε παθητικούς εκπαιδευόμενους,

ακόμη κι αν χρησιμοποιείται η σύγχρονη τεχνολογία στη διάρκεια της διάλεξης. Επίσης, τα φύλλα εργασίας δεν μπορούν να είναι πολύ αποτελεσματικά, αν βασίζονται σε μακροσκελή, στεγνά επιστημονικά κείμενα, συνοδευόμενα από πολυάριθμες «ακαδημαϊκές» ερωτήσεις που απαιτούν μεμονωμένη απάντηση. Από την άλλη, ιστορίες, που τις διηγείται κάποιος ή δίνονται σε μορφή κωμικογραφημάτων (κόμικς) ή γελοιογραφίες, όταν και τα δυο συνοδεύονται από ερωτήσεις που εμπνέουν, μπορούν να ωθήσουν τους εκπαιδευομένους να ερευνήσουν για τις απαντήσεις σε ομάδες και να συζητήσουν όψεις των παγκόσμιων θεμάτων σε ένα συμμετοχικό, συνεργατικό, εμπειρικό και, πάνω από όλα, δημοκρατικό μαθησιακό περιβάλλον.

Πάνω σ' αυτή τη βάση, κάθε τι διαδραστικό είναι καλοδεχούμενο: Τρόποι που «σπάνε τον πάγο» και ενεργοποιούν, δραστηριότητες προσομοίωσης και παιχνίδια, δραματοποιήσεις, ιδεοθύελλα (brainstorming), ασκήσεις λύσης προβλημάτων, διαγωνισμοί συζητήσεων (debates), ομαδικές συζητήσεις, συζητήσεις σε πάνελ ή στρογγυλής τραπέζης, ασκήσεις διμελών ομάδων, ανταλλαγή εμπειριών, ερευνητικές εργασίες και παρουσιάσεις, μελέτες πεδίου, συμμετοχικές καλλιτεχνικές εργασίες, καλλιτεχνικές δραστηριότητες που περιλαμβάνουν μουσική και/ή χορό και δραστηριότητες βασισμένες σε ιστορίες ή μύθους ή εικαστικές τέχνες (φωτογραφία, κινηματογραφικές ταινίες, κολάζ, κωμικογραφήματα κλπ.). Υπάρχουν πολλές μέθοδοι αυτού του είδους και οι έμπειροι εκπαιδευτές τις γνωρίζουν. Μεγάλος αριθμός πηγών έντυπου και διαδικτυακού εκπαιδευτικού υλικού υπάρχει σήμερα και διατίθεται από ευρωπαϊκές και διεθνείς οργανώσεις. Στο υλικό αυτό περιγράφονται απτά παραδείγματα και ιδέες για τέτοιες μεθόδους¹.

Σε όλες αυτές τις μεθόδους το μήνυμα πρέπει να είναι ένα, ότι ο τόπος στον οποίο εφαρμόζεται η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει μεταφορικά να μοιάζει με μια κυψέλη, στην οποία οι μέλισσες έχουν να παίξουν ένα ρόλο γύρω από έναν κοινό σκοπό. Η μόνη διαφορά είναι ότι ο εκπαιδευτής δεν είναι ένα είδος αυταρχικής βασίλισσας!

Είναι κατανοητό ότι, στην περίπτωση άτυπης εκπαίδευσης που σχετίζεται με ομάδες νέων ή πιο ώριμων ενηλίκων, πρέπει ο εκπαιδευτής να φροντίζει να μοιάζει με ένα είδος μαέστρου σε μίαν ορχήστρα, στην οποία αυτός/ή και τα μέλη της ορχήστρας αποφασίζουν δημοκρατικά τις λεπτομέρειες του προγράμματός τους, καθώς επίσης και τον ατομικό, αλλά και συλλογικό ρόλο του καθενός, με σκοπό να φτάσουν με επιτυχία σε μια τελική, αρμονική συμφωνία!

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΙ ΜΕ ΝΕΕΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ

Επειδή οι εκπαιδευτές ενεργούν όχι μόνο ως μέλη του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά και ως άτομα και μέλη μιας κοινωνίας που συνεχώς μεταβάλλεται, καινοτόμες μέθοδοι συχνά παρουσιάζονται στην εκπαίδευση, ως αποτέλεσμα μιας διαδικασίας που ξεκινά από τη βάση και κατευθύνεται στην κορυφή. Το να είσαι εκπαιδευτής που ασχολείται με την Παγκόσμια Εκπαίδευση, οπωσδήποτε απαιτεί να αναπτύσσεις τις δικές σου μεθόδους, σύμφωνα με τις γνώσεις σου, τις δεξιότητές σου, την εκπαίδευσή σου, την προσωπικότητά σου,

¹ Βλ. ιστοσελίδα Κέντρου Βορρά-Νότου: www.nscentre.org, education link

την αυτοπεποίθησή σου, τις ιδέες σου και το ζήλο που σε παρακινεί. Ως αποτέλεσμα μιας αυτοαξιολόγησης συνυφασμένης με μια κριτική προσέγγιση των συμβατικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση ή μιας απλής ανθρώπινης ανάγκης για εξέλιξη και βελτίωση, πολλοί εκπαιδευτές ψάχνουν για νέες μεθόδους που ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της εποχής μας. Μερικές φορές και οι εκπαιδευόμενοι απαιτούν νέες και πρωτοποριακές μεθόδους και έχουν κριτική στάση απέναντι στις παραδοσιακές. Πολύ συχνά όμως, τουλάχιστον στην τυπική εκπαίδευση, οι εκπαιδευτές που ψάχνουν να βρουν νέες μεθόδους μέσα από ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα προερχόμενο από τις εκπαιδευτικές αρχές, απαιτούν μόνο νέα εκπαιδευτικά εργαλεία. Πολύ συχνά οι αρχές αυτές τους προσφέρουν τέτοια εργαλεία ή εφόδια. Οι εκπαιδευτές θεωρούν ότι η χρήση όλων αυτών θα αλλάξει τη μεθοδολογία και συνακόλουθα θα επηρεάσει τη «διδασκτική αποδοτικότητα τους στα μαθήματα», χωρίς να έχει προηγηθεί σκέψη για τη συνάφεια μεταξύ εκπαιδευτικών εργαλείων, μεθόδων, στόχων και περιεχομένου (τι, γιατί, πώς). Γι' αυτό το λόγο, η αποσαφήνιση του ρόλου και της σπουδαιότητας των καινοτόμων μεθόδων, με ή χωρίς νέα εκπαιδευτικά εργαλεία και εφόδια, είναι μία ακόμη πρόκληση για την Παγκόσμια Εκπαίδευση.

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

α) Η μέθοδος ενός σχεδίου εργασίας (πρότζεκτ)

Η εργασία σχετικά με ένα κοινό παγκόσμιο θέμα, ή κάποιες πτυχές του, είναι ένα πολύ δημιουργικό καθήκον για τους εκπαιδευόμενους στον τυπικό και άτυπο τομέα. Η εργασία μπορεί να περιλαμβάνει ορισμένα στοιχεία, όπως καινοτόμα κείμενα, ποιήματα ή πεζά, φωτογραφίες, ιχνογραφήματα, γραφικές παραστάσεις, κωμικογραφήματα, γελοιογραφίες, αποκόμματα από εφημερίδες ή περιοδικά, κολάζ, μια εφημερίδα της τάξης, μουσική, δραματοποίηση, μέχρι και παραγωγή οπτικοακουστικού υλικού. Ακόμη κι αν η εργασία γίνεται ατομικά, πρέπει να έχει συλλογική διάσταση και να περιλαμβάνει παρουσίαση στην τάξη, συζήτηση και αξιολόγηση από την τάξη. Ωστόσο, είναι καλύτερο να αποτελεί αποτέλεσμα ομαδικής εργασίας, την οποία οι συμμετέχοντες μπορούν να εμπλουτίσουν με μερικά ή όλα τα παραπάνω στοιχεία, σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους και τα ταλέντα τους. Η επιτόπια εργασία, που αρχίζει, όπου είναι δυνατό, από τοπικές καταστάσεις, είναι επίσης ευπρόσδεκτη. Το τελικό αποτέλεσμα μπορεί να είναι μια έκθεση του όλου σχεδίου εργασίας στον τόπο όπου δημιουργήθηκε ή στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας².

Μεγάλη ευκαιρία για τέτοια σχέδια εργασίας προσφέρεται από την Εβδομάδα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης – το ετήσιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που έχει αναληφθεί και συντονίζεται από το Κέντρο Βορρά-Νότου του Συμβουλίου της Ευρώπης.

β) Η μέθοδος της παγκόσμιας διασύνδεσης

Αυτή η μέθοδος μπορεί να δώσει πραγματική ουσία στην προηγούμενη. Όπως αναφέραμε γενικά παραπάνω, το να φέρεις την παγκόσμια πραγματικότητα μέσα στη σχολική αίθουσα (ή σε οποιονδήποτε άλλο χώρο

2 Βλ. ιστοσελίδα Κέντρο Βορρά-Νότου: www.nscentre.org, education link

μάθησης) για συνεργασία στην πράξη έχει ζωτική σημασία για τα προγράμματα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, στον τυπικό και άτυπο τομέα.

Μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους:

- Με το να φέρνουμε ανθρώπους από άλλες χώρες στην εκπαιδευτική διαδικασία ή ακόμη και με το να επισκεπτόμαστε άλλες χώρες, εκεί όπου μια ομαδική επίσκεψη είναι δυνατή.
- Με το να δημιουργούμε δεσμούς και δίκτυα με ανθρώπους από διαφορετικά μέρη του κόσμου με αλληλογραφία μέσω ταχυδρομείου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- Με το να δεχόμαστε ευχαρίστως επισκέπτες με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο (π.χ. μετανάστες που ζουν στη χώρα μας) στην αίθουσα διδακτικού προσωπικού ή στη σχολική αίθουσα ή στο σχολείο ή στο χώρο του άτυπου προγράμματος Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.
- Με το να οργανώνουμε πολυπολιτισμικές εκδηλώσεις, γιορτές, εκθέσεις ή άλλες δραστηριότητες στα σχολεία ή σε δημόσιους χώρους και να εμπλέκουμε ανθρώπους με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο σε τέτοιες δραστηριότητες, συμπεριλαμβάνοντας διαφορετικά είδη φαγητού, μουσικής, χορού, ίσως και θεατρικών παραστάσεων.
- Με το να φέρνουμε εκπαιδευόμενους σε περιοχές όπου ζουν άποροι άνθρωποι, έτσι ώστε να βιώνουν την κατάσταση και, αν είναι δυνατό, να συνεργάζονται μαζί τους στην αντιμετώπιση τοπικών προβλημάτων.
- Με το να εμπλέκουμε τους εκπαιδευόμενους σε δραστηριότητες που αποσκοπούν να βοηθήσουν δυσπραγούντες ανθρώπους ή σε εθελοντική εργασία που γίνεται με πρωτοβουλία μη κυβερνητικών οργανώσεων, ειδικά στην τυπική εκπαίδευση.
- Με το να οργανώνουμε συναντήσεις διδασκόντων, μαθητών και γονέων με μαθησιακά προγράμματα για πολυπολιτισμικά θέματα.

γ) Οι διεθνείς σχολικές συνεργασίες

Αυτή η μέθοδος συμπληρώνει την προηγούμενη. Υπάρχουν εκατοντάδες διμερείς συνεργασίες μεταξύ σχολείων του νότου και του βορρά, της ανατολής και της δύσης. Αρκετές διεθνείς οργανώσεις που φέρνουν τα σχολεία σε επαφή ασχολούνται με τη διαδικασία ίδρυσης δικτύων συνεργαζόμενων σχολείων, τα οποία παρέχουν ιστοχώρους, ιδέες, καταγραμμένες εμπειρίες και πρακτικά συναντήσεων. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες υπάρχουν εθνικές υπηρεσίες και μη κυβερνητικές οργανώσεις που παρέχουν υποστήριξη σε σχολεία τα οποία ενδιαφέρονται για διεθνείς συνεργασίες. Ειδικά οι συνεργασίες μεταξύ σχολείων βορρά-νότου προσφέρουν πολλές δυνατότητες για Παγκόσμια Εκπαίδευση.

Από τη δική μας οπτική γωνία, οι συνεργασίες αυτές επιτρέπουν:

- Να υπάρξει καλύτερη κατανόηση της παγκόσμιας αλληλεξάρτησης μέσα από άμεσες επαφές μεταξύ μαθητών και διδασκόντων στις χώρες και στα σχολεία των εκπαιδευόμενων

- Να ξεπεραστούν αμοιβαία στερεότυπα και προκαταλήψεις
- Να αυξηθεί ο ζήλος μαθητών και διδασκόντων
- Να δημιουργηθεί μια νέα νοοτροπία διδασκαλίας και μάθησης, π.χ. μια διδασκαλία σύνδεσης/επικάλυψης των μαθημάτων
- Να αναπτυχθούν περαιτέρω σημαντικές ικανότητες-κλειδιά που επιτρέπουν τη συμμετοχή όλων, π.χ. σύγχρονη επικοινωνία, διαχείριση σχεδίων εργασίας (πρότζεκτς), δεξιότητες σε ξένες γλώσσες, διεθνής επικοινωνία μεταξύ μαθητών και διδασκόντων.

Από μεθοδολογική άποψη, οι συνεργασίες μεταξύ σχολείων βορρά-νότου προσφέρουν πολλές δυνατότητες για συγκεκριμένες δραστηριότητες στη σχολική τάξη, όπως είναι:

- Η ανταλλαγή επιστολών (χειρόγραφων ή ηλεκτρονικών)
- Ο σχεδιασμός και η χρήση διαδραστικών ιστοχώρων (συμπεριλαμβάνοντας φόρουμ συζήτησης και χώρους συνομιλίας – διεθνής όρος: chat rooms)
- Η ανταλλαγή των αποτελεσμάτων σχεδίων εργασίας μεταξύ συνεργαζόμενων σχολείων
- Η πρόσκληση στη σχολική τάξη ενός ειδικού που ζει στο χωριό ή στην πόλη σας, αλλά κατάγεται από τη χώρα του συνεργαζόμενου σχολείου, με σκοπό να πληροφορηθείτε περισσότερα πράγματα για τις χώρες που συμμετέχουν στη συνεργασία.
- Ο σχεδιασμός αμοιβαίων επισκέψεων μεταξύ των συνεργαζόμενων σχολείων.

δ) Οι διαγωνισμοί συζητήσεων

Οι διαγωνισμοί συζητήσεων (debates) είναι μια πολύ ελκυστική μέθοδος, μέσα από την οποία οι εκπαιδευόμενοι στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση μπορούν να ενημερωθούν για τα σύγχρονα παγκόσμια θέματα εκπαίδευσης. Μπορούν να οργανωθούν σε επίπεδο ομάδας ή σχολείου, τοπικό, εθνικό ή διεθνές, σύμφωνα με τα διαθέσιμα οικονομικά μέσα.

Στόχοι του διαγωνισμού:

- Να αναπτύξει δεξιότητες λόγου και επιχειρηματολογίας, βασισμένες σε κριτική σκέψη
- Να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές για σύγχρονα θέματα και να τους οδηγήσει να διατυπώνουν ερωτήσεις μέσα από την εξερεύνηση αυτών των θεμάτων
- Να καλλιεργήσει κριτικό πνεύμα
- Να γίνουν οι μαθητές κριτικοί δέκτες μηνυμάτων και να αναπτύξουν κριτική αντίσταση στη χειραγώγηση.

Κριτήρια αξιολόγησης:

- Περιεχόμενο (πειστικότητα, επιχειρήματα, επίπεδο λόγου)
- Γενική παρουσία (φωνή, στάση σώματος, κινήσεις, έκφραση)
- Χρόνος (τήρηση των χρονικών ορίων)

Γενικό σχόλιο: Το πιο σπουδαίο στοιχείο στο διαγωνισμό αυτού του είδους δεν είναι η νίκη, αλλά η συμμετοχή. Οι συμμετέχοντες πρέπει να κατανοήσουν ότι η αξία του έγκειται στο ίδιο το ταξίδι, που κεντρίζει σε δράση, όχι στον προορισμό του ταξιδιού. Μέσα από αυτό το ταξίδι αποκτούν εμπειρία και γνώση που τους προάγουν σε φωτισμένους παγκόσμιους πολίτες.

ε) Οι συμμετοχικές τέχνες

Οι συμμετοχικές τέχνες έχουν το ρόλο μιας αλληλεπίδρασης, κατά την οποία οι συμμετέχοντες καλλιτέχνες (και/ή άλλα πρόσωπα που έχουν εξειδίκευση καθώς και μη καλλιτέχνες αλληλεπιδρούν χρησιμοποιώντας κανόνες και μέσα/όργανα ειδικά για την κοινή τους παρουσίαση. Αυτή η συλλογική εκπαιδευτική εμπειρία οδηγεί αυτούς που συμμετέχουν σε ένα άλλο είδος αυτοβελτίωσης, με το να προβάλλει αρχές που δημιουργούν έναν κοινό, ασφαλή χώρο φυσικής και πνευματικής άνεσης. Σ' αυτό το χώρο, οι εκπαιδευτές (επιμορφωτές, δάσκαλοι, ψυχολόγοι, καλλιτέχνες) και οι εκπαιδευόμενοι θα εργαστούν μαζί στο πλαίσιο μιας συνεργασίας βασισμένης στο σεβασμό και την ισότητα. Αυτό το είδος καλλιτεχνικής-διαμορφωτικής δραστηριότητας ανταποκρίνεται σε ανάγκες της ομάδας που έχουν από πριν διαπιστωθεί και καθορισθεί μέσα από ειδικές διαδικασίες. Σε σχέση με τον εκπαιδευτικό σκοπό, η διαδικασία στις συμμετοχικές τέχνες είναι τόσο σημαντική όσο και το τελικό αποτέλεσμα (παράσταση, δρώμενο, γραφιστική τοιχογραφία, κοινωνικό θέατρο κλπ.).

Οι μέθοδοι των συμμετοχικών τεχνών θα διαλύσουν οποιοσδήποτε επιφυλάξεις των συμμετεχόντων και θα τις αντικαταστήσουν με την ικανοποίηση που θα νιώσουν από την επιβεβαίωση των δυνατοτήτων τους ή της προσωπικότητάς τους και των προσωπικών τους επιτευγμάτων.

Το θεατρικό φόρουμ, ως συμμετοχική τέχνη, είναι μια μέθοδος για διαφορετικά γενικότερα πλαίσια και για διάφορα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν διαφορετικές ομάδες, με διαφορετικά ενδιαφέροντα, που προέρχονται από διαφορετικές κοινωνικές και επαγγελματικές κατηγορίες.

Οι εκπαιδευτές χρησιμοποιούν τις συμμετοχικές τέχνες ως έναν αποτελεσματικό τρόπο ώστε να ωθήσουν σε ακτιβισμό/συμμετοχή σε κοινωνικό, πολιτικό και εκπαιδευτικό επίπεδο. Η μέθοδος είναι βασισμένη στη γλώσσα του θεάτρου και στον αισθητικό χώρο, με σκοπό οι συμμετέχοντες να αλληλεπιδρούν και να γίνονται θεατές-ηθοποιοί (διεθνής όρος: spect-actors), τους οποίους ενώνει η εξερεύνηση, η ανάλυση και η επανεξέταση των περισσότερων προβλημάτων της ομάδας στην οποία ανήκουν.

Ως αφετηρία, δείχνουμε μια δραματοποιημένη σκηνή που περιέχει ένα πρόβλημα (σκηνή-μοντέλο). Η σκηνή αυτή αποτελεί την αφορμή. Στη συνέχεια παρακινούμε τους θεατές-ηθοποιούς να ανταποκριθούν και να προσπαθήσουν να βρουν λύσεις ή πιθανές εναλλακτικές προτάσεις αντικαθιστώντας το κύριο πρόσωπο ή άλλα πρόσωπα της σκηνής, ώστε να φέρουν νέες εξελίξεις στη δράση. Η σκηνή-μοντέλο/πρόβλημα πρέπει να περιέχει τουλάχιστο μία απaráδεκτη προσέγγιση (βία, διάκριση, αποκλεισμό συμμετοχής κλπ.), η οποία θα αλλάξει και θα αντικατασταθεί από τους συμμετέχοντες με μια φυσιολογική προσέγγιση.

Το φόρουμ αποδεικνύεται χρήσιμο στην ανάλυση της κατάστασης, έστω κι αν εντέλει δεν αναπτυχθούν πιθανές λύσεις. Ακόμη και τότε, κάποιες θετικές προσεγγίσεις έχουν ήδη θετικό αποτέλεσμα. Σίγουρα, η συζήτηση, το φόρουμ και η ίδια η διαδικασία είναι πιο σημαντική από την προτεινόμενη λύση. Η απλή αντιμετώπιση ιδεών και η ανταλλαγή λογικών απόψεων και επιχειρημάτων κεντρίζει και ασκεί τους συμμετέχοντες για δράση στην πραγματική ζωή. Η προσομοίωση του φόρουμ θα έχει την ισχύ λύσης για την πραγματική ζωή.

στ) Η μάθηση μέσα από κοινωνική δράση

Αυτή η μέθοδος αφορά προσφορά κοινωνικής εργασίας και αντανάκλαση αυτής της προσφοράς, ενώ οδηγεί σε κοινωνική υπευθυνότητα. Η μέθοδος αυτή μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για την εφαρμογή γνώσης και δεξιοτήτων σε συγκεκριμένα θέματα ή για να μάθουμε πώς να τροποποιούμε συγκεκριμένες καταστάσεις. Σχετίζεται με την ιδέα των πρακτικών δράσεων που συνδέονται με τη διαδικασία της οικοδόμησης της γνώσης. Η γνώση κατακτάται όχι μόνο από μια θεωρητική προσέγγιση, αλλά και από μίαν επιπλέον αξία που προέρχεται από ένα νέο συνθετικό στοιχείο, την επιτόπια εργασία και τις πρακτικές εφαρμογές. Αυτές βαθαίνουν τις έννοιες που μαθεύτηκαν θεωρητικά, μέσα από τις ισχυρές εμπειρίες που βιώθηκαν στην πραγματικότητα.

Η μάθηση μέσα από προσφορά κοινωνικής εργασίας αποτελεί μια εξαιρετική, πρακτική μέθοδο στην Παγκόσμια Εκπαίδευση, η οποία παρέχει πληροφορίες, αλλά και αναπτύσσει δεξιότητες για εξάσκηση σε «πραγματικές συνθήκες» της ζωής και της κοινωνίας.

ζ) Η μάθηση πώς να ζεις μαζί μέσα από...³

Εμπειρικές πρακτικές

Η μάθηση αυτή περιλαμβάνει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Οι εκπαιδευόμενοι ακολουθούν τη δική τους περιέργεια και το δικό τους ενδιαφέρον
- Μαθαίνουν μέσα από άμεση εμπειρία (μάθηση μέσω δράσης)
- Ο εκπαιδευτής είναι περισσότερο ένας διαμεσολαβητής, παρά η μόνη πηγή της γνώσης
- Δεν υπάρχει τυπική αξιολόγηση της μάθησης
- Οι εκπαιδευόμενοι στοχάζονται ξανά αυτά που έμαθαν.

3 Delors, J. Apprendre - Un trésor est caché dedans, Paris, Ed. Odile Jacob, 1996

Συνεργατικές πρακτικές

Αυτή είναι μια κοινωνική και διαδραστική μάθηση κατά την οποία οι διαδικασίες της ομάδας επικρατούν της ατομικής μάθησης. Από αυτή την οπτική γωνία, δραστηριότητες ιστοτόπων της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης έχουν ενθαρρύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως οι εξής:

Καθορισμός κοινού στόχου

- Ομαδική εργασία
- Ανάθεση ρόλων σε κάθε μέλος της ομάδας
- Δημιουργία κοινής ευθύνης
- Διευθέτηση κατανομής της εργασίας
- Δημιουργία κοινόχρηστου εκπαιδευτικού υλικού
- Δημιουργία της ικανότητας να μαθαίνει ο ένας από τον άλλο και μαζί με τον άλλο.

Διαπολιτισμικές πρακτικές

Πολλοί ιστοτόποι της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης ενθαρρύνουν αυτή τη μορφή μάθησης. Οι αρχές στις οποίες βασίζεται είναι δύο:

- Πολιτισμικός σχετικισμός, σύμφωνα με τον οποίο δεν υπάρχει ιεράρχηση των πολιτισμών (ένας πολιτισμός δεν μπορεί να οριστεί ως κριτής των δραστηριοτήτων ενός άλλου πολιτισμού)
- Αμοιβαιότητα, με άλλα λόγια αλληλεπίδραση και διασταύρωση πληροφοριών στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Αρχίζοντας από αυτές τις δυο βασικές αρχές, η διαπολιτισμική μάθηση, που έχει αναπτυχθεί από τους ιστοτόπους της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, αποσκοπεί να πετύχει:

- Ξεπέρασμα του εθνοκεντρισμού
- Απόκτηση της ικανότητας να βλέπεις με συμπάθεια άλλους πολιτισμούς
- Ανάπτυξη ενός τρόπου συνεργασίας που να ξεπερνά τα πολιτισμικά σύνορα μέσα σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον
- Απόκτηση της ικανότητας επικοινωνίας που ξεπερνά τα πολιτισμικά σύνορα, π.χ. μέσω της εκμάθησης μιας άλλης γλώσσας εξίσου καλά με τη μητρική
- Διαμόρφωση μιας νέας συλλογικής ταυτότητας που υπερβαίνει τις ατομικές πολιτιστικές διαφορές.

Πρακτικές δράσης

Αυτή είναι μια διαδικασία προσανατολισμένη σε ένα σκοπό, που οργανώνεται κατά κανόνα με τη μορφή ενός σχεδίου εργασίας και έχει αποτελέσματα καθορισμένα με ακρίβεια. Για να πραγματοποιήσει το σχέδιο αυτό ο εκπαιδευτής/δάσκαλος πρέπει:

- Να διατυπώνει τους μαθησιακούς σκοπούς με ακρίβεια
- Να βοηθάει τους εκπαιδευόμενους να επιλέγουν τις δικές τους στρατηγικές μάθησης
- Να παρακινεί τους εκπαιδευόμενους με τέτοιο τρόπο, ώστε να τους δημιουργεί υπευθυνότητα για τη μάθησή τους
- Να αναπτύσσει ένα συγκεκριμένο σχέδιο εργασίας που μπορεί να πραγματοποιηθεί εξ ολοκλήρου από τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους
- Να ενθαρρύνει μια σταδιακή αύξηση της ανεξαρτησίας των εκπαιδευόμενων
- Να αφήνει τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν τη δική τους δράση μέσα από αναθεώρηση (μάθηση μέσα από αναθεωρητική πρακτική)

Πρακτικές γενικότερου πλαισίου

Αυτό προϋποθέτει τη διαρκή ενσωμάτωση της μάθησης ενός ατόμου στο σύστημα των πολιτιστικών και πολιτικών αναφορών της ομάδας, της κοινότητας ή της κοινωνίας στην οποία ανήκει ή με την οποία ταυτίζεται. Για να κεντρίσουν το ενδιαφέρον γι' αυτή τη γεμάτη νόημα μάθηση, όσοι συμμετέχουν σε σχέδια εργασίας έχουν εστιάσει στα εξής:

- να βοηθούν τους εκπαιδευόμενους να συλλαμβάνουν μια συνολική εικόνα των σκοπών και των στρατηγικών μάθησης
- να ενθαρρύνουν τους εκπαιδευόμενους και να αποσαφηνίζουν τις αξίες και τις ομοιότητες που υποθέτουν ότι έχουν εντοπίσει
- να χρησιμοποιούν την προηγούμενη εμπειρία και γνώση των εκπαιδευόμενων
- να ενθαρρύνουν τους εκπαιδευόμενους να επεκτείνουν, να δοκιμάζουν και να εφαρμόζουν νέες εμπειρίες στη ζωή τους
- να αφήνουν τους εκπαιδευόμενους να εξάγουν τα δικά τους συμπεράσματα
- να ενδυναμώνουν ένα παγκόσμιο όραμα κοινωνίας

η) Τα αθλήματα

Τα αθλήματα μπορούν να προάγουν την ισότητα, τη συμμετοχή και την ενσωμάτωση. Επίσης, να διευρύνουν κοινωνικές αξίες και ατομικούς σκοπούς όπως είναι η σκληρή εργασία, το τίμιο παιχνίδι, η διαμόρφωση

χαρακτήρα και η ομαδική εργασία. Η συμμετοχή σε αθλήματα έχει αποδειχθεί ότι ενισχύει τους δεσμούς στην κοινότητα, βελτιώνει τις διαπροσωπικές σχέσεις και δημιουργεί μεγαλύτερη τάση για ανάληψη ηγετικών ρόλων. Επειδή τα αθλήματα προάγουν επίσης την κοινωνική συνοχή, την αμοιβαία κατανόηση και τον αμοιβαίο σεβασμό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για να διαδοθούν μηνύματα κατανόησης της διαφορετικότητας και για να βοηθήσουν στην εξεύρεση μη βίαιων τρόπων στην αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει επίσης να συμπεριλάβει τις αθλητικές δραστηριότητες ως βασική πηγή της, η οποία είναι βασισμένη στο ενδιαφέρον και τον ενθουσιασμό που προκαλούν οι δραστηριότητες αυτές στα παιδιά και στους νέους, αλλά και στις δυνατότητες που διανοίγει αυτό το ενδιαφέρον για τη δημιουργία χώρων για διάλογο, έρευνα και σπουδή μεταξύ ομάδων με διαφορετικό πολιτιστικό, θρησκευτικό και εθνολογικό υπόβαθρο, κάτι που αποτελεί χαρακτηριστικό του παγκοσμιοποιημένου κόσμου.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, στην Παγκόσμια Εκπαίδευση χρησιμοποιείται μεγάλη ποικιλία μεθόδων και εκπαιδευτικού υλικού. Μπορούμε επίσης να αξιοποιήσουμε μεγάλη γκάμα από εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και δράσεις.

Για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των δράσεων, με βάση τη μεθοδολογία της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, μπορεί να μας καθοδηγήσει ο επόμενος κατάλογος ερωτήσεων:

1. Αποσαφήνιση των σκοπών

- Τι είδους μήνυμα θα ήθελα να δώσω στο ακροατήριο/ομάδα στην οποία απευθύνομαι στο τέλος της δράσης;
- Ποιοι είναι οι σκοποί της δράσης (ως προς τον αριθμό των συμμετεχόντων και τη στρατηγική);
- Η διαδικασία της οργάνωσης μιας δράσης Παγκόσμιας Εκπαίδευσης είναι συχνά πιο σπουδαία από το αποτέλεσμα!

2. Εμπλοκή συνεργατών και φορέων

- Ποιοι (συνάδελφοι, ειδικοί, οργανώσεις) θα μπορούσαν να είναι εταίροι στην οργάνωση μιας δράσης Παγκόσμιας Εκπαίδευσης;
- Υπάρχει η δυνατότητα να εμπλέξεις άτομα από διαφορετικά κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια (π.χ. κοινότητες, θρησκευτικές ομάδες);
- Πώς και με ποια μορφή θα μπορούσαν όλοι οι εταίροι να εμπλακούν στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της δράσης;

- Τι ρόλο θα έπρεπε να παίξουν οι διαφορετικοί εταίροι; Έχουν την ικανότητα να επιτελέσουν το έργο τους;
- Πώς έχει οργανωθεί η διαδικασία της εταιρικής σχέσης; Υπάρχει ατμόσφαιρα σεβασμού και συμμετοχικής συνεργασίας;
- Είναι βέβαιο ότι όλοι οι εταίροι μπορούν να συνδεθούν στενά με τη διαδικασία και το αποτέλεσμα;

3. Μορφή των δράσεων

- Υπάρχει η κατάλληλη σχέση μεταξύ του περιεχομένου και του τύπου/μορφής της δράσης;
- Ο τύπος/μορφή της δράσης καθιστά δυνατή την ενεργή εμπλοκή των συμμετεχόντων;
- Ο χώρος και το περιβάλλον είναι κατάλληλα για τη δράση;

4. Διαδικαστικά στοιχεία

- **Επιλογή του κατάλληλου χρόνου:** Έχει η δράση της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης σχεδιαστεί καλά εκ των προτέρων; Η ημερομηνία της δράσης (ημέρα της εβδομάδας, σε σχέση με άλλα γεγονότα την ίδια μέρα) έχει κατάλληλα επιλεγεί;
- **Προϋπολογισμός:** Είναι αναγκαία η εξωτερική χρηματοδότηση ή η προσπάθεια να συγκεντρωθούν χρήματα (π.χ. για την ενοικίαση αίθουσας ή για δίδακτρα); Το θέμα του προϋπολογισμού πρέπει να ξεκαθαρίζεται μεταξύ όλων των εταίρων.
- **Ανθρώπινοι πόροι:** Υπάρχει αρκετή στήριξη από ανθρώπινο δυναμικό για τη δράση;

5. Δημόσιες σχέσεις και ΜΜΕ

- Τι είδους προβολή έχει σχεδιαστεί για τη δράση (π.χ. διαφημιστικά φυλλάδια, αφίσες, ραδιοφωνικό ή τηλεοπτικό σποτ);
- Υπάρχει η δυνατότητα να εμπλακούν τοπικά, περιφερειακά και εθνικά ΜΜΕ στην προβολή;

6. Διάρκεια στο χρόνο

- Τι είδους δημοσιεύσεις (για τους συμμετέχοντες) έχουν σχεδιαστεί;
- Προγραμματίζεται κάποια δραστηριότητα ως συνέχιση της δράσης και μετά το τέλος της;

7. Αξιολόγηση

- Τι είδους αξιολόγηση έχει σχεδιαστεί για τη δράση;
- Έχει σχεδιαστεί αξιολόγηση της ομαδικής εργασίας;

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, δεν υπάρχει μία μέθοδος για όλες τις ομάδες-αποδέκτες. Κατά τον ίδιο τρόπο, δεν μπορούν και όλες οι πηγές εκπαιδευτικού υλικού να χρησιμοποιηθούν για όλες τις ομάδες μάθησης. Επίσης μια τέτοια πηγή δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί με τον ίδιο τρόπο σε μια διαφορετική ομάδα ή κάτω από διαφορετικές συνθήκες. Αυτά πρέπει να τα λαμβάνουμε υπόψη όποτε θέλουμε να διαλέξουμε το εκπαιδευτικό υλικό που θα χρησιμοποιήσουμε σε ένα συγκεκριμένο μάθημα ή δραστηριότητα.

Ωστόσο, κάποια κριτήρια επιλογής χρήσιμου εκπαιδευτικού υλικού για την Παγκόσμια Εκπαίδευση μπορούν να προταθούν σε όσους ασκούν στην πράξη την εκπαίδευση αυτή, στον τυπικό και άτυπο τομέα. Παρόμοια κριτήρια μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού υλικού, σε σχέση με τους στόχους της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και σύμφωνα με την επίδραση του υλικού πάνω στην ομάδα μάθησης. Φυσικά, ως εκπαιδευτές, δεν πρέπει να περιμένουμε να βρούμε εκπαιδευτικό υλικό με όλα τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται παρακάτω, διαφορετικά δεν θα αποφασίσουμε ποτέ να δοκιμάσουμε ή να εφαρμόσουμε το υλικό αυτό στην πράξη.

1. Η χρήση του εκπαιδευτικού υλικού σε μια ομάδα μάθησης.

Να επιλέξετε το υλικό σας σύμφωνα με την ομάδα μάθησης. Αυτό σημαίνει να το επιλέξετε σύμφωνα:

- Με την **ηλικιακή ομάδα** των εκπαιδευόμενων – όχι πολύ απλό υλικό, όχι πολύ περίπλοκο, όχι πολύ παιδικό, όχι πολύ σοβαρό
- Με το **γλωσσικό επίπεδο** των εκπαιδευόμενων – αν δεν καταλαβαίνουν τις οδηγίες, δεν μπορούν να συμμετάσχουν. Αν οι οδηγίες είναι πολύ απλές, θα πιστέψουν ότι δεν τους θεωρείτε αρκετά έξυπνους ή μεγάλους για να χρησιμοποιήσουν αυτό το υλικό
- Με τις **ικανότητες** των εκπαιδευόμενων, ιδιαίτερα σε ομάδες μεικτής ικανότητας. Δεν ωφελεί κάποιος να χρησιμοποιήσει ένα είδος εκπαιδευτικού υλικού αν οι εκπαιδευόμενοι δεν μπορούν να κάνουν κάτι με αυτό
- Με την **πολιτισμική ποικιλομορφία** της ομάδας – όχι υλικό προσανατολισμένο κυρίως σε μια συγκεκριμένη πολιτιστική παράδοση, ιδιαίτερα αν η ομάδα είναι πολυπολιτισμική, γιατί οι εκπαιδευόμενοι μπορεί να μην κατανοήσουν ή να παρανοήσουν το περιεχόμενο
- Με τα **ενδιαφέροντα** της ομάδας – κάτι που είναι ενδιαφέρον για τον εκπαιδευτή ή τον επιμορφωτή μπορεί να είναι βαρετό για τους εκπαιδευόμενους

2. Μορφή

Εάν το εκπαιδευτικό υλικό είναι ένα πακέτο ή μαθησιακό μέσο/όργανο, μεγάλο ή μικρό, ένα τεμάχιο ή πολλά, πρέπει να ελέγξουμε αν είναι:

- Κατάλληλα συσκευασμένο
- Μεταφέρεται εύκολα, με το χέρι ή σε αποσκευή
- Εύκολο στο άνοιγμα, στην εγκατάσταση, έτοιμο για χρήση
- Εύχρηστο στο χώρο που διατίθεται για το σκοπό αυτό
- Εύκολα λειτουργήσιμο στο πλαίσιο του χρόνου της δραστηριότητας

Εάν το υλικό είναι σε ηλεκτρονική μορφή, πρέπει να ελέγξουμε αν:

- Υπάρχει διαθέσιμος εξοπλισμός (υπολογιστής, διαδικτυακή σύνδεση κλπ.) στο μαθησιακό περιβάλλον
- Είναι συμβατό με την ηλεκτρονική μονάδα που είναι διαθέσιμη για τη δραστηριότητα
- Το υλικό μπορεί να εγκατασταθεί γρήγορα και εύκολα
- Όλοι έχουν πρόσβαση στα δεδομένα

3. Μορφή και περιεχόμενο

Το καλό εκπαιδευτικό υλικό:

- είναι ευέλικτο στη χρήση του σε διαφορετικές καταστάσεις
- μπορεί να προσαρμοστεί σε διαφορετικές καταστάσεις
- μπορεί να τροποποιηθεί εύκολα, αν χρειαστεί
- μπορεί εύκολα να μεταφραστεί σε άλλη γλώσσα, αν χρειαστεί

4. Περιεχόμενο

Το εκπαιδευτικό υλικό Παγκόσμιας Εκπαίδευσης:

- εγείρει θέματα για συζήτηση σε ζητήματα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης
- θέτει γόνιμα ερωτήματα για απόψεις που σχετίζονται με στερεότυπα
- δίνει ρεαλιστικές αλλά και θετικές οπτικές
- συμπεριλαμβάνει τις οπτικές των άλλων
- βελτιώνει το μαθησιακό περιβάλλον

5. Αντικειμενικοί σκοποί και προσδοκίες

Το καλό εκπαιδευτικό υλικό στη διάρκεια της δραστηριότητας:

- προκαλεί και τα δύο μέρη, τον εκπαιδευτή και την ομάδα των εκπαιδευόμενων, να το χρησιμοποιήσουν
- βοηθά τους εκπαιδευτές να πετύχουν τους αντικειμενικούς τους στόχους με έναν πιο ενδιαφέροντα και ελκυστικό τρόπο
- βοηθά τους εκπαιδευόμενους να πετύχουν τους αντικειμενικούς στόχους και να αποκτήσουν γνώση
- ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων, αλλά μπορεί και να τους εκπλήξει με ευχάριστο τρόπο
- παρακινεί σε δημιουργικότητα
- είναι ανάλογο προς το περιεχόμενο και το γενικότερο πλαίσιο αναφοράς της δραστηριότητας

Το καλό εκπαιδευτικό υλικό μετά τη δραστηριότητα:

- ανοίγει την όρεξη για περισσότερη μάθηση
- ανοίγει προοπτικές για νέες δραστηριότητες
- εμπνέει τη χρήση κι άλλου υλικού της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης
- βοηθά να αναπτυχθεί κριτική άποψη (θετική ή αρνητική) για άλλο εκπαιδευτικό υλικό
- βοηθά στη διαμόρφωση κριτηρίων για την επιλογή εκπαιδευτικού υλικού
- καθιστά ικανούς τους εκπαιδευόμενους και τους εκπαιδευτές να προβληματίζονται και να βελτιώνουν τη μαθησιακή μεθοδολογία

6. Επίδραση

Το καλό εκπαιδευτικό υλικό είναι ευχάριστο, εάν:

- μπορεί να είναι εύθυμο ή σοβαρό
- μπορεί να περιέχει απλές ή περίπλοκες ιδέες
- μπορεί να μας κάνει να γελάσουμε ή να κλάψουμε
- προκαλεί κριτική σκέψη

7. Πώς το χρησιμοποιούμε

Το καλό εκπαιδευτικό υλικό της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης:

- αποτελεί πρόκληση για συμμετοχή
- μπορεί να χρησιμοποιηθεί από οποιονδήποτε
- παρουσιάζεται με τρόπο που σέβεται το χρήστη
- ξυπνά τη δημιουργικότητα του χρήστη
- επιδιώκει την αλληλεπίδραση
- σου δείχνει πώς να το χειριστείς

8. Πριν από την επιλογή του εκπαιδευτικού υλικού

- Αν είναι εφικτό, ζητήστε τη γνώμη άλλων εκπαιδευτών που το έχουν χρησιμοποιήσει. Μην ξεχνάτε όμως ότι η χρήση κάποιου εκπαιδευτικού υλικού δεν είναι ποτέ η ίδια, γιατί εξαρτάται από τις διαφορετικές μαθησιακές συνθήκες και από αστάθμητους παράγοντες
- Δοκιμάστε το πρώτα σε μικρές ομάδες, για να δείτε αν είναι λειτουργικό. Είναι λιγότερο δύσκολο να αλλάξετε τα σχέδιά σας σε μια μικρή ομάδα παρά σε μια μεγαλύτερη, αν κάτι δεν πάει καλά
- Βάλτε τον εαυτό σας στη θέση των εκπαιδευόμενων και σκεφτείτε αν θα σας άρεσε να μάθετε κάτι από αυτό
- Υπολογίστε το κόστος του και τον προϋπολογισμό που χρειάζεται

9. Μετά από τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού

- Σκεφτείτε αν σας βοήθησε να πετύχετε τους αντικειμενικούς σας στόχους
- Επεξεργαστείτε τα ερωτήματα που δημιουργήθηκαν
- Υπολογίστε την επίδραση που είχε στην ομάδα μάθησης
- Βρείτε την προστιθέμενη αξία της δραστηριότητάς σας, σε σχέση με τα θέματα της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΥΠΙΚΑ ΚΑΙ ΑΤΥΠΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ

Αυτό που ίσως χρειάζεται να αποσαφηνισθεί και να συμφωνηθεί είναι ότι ο σχεδιασμός του αναλυτικού προγράμματος για την Παγκόσμια Εκπαίδευση δεν σημαίνει την ενσωμάτωση ενός νέου συγκεκριμένου μαθήματος σε ένα υπάρχον ή νέο αναλυτικό πρόγραμμα. Κι αυτό γιατί, κατά πρώτο λόγο, η Παγκόσμια Εκπαίδευση δεν μπορεί να περιοριστεί σε ένα μάθημα, ειδικά αν το όλο αναλυτικό πρόγραμμα ακολουθεί άλλες κατευθύνσεις ως προς τους εκπαιδευτικούς αντικειμενικούς στόχους. Κατά δεύτερο λόγο, η Παγκόσμια Εκπαίδευση δεν μπορεί να περιοριστεί στην άποψη ενός μόνο εκπαιδευτικού, συντονιστή ή υπεύθυνου για τη λήψη αποφάσεων, ιδιαίτερα αν όλοι οι άλλοι αισθάνονται ότι δεν τους ενδιαφέρει. Τέλος, η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι κυρίως μια διαθεματική οπτική, η οποία προωθεί την ενσωμάτωση παγκόσμιων θεμάτων σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα και καθιστά τους εκπαιδευτές ικανούς να προσεγγίσουν αυτά τα θέματα μέσα από οποιοδήποτε μάθημα.

Τα κριτήρια για το σχεδιασμό αναλυτικού προγράμματος για την Παγκόσμια Εκπαίδευση θα μπορούσαν να τοποθετηθούν σε δύο άξονες: α) κριτήρια για το περιεχόμενο του ίδιου του προγράμματος και β) κριτήρια για τη διαδικασία που ακολουθείται όταν σχεδιάζουμε το πρόγραμμα. Είναι, φυσικά, αναγκαίο και οι δυο άξονες να συμφωνούν με τους σκοπούς της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

Κριτήρια για το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος της ΠΕ

Το περιεχόμενο ενός αναλυτικού προγράμματος περιλαμβάνει όχι μόνο γνωστικά και ηθικά θέματα, αλλά και μεθοδολογικά, όπως περιγράφηκε προηγουμένως. Αυτό κατά κύριο λόγο σημαίνει ότι οι οπτικές της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης πρέπει να διαπερνούν όλες τις όψεις της μαθησιακής διαδικασίας, π.χ. το μαθησιακό περιβάλλον, τις μεθόδους, τις δραστηριότητες, τα εγχειρίδια και το άλλο εκπαιδευτικό υλικό. Κάποιες ερωτήσεις μπορούν να μας βοηθήσουν να ορίσουμε τι διακρίνει τις προοπτικές της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης στο αναλυτικό πρόγραμμα, με σκοπό να σχεδιάσουμε το περιεχόμενο και έπειτα να αξιολογήσουμε την αποτελεσματικότητα των αναλυτικών προγραμμάτων της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης με τα ίδια κριτήρια:

- Το αναλυτικό πρόγραμμα προάγει τη διεθνή κατανόηση και αναπτύσσει μια συναίσθηση παγκόσμιας υπευθυνότητας;

ΠΟΤΕ ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΤΕ ΟΤΙ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΕΙΝΑΙ ΑΠΛΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ. Η ΩΦΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΞΑΡΤΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ:

- Πώς το χρησιμοποιείτε
- Για πόσο χρόνο το χρησιμοποιείτε
- Πόσο συχνά το χρησιμοποιείτε με την ίδια ομάδα
- Πώς το δέχεται η ομάδα σας
- Τι πετυχαίνετε μετά τη χρησιμοποίησή του

- Είναι ο προσανατολισμός του προγράμματος πιο πολύ εθνοκεντρικός, εθνικός ή ευρωπαϊκός ή το πρόγραμμα έχει πολυπολιτισμικό προσανατολισμό και χαρακτηρίζεται από ένα παγκόσμιο όραμα και κατανόηση του κόσμου;
- Δίνει έμφαση στην εξερεύνηση των αιτίων των συγκρούσεων και της βίας και στις συνθήκες ειρήνης μεταξύ ατόμων, θεσμών και κοινωνιών, μέσα από μια οπτική που περιλαμβάνει και τα τρία επίπεδα του χρόνου;
- Βασίζεται στην αναγνώριση της ιστορικότητας και της αλληλοσύνδεσης μεταξύ των φαινομένων και της γνώσης των φαινομένων;
- Υπάρχουν συνδέσεις μεταξύ ειδικών θεμάτων κάθε επιστήμης/μαθήματος και γενικής γνώσης με μια παγκόσμια και ιστορική οπτική που προάγει τις θεμελιώδεις ανθρώπινες αξίες;
- Υπάρχουν δυνατότητες συνδέσεων μεταξύ των ποικίλων μαθημάτων που να καθιστούν δυνατή μίαν εξερεύνηση, μέσα από μίαν ολιστική προσέγγιση, της αλληλεξάρτησης μεταξύ των αιτίων και των συνεπειών της φτώχειας και των αυξανόμενων κοινωνικών χασμάτων, των συγκρούσεων και της βίας, της καταπίεσης ανθρώπων και του κοινωνικού αποκλεισμού, της μετανάστευσης και της ξενοφοβίας, της μονομερούς ανάπτυξης και της οικολογικής καταστροφής, σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο;
- Βασίζεται σε θεμελιώδη γνώση και στις ανθρώπινες αξίες, ενώ συνάμα ψάχνει να βρει κοινά και διαφορετικά σημεία μεταξύ διαφορετικών οπτικών;
- Λαμβάνει υπόψη του το διαφορετικό πολιτιστικό υπόβαθρο των εκπαιδευόμενων και των εκπαιδευτών, με θετικό και εποικοδομητικό τρόπο οικοδόμησης πάνω στην υπάρχουσα γνώση, η οποία προέρχεται από διαφορετικές πλευρές του παγκοσμιοποιημένου κόσμου μας;
- Βοηθά τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν δεξιότητες κοινωνικής συμπεριφοράς, ώστε να καταπιάνονται εποικοδομητικά με παγκόσμια προβλήματα σε μια ποικιλία από κλίμακες και επίπεδα από το προσωπικό μέχρι το παγκόσμιο;
- Συνδέεται με σαφήνεια η θεωρία με την εκπαιδευτική πράξη, ανοίγοντας προοπτικές για τους εκπαιδευόμενους να δρουν ως υπεύθυνοι παγκόσμιοι πολίτες;
- Ενσωματώνει συμμετοχικές στρατηγικές και μακρο/μικρο οπτικές για τα σημερινά προβλήματα του κόσμου, ως έναν τρόπο αλληλεπίδρασης, ως ένα μεγάλο αναπτυξιακό άξονα για αποτελεσματικά σχέδια εργασίας, ως στοιχεία για συζήτηση και ανάλυση μεταξύ των εκπαιδευόμενων που τους προετοιμάζουν να γίνουν ενεργά μέλη της κοινωνίας, τα οποία ψάχνουν για λύσεις με αλληλεγγύη;
- Περιλαμβάνει αυστηρές κατευθυντήριες γραμμές για διδακτικές μεθόδους, με επιλεγμένο εκπαιδευτικό υλικό και καλές πρακτικές εφαρμογές, ή ευνοεί ευρεία ποικιλία εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων, προτείνοντας συνάμα μεγάλο φάσμα από παραδείγματα καλών πρακτικών εφαρμογών και εκπαιδευτικού υλικού;
- Ποικίλες περιοχές μαθημάτων προσφέρουν έναν κύκλο ευκαιριών για μελλοντική μάθηση, περιλαμβάνοντας ανοιχτόμυαλη έρευνα για θέματα που σχετίζονται με την οικοδόμηση μιας πιο ασφαλούς, δίκαιης, ειρηνικής και αειφόρου παγκόσμιας κοινωνίας;

- Υπάρχει ένα ευέλικτο πλαίσιο που επιτρέπει την εφαρμογή ποικίλων μεθόδων και τη χρήση πολλαπλού εκπαιδευτικού υλικού; Παρέχει αυτό το πλαίσιο δυνατότητες για αλληλεπίδραση και μάθηση του ενός από τον άλλο;
- Μας παρέχει τις δυνατότητες να εργαστούμε για μια «ενότητα μάθησης» μεταξύ τυπικού και άτυπου αναλυτικού προγράμματος;
- Υπάρχει αρκετός χώρος και ελευθερία για δραστηριότητες εκτός του αναλυτικού προγράμματος που να είναι συμβατές με τους σκοπούς του αναλυτικού προγράμματος;
- Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων διά βίου μάθησης, οι οποίες θα ενισχύσουν την ικανότητα ατόμων να συμμετέχουν σε συνεργασίες που η δράση τους αποσκοπεί στην κοινωνική και αειφόρο ανάπτυξη;
- Σε κάθε περιοχή του αναλυτικού προγράμματος δίνεται η γνώση της μόνης αλήθειας ή η ομάδα μάθησης έχει τη δυνατότητα να ανακαλύπτει τη γνώση μέσα από διαλεκτική προσέγγιση βασισμένη στην έρευνα, τις αμφιβολίες και τις ερωτήσεις;
- Ανιχνεύει την προοδευτική, δυναμική ανάπτυξη της γνώσης σε παγκόσμιο επίπεδο; Επιπλέον, προωθεί την εξελικτική διαδικασία της ανθρωπότητας για λύση των κοινών προβλημάτων μέσα από συνεργασία και αλληλεγγύη;

Κριτήρια για τη διαδικασία που ακολουθείται, όταν σχεδιάζουμε ένα αναλυτικό πρόγραμμα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης

Τα θέματα της μεθοδολογίας της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης αναμένεται να αντικατοπτρίζονται στη διαδικασία σχεδιασμού ενός αναλυτικού προγράμματος Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Οι ακόλουθες ερωτήσεις μπορούν να βοηθήσουν να εντοπίσουμε αυτά τα θέματα στη διαδικασία σχεδιασμού του προγράμματος και να θέσουν κριτήρια γι' αυτή τη διαδικασία:

1. Έχει η διαδικασία τα χαρακτηριστικά της συμμετοχής, της συνεργασίας, περιλαμβάνει τους πάντες, είναι δημοκρατική και διαλογική; Έχουν προσκληθεί όλοι, όσοι έχουν λόγο στην εκπαίδευση, να συμμετάσχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων; Ιδιαίτερα:

Έχουν οι εκπαιδευτές συμμετάσχει ενεργά;

Θεωρούνται όχι ως απλοί αναμεταδότες ή εφαρμοστές ενός προαποφασισμένου προγράμματος, αλλά ως συνεργάτες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων;

Είναι φανερό ότι οι εκπαιδευτές χρειάζεται να έχουν την υπευθυνότητα της συμμετοχής στη διαδικασία σχεδιασμού του αναλυτικού προγράμματος ως ισότιμοι συνομιλητές με άλλους σχετικούς παράγοντες της εκπαιδευτικής πολιτικής;

Έχουν οι εκπαιδευόμενοι συμμετάσχει ενεργά;

Αν η Παγκόσμια Εκπαίδευση αποσκοπεί να δημιουργήσει υπεύθυνους παγκόσμιους πολίτες μέσα από ενεργή συμμετοχή, δεν είναι απαραίτητο οι εκπαιδευόμενοι να θεωρούνται συνεργάτες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για το σχεδιασμό αναλυτικού προγράμματος τόσο στην τυπική όσο και στην άτυπη εκπαίδευση;

Αντιπροσωπεύονται ισότιμα διαφορετικές πολιτιστικές και κοινωνικές ομάδες;

Αν η Παγκόσμια Εκπαίδευση αποσκοπεί να καλλιεργήσει σεβασμό προς τις πολιτιστικές και κοινωνικοοικονομικές διαφορές και να εκπαιδεύσει τους ανθρώπους να μάθουν να ζουν με τους άλλους, πώς μπορούμε να συμπεριλάβουμε στο αναλυτικό πρόγραμμα τις πραγματικές όψεις και τα πραγματικά θέματα του παγκοσμιοποιημένου μας κόσμου, αν δεν συμπεριλάβουμε αντιπροσώπους διαφορετικών ομάδων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων; Η συνεισφορά διαφορετικών απόψεων, που προέρχονται από άτομα με διαφορετικό πολιτιστικό και κοινωνικό υπόβαθρο, είναι θεμελιώδης για μια πολυπρισματική άποψη, ιδιαίτερα στις πολυπολιτισμικές, κατακερματισμένες κοινωνίες μας.

2. Οι επόμενες προτάσεις χαρακτηρίζουν τα άτομα που ενεπλάκησαν στο σχεδιασμό του αναλυτικού προγράμματος;

- Κριτικοί ως προς την πληροφόρηση, τα στερεότυπα και το εκπαιδευτικό υλικό
- Μη δογματικοί και ανοιχτόμυαλοι
- Ικανοί για διάλογο και σεβασμό της διαφορετικής γνώμης
- Επιδέξιοι στην ανάλυση της παγκόσμιας πραγματικότητας και των πρόσφατων κοινωνικών δεδομένων
- Προικισμένοι με αξίες και στάσεις παγκόσμιων πολιτών
- Διατεθειμένοι να αξιολογούν το υπάρχον εκπαιδευτικό υλικό και να ψάχνουν για καινούριο
- Υπεύθυνοι να αναλάβουν ένα τέτοιο έργο
- Εμπνευσμένοι από τις προκλήσεις της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και δεσμευμένοι να τις αντιμετωπίσουν

3. Είναι η διαδικασία σχεδιασμού του αναλυτικού προγράμματος συναφής με τους σκοπούς της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης; Τα αναλυτικά προγράμματα των γνωστικών περιοχών ή μαθημάτων έχουν σχεδιαστεί ανεξάρτητα από το όλο πρόγραμμα ή μέσα σε ένα πλαίσιο Παγκόσμιας Εκπαίδευσης; Υπάρχουν διαφορετικές διεισθημονικές επιτροπές ή επιτροπές μαθημάτων που εργάζονται σε στενή μεταξύ τους συνεργασία; Είναι πασιφανές ότι συνδέσεις μεταξύ ποικίλων μαθημάτων μπορούν να δημιουργηθούν μόνο μέσα από συνεργασίες ανθρώπων με ειδικά προσόντα σε διαφορετικές επιστήμες και από διαφορετικά επίπεδα εκπαίδευσης, που είναι ικανοί να εργάζονται με μια συνεργατική, διαδραστική και ολιστική προσέγγιση;

4. Είναι η διαδικασία σχεδιασμού του αναλυτικού προγράμματος σχετική με το μαθησιακό περιβάλλον της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης; Οδηγεί σε προβληματισμό και κεντρίζει το ενδιαφέρον; Είναι διαδραστική, δημιουργική και πολλά υποσχόμενη; Επιπλέον, είναι βασισμένη στην εξερεύνηση, την ανάλυση και τη σύνθεση;
5. Η διαδικασία σχεδιασμού του αναλυτικού προγράμματος περιλαμβάνει κριτήρια αξιολόγησης και μεθόδους που βασίζονται στη φιλοσοφία και τους σκοπούς της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης; Έχουν τα κριτήρια οριστεί (α) για αρχική, σταδιακή και τελική αξιολόγηση (β) για εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση και αυτοαξιολόγηση;
6. Η διαδικασία σχεδιασμού του αναλυτικού προγράμματος στον τυπικό και άτυπο τομέα ενσωματώνει ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα για εκπαιδευτές;
7. Υπάρχουν κριτήρια για την αξιολόγηση της ίδιας της διαδικασίας του σχεδιασμού του αναλυτικού προγράμματος;
8. Υπάρχει μηχανισμός για μια διαδικασία συνέχισης, που παρέχει ένα πλαίσιο για συνεχείς, βιώσιμες αναθεωρήσεις του αναλυτικού προγράμματος, βασισμένες στην αξιολόγηση της μαθησιακής διαδικασίας και στη συνάφεια με τους σκοπούς και τη μεθοδολογία της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης;

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση είναι μια αναγκαία διαδικασία, η οποία ενδυναμώνει όσους υλοποιούν στην πράξη την Παγκόσμια Εκπαίδευση με το να τους ενισχύει την επίγνωση για την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ΠΕ στο οποίο συμμετέχουν. Η αξιολόγηση δεν είναι αυτοσκοπός. Πρέπει να είναι μια συνεχής, χωρίς τέλος διαδικασία αναστοχασμού/δράσης, συναφής προς τη μεθοδολογία και τους σκοπούς της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, που δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να μαθαίνουν συνεχώς, να βελτιώνουν την ποιότητα των μεθόδων τους και να προάγουν την Παγκόσμια Εκπαίδευση στο περιβάλλον τους.

Η διαδικασία της αξιολόγησης μπορεί να πραγματοποιηθεί με διαφορετικούς τρόπους, σε μερικές ή σε όλες τις μορφές δραστηριοτήτων ή σχεδίων εργασίας της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, ανταποκρινόμενη σε πολλαπλές λειτουργίες και σε ευρύ, ποικιλόμορφο φάσμα αναγκών.

Ποιο είναι το αντικείμενο της διαδικασίας αξιολόγησης;

Όλες οι όψεις της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης μπορούν να αξιολογηθούν: Η μεθοδολογία της μάθησης, το εκπαιδευτικό υλικό, τα διδακτικά εργαλεία, το μαθησιακό περιβάλλον, τα θέματα του αναλυτικού προγράμματος, οι διδακτικές αρετές των εκπαιδευτών, η γνώση των εκπαιδευόμενων, το είδος των δράσεων, ο σχεδιασμός, η στρατηγική της επικοινωνίας, η συμμετοχή των ατόμων, η επίδραση στην τοπική πραγματικότητα κλπ. Στο

τέλος, το πιο σπουδαίο είναι να αναγνωρίσουμε στην ομάδα μάθησης τάσεις ή σημάρδια μιας αλλαγής από τη νοοτροπία του ατομισμού στη νοοτροπία της συντροφικότητας που είναι βασισμένη στο διάλογο και τη συνεργασία, όπως έχει περιγραφεί στο σχετικό κεφάλαιο.

Ένα συνηθισμένο ερώτημα αφορά το τι διαφοροποιεί μια διαδικασία αξιολόγησης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης από κάθε άλλη διαδικασία αξιολόγησης σχετικής με την εκπαίδευση. Δεν χρειάζεται να αναζητήσουμε την απάντηση έξω από τα όρια της σύγχρονης παιδαγωγικής και των θεωριών της αξιολόγησης. Η απάντηση μπορεί να βρεθεί στη συνάφεια μεταξύ σκοπών, αντικειμενικών στόχων και μεθοδολογίας της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και στο «γιατί, για ποιο πράγμα και πώς» πραγματοποιείται μια διαδικασία αξιολόγησης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

Α. ΓΙΑΤΙ ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ;

Είναι η αξιολόγηση πραγματικά απαραίτητη σε όσους ασκούν στην πράξη την Παγκόσμια Εκπαίδευση;

Η ανάπτυξη μιας νοοτροπίας αξιολόγησης σε όλους τους συμμετέχοντες είναι μια πρόκληση για την Παγκόσμια Εκπαίδευση. Προφανώς, η διαδικασία αξιολόγησης πρέπει να είναι σύμφωνη με τα θέματα της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση καθιστά ικανούς τους ανθρώπους να αναπτύξουν δεξιότητες κριτικής σκέψης και ανάλυσης, έρευνας και πολυοπτικής προσέγγισης κοινών προβλημάτων, να χειρίζονται αντιφάσεις και στερεότυπα. Βοηθάει τους ανθρώπους να αναπτύξουν αξίες και στάσεις αυτογνωσίας και οράματος, διαλόγου και συνεργασίας, ανοικτού μυαλού και υπευθυνότητας σε σχέση με τον κοινό μας κόσμο. Ενθαρρύνει τους ανθρώπους να αναπτύξουν κοινό όραμα και θετική προσέγγιση για το πώς θα κάνουμε καλύτερο τον κόσμο στον οποίο ζούμε. Παράλληλα με αυτά, η ανάπτυξη μιας νοοτροπίας αξιολόγησης σημαίνει ότι και οι δύο πλευρές, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι, αποκτούν τη δυνατότητα να συνεργάζονται για τη βελτίωση του εαυτού τους και της ομάδας μέσα από μια κριτική, πολυπρισματική προσέγγιση της εργασίας τους. Γιατί η αξιολόγηση ενέχει μια διάσταση αυτοαξιολόγησης. Όχι μόνο οι εκπαιδευόμενοι, αλλά και οι εκπαιδευτές πρέπει να ενθαρρύνονται να βελτιώνουν τις δεξιότητές τους και τις διδακτικές τους ικανότητες, για να παίξουν το ρόλο τους ως υπεύθυνοι, αφοσιωμένοι εκπαιδευτικοί στον παγκοσμιοποιημένο μας κόσμο. Και επειδή η Παγκόσμια Εκπαίδευση απαιτεί μια περίπλοκη, πολυπρισματική και όχι γραμμική προσέγγιση, όσοι συμμετέχουν σε μια διαδικασία αξιολόγησης συνειδητοποιούν περισσότερο την πολυπλοκότητα των παραγόντων που σχετίζονται με την εκπαίδευση και την ανάγκη να συνδέουν διαφορετικά στοιχεία, με σκοπό να κατανοήσουν και να βελτιώσουν τον κόσμο στον οποίο ζούμε.

Πώς αισθάνονται για την αξιολόγηση όσοι ασκούν στην πράξη εκπαιδευτικό έργο;

Αν και οι άνθρωποι αναγνωρίζουν την ανάγκη της αξιολόγησης, σε πολλούς από όσους ασκούν στην πράξη εκπαιδευτικό έργο δεν αρέσει να συμμετέχουν σε μια διαδικασία αξιολόγησης και μερικές φορές αντιστέκονται στη διαδικασία αυτή ή αδιαφορούν για τα αποτελέσματα της αξιολόγησης. Επειδή η αξιολόγηση συχνά εκλαμβάνεται ως έλεγχος της εργασίας τους και μερικές φορές επειδή σχετίζεται με αυτό τον έλεγχο, φοβούνται ότι μπορεί να δημιουργήσει ερωτηματικά για την επαγγελματική τους αποδοτικότητα και ακόμη

να απειλήσει την εργασία τους. Κι αυτό συμβαίνει επειδή η αξιολόγηση συχνά γίνεται αντιληπτή ως μια εξωτερική, χρονοβόρα, δύσκολη μερικές φορές, βαρετή και χωρίς έμπνευση γραφειοκρατική διαδικασία. Οι εκπαιδευτές παραπονούνται ότι ξοδεύουν περισσότερο χρόνο σε εκθέσεις αξιολόγησης παρά σε εκπαιδευτική δράση. Γι' αυτό το λόγο η αξιολόγηση δεν μπορεί να είναι μια «υποχρεωτική» διαδικασία που προέρχεται από μια «από πάνω προς τα κάτω» απόφαση. Το αντίθετο, η διαδικασία αξιολόγησης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης πρέπει να αποφασίζεται και να σχεδιάζεται μέσα από μια «από κάτω προς τα πάνω» κατεύθυνση, ενώ όσοι ασκούν την ΠΕ στην πράξη ανακαλύπτουν την ανάγκη να συμμετάσχουν στη διαδικασία αυτή, γιατί αντιλαμβάνονται ότι η αξιολόγηση είναι μέρος της μεθοδολογίας τους, η οποία δίνει τη δυνατότητα να κάνουν καλύτερα τη δουλειά τους με ένα συστηματικό τρόπο και να συνειδητοποιήσουν όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητά της.

Ποιος είναι ο σκοπός μιας διαδικασίας αξιολόγησης;

Ο σκοπός της αξιολόγησης σχετίζεται με τη στρατηγική, τις μεθόδους και τους σκοπούς των δραστηριοτήτων μας. Όσοι ασκούν στην πράξη την Παγκόσμια Εκπαίδευση χρειάζεται να αξιολογούν την εργασία τους, με σκοπό:

- να είναι πιο ενήμεροι και να προβληματίζονται για τη μεθοδολογία ή τη στρατηγική τους
- να ελέγχουν την καταλληλότητα του σχεδίου εργασίας για την ομάδα μάθησης
- να αντιλαμβάνονται την επίδραση του εκπαιδευτικού υλικού που χρησιμοποίησαν κατά τη μαθησιακή διαδικασία
- να σταθμίζουν την αποτελεσματικότητα των μεθόδων τους
- να σταθμίζουν αλλαγές στις δεξιότητες και τη γνώση
- να σταθμίζουν αλλαγές στη στάση και τη συμπεριφορά
- να αναλύουν και να συνθέτουν τη σχέση μεταξύ σκοπών και μεθόδων
- να λαμβάνουν ανατροφοδότηση και να βελτιώνουν μελλοντικές δραστηριότητες
- να ξανασκέφτονται και κατόπι να προσπαθούν να λύσουν ένα πρόβλημα με συνεργατικό τρόπο
- να ξανασκέφτονται τις πρακτικές εφαρμογές τους και να κάνουν τις αναγκαίες αλλαγές
- να αποκτούν συναίσθηση της αξίας τους και να εμπνέονται περισσότερο για περαιτέρω δράσεις.

Σε θεσμικό επίπεδο, πιο πολύ από ό,τι οι προηγούμενες επισημάνσεις, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης μπορεί να είναι εξαιρετικά χρήσιμα για:

- τη στάθμιση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας σε σχέση με τους σκοπούς και τους αντικειμενικούς στόχους
- τη στάθμιση των αλλαγών στις δεξιότητες και στη γνώση σε σχέση με τις μεθόδους και το εκπαιδευτικό υλικό

- τη στάθμιση των αλλαγών στη στάση και στη συμπεριφορά των ανθρώπων σε σχέση με τις μεθόδους και το εκπαιδευτικό υλικό
- την επίτευξη αναγνώρισης και διακριτικότητας του σχεδίου εργασίας
- τη συλλογή καλών πρακτικών εφαρμογών
- τη διεύρυνση της εμπειρίας από το ένα σχέδιο εργασίας στο άλλο
- τη διενέργεια μιας συγκριτικής ανάλυσης διαφορετικών μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν σε ένα σχέδιο εργασίας
- την οικοδόμηση μιας κοινής αντίληψης για το σχέδιο εργασίας
- την ανάλυση των αποτελεσμάτων σε σχέση με εμπειρίες του παρελθόντος
- τη διάχυση των αποτελεσμάτων σε διαφορετικές ομάδες ανθρώπων (π.χ. με εταίρους) που ενδιαφέρονται να αυξήσουν τις εμπειρίες τους
- σκοπούς χρηματοδότησης
- τη σύγκριση με όμοιες δραστηριότητες σε άλλες χώρες που αντιμετωπίζουν παρόμοιες καταστάσεις
- τη γενίκευση του αιτήματος για αλλαγές πολιτικής σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο
- την αναβάθμιση της εργασίας μας σε θεσμικό επίπεδο ως προς την ποσότητα και την ποιότητα
- την έμπνευση περισσότερης και καλύτερης δράσης και δικτύωσης
- την αύξηση της ικανότητας για ανάπτυξη μέσα από ποιοτικά κριτήρια.

B. ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΑΣ;

Υπάρχουν διαφορετικές διαδικασίες αξιολόγησης και, επίσης, διαφορετικές μέθοδοι αξιολόγησης, ανάλογα με τα άτομα που εμπλέκονται, το χρονοδιάγραμμα, τους αντικειμενικούς στόχους και ιδιαίτερα το γενικότερο πλαίσιο του εκπαιδευτικού μας σχεδίου εργασίας. Διαφορετικά μέσα χρησιμοποιούνται για να αξιολογήσουμε διαφορετικού είδους διαδικασίες. Δεν είναι το ίδιο να αξιολογήσουμε μια μαθησιακή διαδικασία και τα μαθησιακά αποτελέσματα ή την επίδραση ενός σχεδίου εργασίας με το να αξιολογήσουμε ένα σχέδιο στρατηγικής για ένα πρόγραμμα ή την οργανωτική λειτουργία και διαχείρισή του.

Ωστόσο, όλες οι διαδικασίες αξιολόγησης λαμβάνουν υπόψη τις παρακάτω διακρίσεις μεταξύ των εξής όρων:

Αυτοαξιολόγηση, εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση

Μια σημαντική διάκριση γίνεται μεταξύ αυτοαξιολόγησης και εσωτερικής αξιολόγησης για ομαδική εργασία και επίσης μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης.

Αυτοαξιολόγηση

Η αυτοαξιολόγηση είναι απόλυτα αναγκαία για να επανεξετάσουμε και να βελτιώνουμε τις μεθόδους μας. Απαιτεί δεξιότητες αυτογνωσίας και αυτοκριτικής. Είναι βασισμένη στη φυσική θέληση για αυτοεξέλιξη και διά βίου μάθηση. Όταν οι άνθρωποι αυτοαξιολογούνται, έχουν ένα αίσθημα υποχρέωσης και υπευθυνότητας απέναντι στην όλη εργασία τους.

Η αυτοαξιολόγηση δεν είναι ποτέ αρκετή σε μια διαδικασία αξιολόγησης, αλλά είναι αναγκαία γι' αυτούς που ασκούν στην πράξη ένα εκπαιδευτικό έργο, για να είναι ενήμεροι για το πώς πάει η ίδια η εργασία τους. Είναι μια αφητηρία στη διαδικασία της αξιολόγησης, ένας αναστοχασμός της δικής μας δέσμευσης και απόδοσης σε σχέση με μια συγκεκριμένη δράση. Επιπλέον, χρειάζεται να θυμόμαστε ότι αυτός που ασκεί το έργο αυτό ενεργεί μέσα σε ένα γενικότερο πλαίσιο, σε αλληλεπίδραση με άλλους παράγοντες που σχετίζονται με την εργασία του. Επομένως η αυτοαξιολόγηση έχει τους δικούς της περιορισμούς και είναι πιο δυναμική όταν συνδυάζεται με άλλες μορφές αξιολόγησης, πράγμα που σημαίνει με άλλα στοιχεία της μαθησιακής διαδικασίας.

Η αυτοαξιολόγηση δεν ενδιαφέρει μόνο τους εκπαιδευτές, αλλά και τους εκπαιδευόμενους. Ενώ η μαθησιακή διαδικασία ακολουθεί την πορεία της, οι εκπαιδευόμενοι αναλύουν την προσωπική τους εξέλιξη ως προς την επίγνωση τους, σε παγκόσμια θέματα. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση, ως μάθηση που μετασχηματίζει, καθιστά ικανούς τους εκπαιδευόμενους να συνειδητοποιούν τις σκέψεις τους, τα συναισθήματα και τις δράσεις τους, καθώς επίσης και να κατανοούν το επίπεδο της δικής τους υπευθυνότητας και δέσμευσης απέναντι στις αλλαγές του παγκοσμιοποιημένου μας κόσμου.

Εσωτερική αξιολόγηση

Η εσωτερική αξιολόγηση μπορεί να βοηθήσει την ομαδική εργασία μέσα σε μίαν ομάδα μάθησης ή εργασίας, ενώ στηρίζει και τη θεσμική δικτύωση και ανάπτυξη. Απαιτεί εμπιστοσύνη και εχεμύθεια, συνεχή συνεργασία και αμοιβαία ενθάρρυνση μεταξύ των μελών της ομάδας. Τα εμπόδια είναι συχνά, καθώς και η αντίδραση ατόμων, ο ανταγωνισμός μέσα στην ομάδα, η έλλειψη χρόνου ή η απροθυμία. Γι' αυτό το λόγο ξεκάθαροι αντικειμενικοί δείκτες χρειάζεται να τίθενται από την ομάδα. Γι' αυτό το λόγο, επίσης, οι συμμετοχικές μέθοδοι στη διάρκεια της όλης διαδικασίας είναι πιο κατάλληλες. Οι άνθρωποι πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία της αξιολόγησης έχοντας την αίσθηση ότι η όλη διαδικασία ανήκει σ' αυτούς, για να προβληματιστούν περισσότερο στην άσκηση του έργου τους.

Οι εκπαιδευόμενοι, ως μέλη μιας ομάδας μάθησης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, έχουν σπουδαίο ρόλο να παίξουν στη διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης. Χρειάζεται να συμμετέχουν σε ισότιμη βάση, δίνοντας τη δική τους οπτική γωνία στη μαθησιακή διαδικασία, σύμφωνα με τις προσδοκίες και τις ανάγκες τους.

Η εξωτερική αξιολόγηση

Η εξωτερική αξιολόγηση είναι πιο αντικειμενική και πρέπει να βασίζεται σε κανόνες και πρότυπα ευρέως αποδεκτά. Μερικές φορές η εξωτερική αξιολόγηση φοβίζει τους ανθρώπους, γιατί μέσα από αυτήν οι αδυναμίες της δουλειάς τους δεν μπορούν να κρυφτούν. Σ' αυτή την περίπτωση οι άνθρωποι πρέπει να ενθαρρύνονται να κατανοούν ότι η αξιολόγηση γίνεται με μόνο σκοπό τη βελτίωση και όχι την κριτική της εργασίας που έχει γίνει. Εάν ο αξιολογητής αντιμετωπίζεται όχι μόνο ως «ένας φίλος κριτής» με μεθοδολογικές ικανότητες στην Παγκόσμια Εκπαίδευση, αλλά και ως κάποιος που, λόγω του ρόλου του, χρειάζεται να κρατάει την αναγκαία επαγγελματική απόσταση και να συντονίζει τις διαφορετικές διαδικασίες, τότε η εξωτερική αξιολόγηση θα παρέχει στην ομάδα την αναγκαία ανατροφοδότηση για να βελτιώνει την εργασία της.

Και στις δυο, στην εσωτερική και την εξωτερική αξιολόγηση, το αντικείμενο της αξιολόγησης, οι μέθοδοι, τα κριτήρια και οι δείκτες, καθώς επίσης και τα αποτελέσματα, πρέπει να εξηγούνται με σαφήνεια στην ομάδα και να γίνονται αποδεκτά από κάθε ομάδα. Είναι εξαιρετικά σπουδαίο για τον εξωτερικό αξιολογητή να οργανώνει διαβουλεύσεις με την ομάδα, πριν ορίσει τους δείκτες, έτσι ώστε να μπορέσει να λάβει υπόψη του την πραγματικότητα της ομάδας. Και το τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, η διαδικασία αξιολόγησης πρέπει να σέβεται την αυτονομία, τις προσωπικές απόψεις και την προσωπική ζωή όλων.

Ένας συνδυασμός εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης μπορεί να είναι πολύ αποδοτικός για μια συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων, σύμφωνα με τα κριτήρια, τους δείκτες και τις μεθόδους. Η αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο μορφών αξιολόγησης είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη και αυξάνει την εγκυρότητα της διαδικασίας.

Αρχική, ενδιάμεση και τελική αξιολόγηση

Μια άλλη διάκριση γίνεται μεταξύ αρχικής, ενδιάμεσης και τελικής αξιολόγησης. Να διενεργήσετε μian αρχική αξιολόγηση, πριν αρχίσετε το σχέδιο εργασίας για να λάβετε τις πληροφορίες που χρειάζεται, να εντοπίσετε τα προβλήματα, να σταθμίσετε τη γνώση και τις δεξιότητες, να κατανοήσετε τις αξίες και τις στάσεις συμπεριφοράς και να ορίσετε τη στρατηγική σας.

Να χρησιμοποιήσετε την ενδιάμεση αξιολόγηση στα πρώιμα στάδια του σχεδίου εργασίας ή της δραστηριότητας, για να υποβοηθήσετε την υλοποίηση ή ανάπτυξή τους και έπειτα, στη διάρκεια υλοποίησης του σχεδίου εργασίας ή της δραστηριότητας, για να εντοπίσετε προβλήματα και να αναζητήσετε λύσεις, αλλά και για να προσαρμόσετε και να βελτιώσετε το πρόγραμμά σας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της διαδικασίας αξιολόγησης.

Να χρησιμοποιήσετε την τελική αξιολόγηση, μετά την ολοκλήρωση του σχεδίου εργασίας ή της δραστηριότητας, για να σταθμίσετε την αποτελεσματικότητά τους και για να ξανασκεφτείτε και να βελτιώσετε τη μεθοδολογία σας για το μέλλον.

Εάν είναι δυνατόν, να χρησιμοποιήσετε και τις δύο διαδικασίες για μια συνεχιζόμενη κατοπινή φάση της εργασίας σας. Σ' αυτή την περίπτωση, πρέπει να σκεφτείτε ότι τα αποτελέσματα κάθε διαδικασίας σχετίζονται με το χρονοδιάγραμμα και την ανατροφοδότηση που λάβατε από την ενδιάμεση αξιολόγηση της εργασίας σας. Εάν υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ της ενδιάμεσης αξιολόγησης και της εργασίας σας, τα αποτελέσματα της τελικής αξιολόγησης θα είναι ενθαρρυντικά και πολλά υποσχόμενα.

Μια διαδικασία μετα-αξιολόγησης μπορεί να είναι χρήσιμη, για να σταθμίσουμε την αποτελεσματικότητα της ίδιας της διαδικασίας αξιολόγησης σε σχέση με την εργασία μας.

Ποιοτική και ποσοτική αξιολόγηση

Είναι σημαντική η διάκριση μεταξύ ποιοτικής και ποσοτικής αξιολόγησης. Έστω κι αν η ποσοτική αξιολόγηση είναι ευκολότερη από την ποιοτική, και οι δυο είναι αναγκαίες, για να επιβεβαιώσουμε την ποιότητα με συστηματικό τρόπο. Γι' αυτό, όταν εφαρμόζουμε μια μεθοδολογία της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, πρέπει να κάνουμε μίαν εκτίμηση αποδεικτικών στοιχείων τόσο ποσοτικής όσο και ποιοτικής φύσεως. Επιπλέον η ποσοτική αξιολόγηση συχνά μας δίνει δείκτες και ποιοτικής αξιολόγησης. Για παράδειγμα, ο αριθμός των συμμετεχόντων σε ένα σχέδιο εργασίας ή σε μια δραστηριότητα, ο αριθμός ή η συχνότητα των δράσεων, των εκδηλώσεων, των ανακοινώσεων στον Τύπο, των δημοσιεύσεων, του εκπαιδευτικού υλικού που χρησιμοποιήθηκε κλπ. είναι δείκτες για ποσοτική αξιολόγηση. Ωστόσο, αυτές οι μετρήσεις μπορούν να μας δώσουν δείκτες και για ποιοτική αξιολόγηση, εάν για παράδειγμα χρησιμοποιούμε κριτήρια που αφορούν στην καταγωγή των δεδομένων που συλλέξαμε σε σχέση με το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων ή χρησιμοποιούμε κριτήρια που αφορούν στο ποια είναι η αιτία γι' αυτά τα αριθμητικά δεδομένα μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο ή μέσα στην ομάδα μάθησης, σε σχέση με την επίδραση του σχεδίου εργασίας μας. Αυτού του είδους ο συνδυασμός μεταξύ ποσοτικών δεδομένων και ποιοτικών κριτηρίων μπορεί να μας οδηγήσει σε μια πιο συνολική ανάλυση της αξίας και της αποτελεσματικότητας ενός σχεδίου εργασίας. Επιπλέον, η ποιοτική αξιολόγηση είναι αναγκαία για τη διαμορφωτική διαδικασία της αξιολόγησης, για να βελτιώνουμε συνεχώς την εκπαιδευτική μας διαδικασία, ενώ η ποσοτική αξιολόγηση χρησιμοποιείται συχνά στην τελική αξιολόγηση, για να συλλέξουμε μετρήσιμα δεδομένα.

Γ. ΠΩΣ ΝΑ ΔΙΕΝΕΡΓΗΣΕΤΕ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ;

Όπως είπαμε ήδη, υπάρχουν διαφορετικές μέθοδοι αξιολόγησης, που σχετίζονται με το 'γιατί' το 'πότε' το 'σε ποιον' και το 'πώς' εφαρμόζεται η διαδικασία. Παρ' όλα αυτά, η διαδικασία αξιολόγησης παρουσιάζει κοινά χαρακτηριστικά ως προς τα αναγκαία βήματα που πρέπει να ακολουθήσουμε:

Εντοπισμός του αντικειμένου

Πρώτα πρέπει να εντοπίσουμε τι θέλουμε να αξιολογήσουμε και τι είναι δυνατόν να αξιολογήσουμε. Έχοντας κατά νου ότι είναι ευκολότερο να εκτιμήσουμε αλλαγές στη γνώση και τις δεξιότητες από ό,τι μακροχρόνιες μεταβολές στις αξίες και τις στάσεις, το αντικείμενο της αξιολόγησης πρέπει να είναι συγκεκριμένο

και μετρήσιμο μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της εργασίας. Οι αξίες και οι στάσεις δεν είναι εύκολα μετρήσιμες, συνεπώς μπορούμε να ορίσουμε θέματα για αξιολόγηση σε σχέση με αυτές (π.χ. αλλαγές σε συγκεκριμένη συμπεριφορά). Επιπλέον, μπορούμε να αξιολογήσουμε μερικά από τα θέματα της δραστηριότητας ή του σχεδίου εργασίας μας, που σχετίζονται με τους σκοπούς μας και τους αντικειμενικούς μας στόχους, και όχι το όλο πρόγραμμα. Επομένως, σε δημόσιες πολιτικές και μακροχρόνια προγράμματα, στη συνολική αξιολόγηση είναι συχνά αναγκαίο να αναλύουμε την επίδραση της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο και κατόπι να στοχαζόμαστε ξανά την εκπαιδευτική πολιτική και να βελτιώνουμε το όλο πρόγραμμα μέσα από μian ολιστική προσέγγιση.

Ορισμός κριτηρίων και δεικτών

Τα κριτήρια και οι δείκτες πρέπει να αποφασίζονται προτού επιλέξουμε τη μέθοδο αξιολόγησης. Είναι επίσης αναγκαίο να κάνουμε διάκριση μεταξύ κριτηρίων και δεικτών. Ένα κριτήριο τίθεται αφού ρωτήσουμε τον εαυτό μας για τα θέματα του αντικειμένου μας σε σχέση με την ποιότητα της εργασίας μας, ενώ ένας δείκτης τίθεται αφού απαντήσουμε στην ερώτηση 'πώς μετράμε το κριτήριο'. Για παράδειγμα, ένα κριτήριο για την επίδραση μιας δραστηριότητας προσομοίωσης είναι ο βαθμός του προβληματισμού που προκλήθηκε, ο οποίος πρέπει να συσχετισθεί με τους σκοπούς μας. Ο σχετικός δείκτης μπορεί να είναι ο αριθμός των ερωτήσεων που έγιναν από τους συμμετέχοντες ή ο αριθμός των συμμετεχόντων που αντέδρασαν με ερωτήσεις ή με έκφραση απόψεων.

Επιλογή μεθόδου και συλλογή δεδομένων

Υπάρχουν διαφορετικές μέθοδοι αξιολόγησης που σχετίζονται με τη μεθοδολογία της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Να διαλέξετε ποια είναι η πιο κατάλληλη μέθοδος μέσα από ένα ευρύ φάσμα μεθόδων, κατά προτίμηση συμμετοχικών. Το πλαίσιο μπορούν να σας το δώσουν αξιολογήσεις μεταξύ συναδέλφων, πιλοτική αξιολόγηση, μελέτες περιπτώσεων, ανάλυση του γενικότερου πλαισίου, ανάλυση 'Δυνατών σημείων, Αδυναμιών, Ευκαιριών και Απειλών' (διεθνής όρος: S.W.O.T. = Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) ή μια εκτίμηση της επίδρασης. Ύστερα, να εφαρμόσετε στη διαδικασία αξιολόγησης συνεντεύξεις, διαβουλεύσεις, ομαδικές επισκέψεις, συμμετοχικές δραστηριότητες, εργαστήρια συνομιλίας, συζητήσεις και παρατηρήσεις συνοδευόμενες από διαλογική ομαδική εργασία. Να ζητήσετε από την ομάδα μάθησης να απαντήσει σε ερωτηματολόγια, να γράψει ημερολόγια σχετικά με τη μάθηση, να οργανώσει ένα σχετικό φάκελο, να συντάξει ατομικές ή ομαδικές εκθέσεις πεπραγμένων ή άλλα κείμενα, να συλλέξει δεδομένα ή να φωτογραφήσει κάτι ή να δημιουργήσει μian αφίσα, όλα σχετιζόμενα με την αξιολόγηση. Όταν αξιολογούμε ένα σχέδιο εργασίας ή μια δραστηριότητα της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, είναι ουσιώδες να χρησιμοποιούμε μεθόδους αξιολόγησης σύμφωνες με τις μαθησιακές μεθόδους. Συμμετοχικές δραστηριότητες, όπως ένα «παγκόσμιο καφεενείο», «κίνηση στο χώρο, για να εκφράσουμε τη γνώμη μας» ή συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης συνιστώνται ιδιαίτερα.

Ερμηνεία και ανάλυση των πληροφοριών

Το επόμενο βήμα έπειτα από τη συλλογή δεδομένων είναι η ερμηνεία και η ανάλυση των πληροφοριών στο πλαίσιο των διδακτικών περιοχών στις οποίες έχουμε επιλέξει να εστιάσουμε και σε συσχετισμό με τα κριτήρια και τους σκοπούς μας. Όταν αναλύουμε πληροφορίες που έχουν προέλθει από μια διαδικασία αξιολόγησης, είναι σπουδαίο να διακρίνουμε μεταξύ των σκοπών της αξιολόγησης και των σκοπών του σχεδίου εργασίας ή της δραστηριότητας που αξιολογήθηκε. Είναι επίσης σημαντικό να προσπαθούμε να καταλάβουμε όσα δεν φάνηκαν ή δεν ακούστηκαν στην πληροφόρηση που προέρχεται από τους συμμετέχοντες, σε σχέση επίσης με το μαθησιακό περιβάλλον και τις μεθόδους μας.

Γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων

Συμμετοχική διαδικασία σημαίνει ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να μαθαίνουν τα αποτελέσματα της διαδικασίας αξιολόγησης, να τα συζητούν και να συνεργάζονται για το επόμενο βήμα.

Ανάπτυξη στρατηγικών για βελτίωση

Όπως αναφέραμε ήδη, η αξιολόγηση δεν είναι αυτοσκοπός. Το αποτέλεσμα της αξιολόγησης πρέπει να χρησιμοποιείται για να αναθεωρούμε τη μεθοδολογία, να παράγουμε νέες οπτικές και νέους αντικειμενικούς στόχους και να αναπτύσσουμε στρατηγικές για τη βελτίωση της εργασίας μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΠΙΚΟΥ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

Asbrand Barbara & Lang-Wojtasik Gregor, University of Nuremberg / GENE Working Group on evaluation, Germany

Birzea, César - *Civic Culture*, Editura Trei, Bucuresti, 1999

Birzea, César - *Education for democratic citizenship: a lifelong learning perspective*, Council for Cultural Co-Operation (CDCC). Council of Europe, Strasbourg, 2000

Beljanski-Ristic, Ljubica - *Drama In Education*, Model CEDEUM, Belgrade, 2001

Benett, C.I. - *Comprehensive Multicultural Education*, Ally & Bacon Co., Boston-London/Toronto, 1990

Bennett, C. - *Strengthening Multicultural and Global Perspectives in the Curriculum*, in A.K. Moodley (ed.), *Beyond Multicultural Education: International Perspectives*, Detseling Enterprises Ltd., Calgary, Alberta, 1992

Boal, Augusto, *Exercices pour acteurs et non-acteurs*, Ed. Maspero, Paris, 1978

Boal, Augusto - *Theatre of the Oppressed*, Ed. Theatre Communications Group, New York, 1985

Brown, H.D. - *On Track to Century 21*. San Francisco, USA, 1990

Cabezudo, A. - *Towards Global Learning. On Democracy and Education*, University of Rosario/School of Education, Rosario, Argentina. In process (2007-08)

Cates, K. - *Global education and Foreign Language Teaching: Theory & Practice*, Journal of the Faculty of General Education, Tottori University No. 24 October 1990

Dasen, Pierre - *Fundamentele stiintifice ale unei pedagogii interculturale*, in *Educatia interculturala. Experiente, politici, strategii*, Polirom, Iasi, 1999

Dasen, P., Perregaux, Ch., Rey, Micheline - *Intercultural Education. Experiences, policies, strategies*, Polirom, Iasi, 1999

DEA: *Effectiveness in Global Education*, <http://www.dea.org.uk/info/projects /effectiveness>

Delors, J. *Apprendre - Un trésor est caché dedans*, Paris, Ed. Odile Jacob, 1996

Eisler, R. - *The Chalice and the Blade*, Harper and Row, San Francisco, 1988

Freire, Paulo - *Pedagogy of Oppressed*, NYC, 1982

Fukunaga, Y. - *Teaching Global Issues through English Movies*, Global Issues in Language Education Newsletter. No. 30, March 1998, Tottori, Japan

Galtung, Johan - *Conflict Transformation by Peaceful Means*, Geneva, ONU, 2000

GENE-Global Education Network Europe - *Learning for a Global Society. Evaluation & Quality in Global Education*, Proceedings of the GENE conference, London September 2003

Haavelsrud, Magnus - *An Introduction to the Debate on Peace Education*, in International Review of Education, 29, 3, 1983

Haavelsrud, M. - *The Substance of Peace Education*, in International Educator, 1995

Hannoun, Hubert - *Les Ghetto de l'école. Pour une éducation interculturelle*, ESF, Paris, 1987

Hanvey, R. - *An Attainable Global Perspective*, Center for War/Peace Studies, New York, 1975

Hinkelman, D. - *Overseas Tours to Research Social Issues*. The Language Teacher. Vol. XVII No. 5 May 1993, Tokyo

Kniep, W. - *A Critical Review of the Short History of Global Education*, New York: American Forum for Global Education, 1985

Maley, A. - *Global Issues in ELT*. Practical English Teaching. Vol. 13 No. 2, London, Dec. 1992

Mestenhauser, A.J. - *Travelling the Unpaved Road to Democracy from Communism: a Cross-cultural perspective on Change*, in Higher Education in Europe, XXIII, I, UNESCO, 1998

Munoz, Marie-Claude - *Les pratiques interculturelles en éducation*, in J. Demorgon, E.M. Lipiansky (coord.), *L'école confrontée à la diversité culturelle*, in Guide de l'interculturel en formation, Tetz, Paris, 1999

Niklas Luhmann, Niklas / Schorr, Karl Eberhard - *Reflexionsprobleme im Erziehungssystem*, Frankfurt / M.: Suhrkamp 1999

Provo, J. - *Teaching World Issues*, Daily Yomiuri Newspaper, Tokyo, March 1993

Reischauer, E. - *Toward the 21st Century*, New York, 1973

Rey, Micheline – *Piège et défi de l'interculturalisme*, in *Education permanente*, 75, 1984

Scheunpflug, Annette unter Mitarbeit von Claudia Bergmóller und Nikolaus Schroeck - *Evaluation globalen Lernens*. Eine Arbeitshilfe, Stuttgart, Brot fur die Welt, 2002

Toffler, Alvin - *Al treilea val*, Editura politica, Bucuresti, 1983

Touraine, Alain - *Faux et vrais problèmes, Une société fragmentée? Le multiculturalisme en débat*, Edition La Découverte, Paris, 1996

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΗΓΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Βιβλία

Drew, N. - *Learning the Skills of Peace-making*, Jalmar Press, USA, 1995

Elder, P. - *Worldways: Bringing the World Into Your Classroom*, Addison- Wesley, USA, 1987

Fisher, S. & Hicks, D. - *World Studies*, Oliver & Boyd, New York, 1985

Hicks, D. & Steiner, M. - *Making Global Connections*, Oliver & Boyd, New York, 1989

Knier, W. - *Next Steps in Global Education*, New York, 1987

Lewis, B. - *The Kids Guide to Social Action*, Free Spirit, USA, 1998

Milord, S. - *Hands around the world: cultural awareness & global respect*, Williamson Ed., 1992

Pike, G. & Selby, D. - *Global Teacher, Global Learner*, Hodder & Stoughton, London, 1988

Pike, G. & Selby, D. - *In the global classroom*, Pippin Publishing, Toronto, 1999

Πηγές

Apprendre à vivre ensemble. Un programme interculturel et interreligieux pour l'enseignement de l'éthique. Fondation Arigatou en collaboration avec et sous l'égide de l'Unesco et l'Unicef, 2008

Service Learning: Lessons, Plans and Projects, Human Rights Education Program, Amnesty International & Human Rights Education Associates, HREA, March 2007

ΠΗΓΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΑΓΓΛΟΓΛΩΣΣΟ)

COMPASS

Έχει εκδοθεί στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση των Νέων για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» (Human Rights Education Youth Programme) της Διεύθυνσης Νεολαίας και Αθλητισμού (Youth and Sport) του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το πρόγραμμα σκοπεύει να τοποθετήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα στο κέντρο της εργασίας για τους νέους και ως εκ τούτου να συμβάλει να ενταχθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα στο κύριο σχολικό πρόγραμμα.

<http://eycb.coe.int/compass>

DOMINO

Ένα εγχειρίδιο για χρήση ομογενών ομάδων εκπαίδευσης, ως μέσο για την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, του αντιφεμινισμού και της μισαλλοδοξίας.

Βλ. Επίσης Alien 93, Youth organisation combating racism and xenophobia.

<http://eycb.coe.int/domino>

EDUCATION PACK

Ιδέες, εκπαιδευτικό υλικό, μέθοδοι και δραστηριότητες για άτυπη διαπολιτισμική εκπαίδευση νέων και ενηλίκων.

<http://eycb.coe.int/edupack>

EXPLORING CHILDREN'S RIGHTS, Διαδοχικά μαθήματα για το δημοτικό σχολείο

<http://www.coe.int>

HUMAN RIGHTS EDUCATIONAL FACT SHEETS

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (The European Convention on Human Rights) - σημεία εκκίνησης της διδασκαλίας για διδάσκοντες

<http://www.coe.int>

T-KITS: TRAINING KITS

Τα Πακέτα Επιμόρφωσης είναι θεματικές δημοσιεύσεις γραμμένες από έμπειρους εκπαιδευτές νεολαίας και άλλους ειδικούς. Είναι εγχειρίδια ευκολόχρηστα σε εκπαιδευτικές περιόδους επιμόρφωσης και μελέτης. Τα T-Kits έχουν παραχθεί από τη Διεύθυνση Νεολαίας.

<http://www.coe.int>

EUROPEAN CHARTER FOR DEMOCRATIC SCHOOLS WITHOUT VIOLENCE

Με πρωτοβουλία του Συμβουλίου της Ευρώπης νέοι από τη μια άκρη της Ευρώπης έως την άλλη έχουν ετοιμάσει τον «Ευρωπαϊκό Χάρτη Δημοκρατικών Σχολείων Χωρίς Βία» στη βάση των θεμελιωδών αξιών και αρχών που μοιράζονται όλοι οι Ευρωπαίοι, ιδιαίτερα αυτών που έχουν υιοθετηθεί στο Συνέδριο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών.

<http://www.coe.int>

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Βιβλία

Ζαχαρίου, Α. - *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Αναλυτικό Πρόγραμμα: Θεωρητικό πλαίσιο και αρχές στη Δημοτική Εκπαίδευση της Κύπρου*, Έλλην, Αθήνα, 2005

Ζαχαρίου, Α., Καδής, Κ. & Νικολάου, Α. - *Θέματα Αειφόρου Ανάπτυξης στην Εκπαίδευση*, Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Κύπρου, Λευκωσία, 2011

Ζαχαρίου, Α. & Γεωργίου, Δ. - *Οδηγός Εφαρμογής Προγραμμάτων Σπουδών Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης- Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη*, ΥΠΠ/ΥΑΠ, Λευκωσία, 2012

Ζαχαρίου, Α., Καδής, Κ. & Θεοδοσίου, Σ. (επιμ). - *Ορθολογιστική Διαχείριση των Απορριμμάτων: Διδακτικό Υλικό για Εκπαιδευτικούς Δημοτικής Εκπαίδευσης*, ΠΙ/ Green Κύπρου, Λευκωσία, 2011

Ζαχαρίου, Α., Καδής, Κ. & Θεοδοσίου, Σ. (επιμ). - *Ορθολογιστική Διαχείριση των Απορριμμάτων: Εκπαιδευτικές προτάσεις για τη Μέση Εκπαίδευση*, ΠΙ/ Green Κύπρου, Λευκωσία, 2012

Ryan, O. - *Οι χώρες της σοκολάτας. Ζώντας και πεθαίνοντας για το κακάο στη Δυτική Αφρική*, Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, Λευκωσία, 2012

McCann G. & McCloskey S. - *Από το τοπικό στο παγκόσμιο: Κεντρικά ζητήματα της ανάπτυξης στο σύγχρονο κόσμο*. Μετάφραση και επιμέλεια της ελληνικής έκδοσης, Μακρίδης Α., Μηλιώρη Μ., Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, Λευκωσία, 2011

Cornwall, A., Whitehead, A., Harrison, E. - *Ο Φεμινισμός στην Ανάπτυξη. Αντιθέσεις, αντιπαραθέσεις και προκλήσεις*. Επιμέλεια Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, Λευκωσία, 2013

Hettne, B. - *Σκέψεις για την Ανάπτυξη*. Μετάφραση και επιμέλεια της ελληνικής έκδοσης Μακρίδης Α., Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, Λευκωσία, 2011

Ιστοσελίδες

Άλλαξε την οπτική σου - Εγχειρίδιο μάθησης για τον κόσμο Έκδοση: Ευρωπαϊκή Προοπτική

<http://globaledugr.blogspot.gr/2013/11/2013.html>

Επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου για την Παγκόσμια Εκπαίδευση

http://www.moec.gov.cy/pagkosmia_ekpaidefsi/index.html

Μικρή Πυξίδα - Compasito, Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για Παιδιά, ελληνική έκδοση. Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, Λευκωσία

http://www.ngosc.org/index.php?option=com_content&view=article&id=94&Itemid=5&lang=el

Πυξίδα - Compass, Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για νέους/νέες. Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων ΑΡΣΙΣ, 2010

http://www.minedu.gov.gr/publications/docs2012/120517_compass_edition_gr.pdf

Όμιλος Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας
Εκπαιδευτικό υλικό για την προώθηση της ιστορικής κριτικής σκέψης

http://www.ahdr.info/educational_materials.php

David San Millan, Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας - Το Δικό μας Στοιχείο για έναν καλύτερο κόσμο, ActionAid

<http://education.actionaid.gr/files/File/MDGsBook.pdf>

Δίκτυο κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην Κύπρο

http://www.pi.ac.cy/pi/index.php?option=com_content&view=article&id=200&Itemid=159&lang=el

«Εργαλειοθήκη Πληροφοριών για την Αναπτυξιακή Συνεργασία» η οποία δημιουργήθηκε από τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση CARDET και τους εταίρους του, στο πλαίσιο του προγράμματος «Raising Awareness on Development Cooperation»

http://www.developmenteeducation.org/toolkit/toolkit_GR.pdf

«Εκπαίδευση για τον Παγκόσμιο Πολίτη - Οδηγός για τα σχολεία»

Αυτό το εγχειρίδιο έχει μεταφραστεί στα ελληνικά από το Oxfam GB «Education for Global Citizenship - A Guide for Schools», στο πλαίσιο του προγράμματος «Accessing Development Education», το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά τη μετάφραση συγκεκριμένα παραδείγματα και σχόλια, που αναφέρονται στη βρετανική πραγματικότητα, είτε έχουν παραλειφθεί είτε έχουν προσαρμοστεί ανάλογα, στα κυπριακά δεδομένα

<http://bit.ly/ln0FGvy>

TeachMDGs: Μαθήματα για την Παγκόσμια Πολιτότητα, Εισαγωγή στο Περιεχόμενο και στις Μεθόδους της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Αυτή η έκδοση δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «TeachMDGs», το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση

http://www.teachmdgs.net/mainpage/index.php?option=com_content&view=article&id=7&Itemid=7

TeachMDGs Φωτογραφικό Υλικό

http://www.teachmdgs.net/mainpage/index.php?option=com_phocagallery&view=category&id=1

Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας - Πακέτο με πληροφορίες για τους στόχους, Δραστηριότητες και αφίσες

<http://www.developmenteducation.info/dmdocuments/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΕΤΟΣ 2015

Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Πανευρωπαϊκό Συνέδριο για την Παγκόσμια Εκπαίδευση, Μάαστριχτ, Κάτω Χώρες, 15-17 Νοεμβρίου 2002

- Επίτευξη των στόχων της χιλιετίας,
- Μάθηση για την αειφορία,
- Αυξημένη δέσμευση για την Παγκόσμια Εκπαίδευση με σκοπό την αυξημένη κριτική δημόσια υποστήριξη

Εμείς, οι συμμετέχουσες αντιπροσωπείες του Πανευρωπαϊκού Συνεδρίου του Μάαστριχτ για την Παγκόσμια Εκπαίδευση, 15-17 Νοεμβρίου 2002, που αντιπροσωπεύουμε κοινοβούλια, κυβερνήσεις, τοπικές και περιφερειακές αρχές και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, επιθυμώντας να συνεισφέρουμε στη συνέχιση της Παγκόσμιας Συνόδου για την Αειφόρο Ανάπτυξη και στην προετοιμασία της Δεκαετίας Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών.

1. Έχοντας υπόψη:

- Διεθνείς δεσμεύσεις για την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη που αναλήφθηκαν στην πρόσφατη *Παγκόσμια Σύνοδο για την αειφόρο ανάπτυξη* και την ανάπτυξη μιας παγκόσμιας συνεργασίας για τη μείωση της φτώχειας στον κόσμο, που υπογραμμίστηκε στους *Στόχους για την Ανάπτυξη της Χιλιετίας*, των Ηνωμένων Εθνών.
- Διεθνείς, περιφερειακές και εθνικές δεσμεύσεις για αύξηση και βελτίωση της υποστήριξης της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, ως εκπαίδευσης που στηρίζει τους ανθρώπους στην αναζήτηση της γνώσης για τις πραγματικότητες του κόσμου και τους δημιουργεί την ευθύνη να γίνουν κριτικά σκεπτόμενοι, παγκόσμιοι δημοκρατικοί πολίτες για περισσότερη δικαιοσύνη, αειφορία, ισότητα και ανθρώπινα δικαιώματα για όλους (βλ. Παράρτημα Ι).
- Τους ορισμούς της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης του Κέντρου Βορρά-Νότου του Συμβουλίου της Ευρώπης (2002):
  - Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι μια εκπαίδευση που ανοίγει τα μάτια και το νου των ανθρώπων στις πραγματικότητες του παγκοσμιοποιημένου κόσμου και τους αφυπνίζει, ώστε να επιδιώκουν έναν κόσμο με περισσότερη δικαιοσύνη, ισότητα και ανθρώπινα δικαιώματα για όλους.
  - Η Παγκόσμια Εκπαίδευση γίνεται κατανοητή ως εμπεριέχουσα την Αναπτυξιακή Εκπαίδευση, την Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, την Εκπαίδευση για την Αειφορία, την Εκπαίδευση για την Ειρήνη και την Πρόληψη των Συγκρούσεων και τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, όντας η παγκόσμια διάσταση της Εκπαίδευσης για την Πολιτότητα.

2. Έχοντας βαθιά συνειδητοποιήσει το γεγονός ότι:

- Υπάρχουν ακόμα ευρείας κλίμακας ανισότητες σε βασικές ανθρώπινες ανάγκες, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της εκπαίδευσης όπως αναφέρεται στη διακήρυξη του Ντακάρ «Εκπαίδευση για Όλους».
- Οι δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων απαιτούν πολιτικό διάλογο μεταξύ των ενημερωμένων και εξουσιοδοτημένων πολιτών και των εκλεγμένων αντιπροσώπων τους.
- Οι θεμελιώδεις μετασχηματισμοί των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης που απαιτούνται για την επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο αν οι πολίτες, γυναίκες και άνδρες εξίσου, έχουν πρόσβαση σε επαρκή πληροφόρηση και αντιληφθούν και συμφωνήσουν ότι είναι ανάγκη να δράσουν.
- Η Παγκόσμια Εκπαίδευση που έχει εμπεδωθεί και στρατηγικά σχεδιαστεί και η οποία λαμβάνει υπόψη της και τα θέματα των δύο φύλων, πρέπει να συνεισφέρει στο να γίνουν κατανοητά και αποδεκτά τέτοια μέτρα.

3. Αναγνωρίζοντας ότι:

- Η Ευρώπη είναι μια ήπειρος της οποίας οι άνθρωποι προέρχονται από όλο τον κόσμο και βρίσκονται σε όλες τις περιοχές του κόσμου.
- Ζούμε σε έναν όλο και πιο παγκοσμιοποιημένο κόσμο όπου τα διασυνοριακά προβλήματα πρέπει να αντιμετωπίζονται με κοινά, πολύπλευρα πολιτικά μέτρα.
- Οι προκλήσεις για διεθνή αλληλεγγύη πρέπει να αντιμετωπίζονται με σταθερή αποφασιστικότητα.
- Η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι ουσιώδης στο να ενισχύεται η δημόσια υποστήριξη για δαπάνες σχετικές με την αναπτυξιακή συνεργασία. Όλοι οι πολίτες χρειάζονται γνώση και δεξιότητες, για να κατανοήσουν την παγκόσμια κοινωνία μας, αλλά και για να συμμετάσχουν σ' αυτήν και να αλληλεπιδράσουν με κριτικό μυαλό ως δυναμικοί παγκόσμιοι πολίτες. Αυτό δημιουργεί θεμελιώδεις προκλήσεις σε όλους τους τομείς της ζωής, συμπεριλαμβάνοντας και την εκπαίδευση.
- Υπάρχουν νέες προκλήσεις και ευκαιρίες να συμμετάσχουν οι Ευρωπαίοι σε μορφές εκπαίδευσης για ενεργούς πολίτες, σε επίπεδο τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο και για αειφόρους τρόπους ζωής, με σκοπό να αποκαταστήσουν την απώλεια της δημόσιας εμπιστοσύνης σε εθνικούς και διεθνείς θεσμούς.
- Η μεθοδολογία της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης εστιάζει στο να υποβοηθεί την ενεργή μάθηση και στο να ενθαρρύνει τον προβληματισμό με ενεργή συμμετοχή των εκπαιδευομένων και των εκπαιδευτών. Επικροτεί και προβάλλει τη διαφορετικότητα και το σεβασμό των άλλων και ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους να κάνουν τις επιλογές τους μέσα στο δικό τους κοινωνικό πλαίσιο σε συσχετισμό με το παγκόσμιο.

4. Συμφωνώντας ότι:

Ένας κόσμος δίκαιος, ειρηνικός και αειφόρος είναι προς το συμφέρον όλων. Εφόσον οι παραπάνω ορισμοί της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης περιλαμβάνουν την έννοια της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, αυτή η στρατηγική μπορεί να συμπεριληφθεί στη συνέχιση της πρόσφατης Παγκόσμιας Συνόδου για την Αειφόρο Ανάπτυξη και να εξυπηρετήσει ως προετοιμασία για τη δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών με θέμα «Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη» που αρχίζει το 2005.

Εφόσον η Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι μια διατομεακή υποχρέωση, μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στην επίτευξη αυτών των δεσμεύσεων. Η πρόσβαση στην Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι και τα δύο, ανάγκη και δικαίωμα. Αυτό θα απαιτήσει:

- Αυξημένη και βελτιωμένη συνεργασία μεταξύ του διεθνούς, του εθνικού, του περιφερειακού και του τοπικού επιπέδου.
- Την ενεργή συμμετοχή και τη δέσμευση να υπάρξει συνέχεια σ' αυτό το Συνέδριο εκ μέρους και των τεσσάρων κατηγοριών πολιτικών παραγόντων –των κοινοβουλίων, των κυβερνήσεων, των τοπικών και περιφερειακών αρχών καθώς επίσης και της κοινωνίας των πολιτών (της τετραμερούς)– που συμμετέχουν στη διαρκή χρήσιμη πολιτική συζήτηση στο πλαίσιο του Κέντρου Βορρά-Νότου.
- Σημαντικά αυξημένη επιπρόσθετη χρηματοδότηση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Αυξημένη υποστήριξη μέσω των Υπουργείων Αναπτυξιακής Συνεργασίας, Εξωτερικών, Εμπορίου, Περιβάλλοντος και ιδιαίτερα των Υπουργείων Παιδείας που να διασφαλίζει την πλήρη ενσωμάτωση της ΠΕ στα αναλυτικά προγράμματα της τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα.
- Διεθνείς, εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς μηχανισμούς υποστήριξης και συντονισμού.
- Ιδιαίτερα αυξημένη συνεργασία μεταξύ Βορρά και Νότου και μεταξύ Ανατολής και Δύσης.

5. Επιθυμούμε να δεσμευθούμε οι ίδιοι καθώς και τα κράτη μέλη, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τις κοινοβουλευτικές δομές και τις τοπικές και περιφερειακές αρχές που εκπροσωπούμε στα εξής:

5.1 Να συνεχίσουμε περαιτέρω τη διαδικασία του προσδιορισμού της έννοιας της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και της διαβεβαίωσης ότι ένας πλούτος διαφορετικής εμπειρίας και οπτικών (όπως π.χ. είναι οι οπτικές του νότου, των μειονοτήτων, της νεολαίας και των γυναικών) θα περιλαμβάνεται σε κάθε στάδιο.

5.2 Να εκπονήσουμε, σε συνεργασία με αρμόδιες Αρχές και σχετικούς παράγοντες, (ή να οικοδομήσουμε πάνω σε υπάρχοντα) εθνικά σχέδια δράσης, από τώρα μέχρι και το 2015, για ενίσχυση και βελτίωση της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, με κατεύθυνση την ημερομηνία-στόχο των Στόχων Ανάπτυξης της Χιλιετίας.

- 5.3 Να αυξήσουμε τη χρηματοδότηση για την Παγκόσμια Εκπαίδευση.
- 5.4 Να εξασφαλίσουμε την ενσωμάτωση των πτυχών της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης στα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των επιπέδων.
- 5.5 Να αναπτύξουμε ή, όπου είναι ανεπτυγμένες, να βελτιώσουμε και να αυξήσουμε τις εθνικές δομές για χρηματοδότηση, υποστήριξη, συντονισμό της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και παραγωγή πολιτικής σχετικής με αυτήν, σε όλα τα κράτη μέλη, ανάλογα με τις εθνικές συνθήκες.
- 5.6 Να αναπτύξουμε ή, όπου είναι ανεπτυγμένες, να βελτιώσουμε στρατηγικές για αναβάθμιση και επιβεβαίωση της ποιότητας της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.
- 5.7 Να αυξήσουμε την υποστήριξη στην περιφερειακή, ευρωπαϊκή και διεθνή δικτύωση στρατηγικών σχετικών με την ενίσχυση και βελτίωση της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης μεταξύ αυτών που παράγουν πολιτική και αυτών που εφαρμόζουν στην πράξη την εκπαίδευση αυτή.
- 5.8 Να δοκιμάσουμε, αν είναι εφικτό, ένα υποστηρικτικό πρόγραμμα αμοιβαίας συναδελφικής καθοδήγησης, μέσα από εθνικές εκθέσεις για την Παγκόσμια Εκπαίδευση, και τακτικών αξιολογήσεων μεταξύ συναδέλφων, σε ένα πλαίσιο 12 ετών.
- 5.9 Να συνεισφέρουμε ώστε να υπάρξει συνέχεια στην Παγκόσμια Σύνοδο για την Αειφόρο Ανάπτυξη και στην προετοιμασία της Δεκαετίας Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Εμείς, οι συμμετέχουσες αντιπροσωπείες του Πανευρωπαϊκού Συνεδρίου για την Παγκόσμια Εκπαίδευση, Μάαστριχτ, 15-17 Νοεμβρίου 2002, που αντιπροσωπεύουμε κοινοβούλια, κυβερνήσεις, τοπικές και περιφερειακές αρχές και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, δεσμεύουμε τον εαυτό μας για ένα διαρκή διάλογο με το Νότο σχετικό με τη μορφή και το περιεχόμενο της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Οικοδομώντας πάνω σε υπάρχουσες συμφωνίες σχετικές με την ανάγκη να ενισχυθεί και να βελτιωθεί η Παγκόσμια Εκπαίδευση υπενθυμίζουμε:

- Τη συμφωνία που έγινε στην Παγκόσμια Σύνοδο για την Αειφόρο Ανάπτυξη (2002), που συμπεριλαμβάνει την αναγνώριση ότι «η επίτευξη των διεθνών συμφωνηθέντων αναπτυξιακών σκοπών, συμπεριλαμβάνοντας κι αυτούς που περιέχονται στη Διακήρυξη της Χιλιετίας, θα απαιτήσει... σημαντικές αυξήσεις στη ροή οικονομικών πόρων... για... την εκπαίδευση και την ενίσχυση της ενημέρωσης...» (παράγρ. 75), και για να «ενσωματωθεί η αειφόρος ανάπτυξη στα εκπαιδευτικά συστήματα σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, με σκοπό να προβληθεί η εκπαίδευση ως ένα μέσο-κλειδί για αλλαγή» (παράγρ. 104), καθώς επίσης και την υιοθέτηση της δεκαετίας εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη, που αρχίζει το 2005.

- Τα κεφάλαια 35 και 36 του Agenda 21 που αφορούν στο θέμα «Πρώθηση της Εκπαίδευσης, της Δημόσιας Ευαισθητοποίησης και της Επιμόρφωσης».
- Τον Καταστατικό Χάρτη της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης του Κέντρου Βορρά-Νότου, του Συμβουλίου της Ευρώπης, που ενθαρρύνει την ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ ποικίλων όψεων της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης – της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, της εκπαίδευσης για την ειρήνη, της εκπαίδευσης για την ανάπτυξη, της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, της μάθησης για την αειφορία.
- Τη Σύμβαση του Aarhus για το Δικαίωμα της Πρόσβασης στην Πληροφόρηση, της Δημόσιας Συμμετοχής στη Λήψη Αποφάσεων και της Προσφυγής στη Δικαιοσύνη για Περιβαλλοντικά Θέματα, μαζί με τη βασισμένη στα δικαιώματα αυτά προσέγγιση της μάθησης για την αειφορία.
- Τις δεσμεύσεις για το δικαίωμα της Εκπαίδευσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που περιέχονται σε διεθνή και περιφερειακά κείμενα, συμπεριλαμβάνοντας την Πρόταση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Διδασκαλία και τη Μάθηση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στα Σχολεία (1985). Επίσης τη Διακήρυξη του Μόντρεαλ για την ΕΑΔ (Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα) της UNESCO (1993), τη Διακήρυξη της Βιέννης (1993) της UNESCO, το Ενσωματωμένο Πλαίσιο Δράσης της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη, τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Δημοκρατία (1995) και το Σχέδιο Δράσης της Δεκαετίας για την ΕΑΔ των Ηνωμένων Εθνών (1995-2005).
- Το κείμενο «Διακήρυξη και πρόγραμμα της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Πολιτότητα που είναι βασισμένη στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πολιτών» της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (Βουδαπέστη, 1999).
- Την πρόσφατη Πρόταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης προς τα κράτη μέλη που αφορά στην Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Πολιτότητα, και στις προτάσεις του Συμβουλίου να οριστεί ένα Ευρωπαϊκό Έτος Πολιτότητας μέσω της Εκπαίδευσης (Ιούλιος 2002).
- Την Απόφαση για την Αναπτυξιακή Εκπαίδευση του Συμβουλίου των Υπουργών Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2001), που ενθαρρύνει «αυξημένη υποστήριξη για την αναπτυξιακή εκπαίδευση» και «ανταλλαγή πληροφόρησης και εμπειρίας στην αναπτυξιακή εκπαίδευση μεταξύ κυβερνήσεων και παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών».
- Τη Συνάντηση Ανωτέρου Επιπέδου για την Ανάπτυξη και τη Συνεργασία του OECD (Organization for European Cooperation and Development = Οργανισμός για την Ανάπτυξη και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, αρχικά ΟΑΣΕ), που ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν εθνικούς στόχους για την αναπτυξιακή εκπαίδευση, δαπανώντας ένα ποσοστό του προϋπολογισμού τους για την ανάπτυξη.
- Τα συμπεράσματα της συνάντησης των Υπουργών Ανάπτυξης και Εκπαίδευσης των χωρών Nordic (Σκανδιναβικών Χωρών, Γροιλανδίας και Ισλανδίας), Όσλο, Μάιος 2001, με θέμα «Σκανδιναβική Αλληλεγγύη, δεσμευτική για μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των Υπουργών Ανάπτυξης και Παιδείας για την παγκόσμια αλληλεγγύη».
- Τη συνεργασία «Βαλτική 2», τη δέσμευση της Διακήρυξης της Χάγκας (Haga Declaration) ότι «η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να επιδιωχθεί σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης...» και τη στρατηγική Agenda 21, «Βαλτική 21 Ε» (Ιανουάριος 2002) για την εκπαίδευση στην περιοχή της Βαλτικής.

- Τον Καταστατικό Χάρτη της Γης (Earth's Charter).
- Τον «Καταστατικό Χάρτη του Κοπέρνικου» (Copernicus Charter, 1993), που έχει υπογραφεί από περισσότερα από 250 Πανεπιστήμια της Ευρώπης τα οποία ορίζουν ότι η Αειφόρος Ανάπτυξη πρέπει να ενσωματωθεί σε όλα τα αναλυτικά προγράμματα.
- Τη διακήρυξη των πανεπιστημίων του Λουξεμβούργου.
- Τις εθνικές διακηρύξεις για την Παγκόσμια Εκπαίδευση, όπως τη Γερμανική Τελική Διακήρυξη των Συμμετεχόντων στο Συνέδριο «Εκπαίδευση 21, Μάθηση για δίκαιη και αειφόρο μελλοντική ανάπτυξη», 28-30 Σεπτεμβρίου 2000 στη Βόννη.
- Την τελική διακήρυξη για την Εκπαίδευση για Όλους (EFA = Education for All) που υιοθετήθηκε από το Φόρουμ Παγκόσμιας Εκπαίδευσης (UNESCO, Ντακάρ, 26-28 Απριλίου 2000) και την τελική διακήρυξη που υιοθετήθηκε από την Ομάδα για την Υψηλή Ποιότητα στην Εκπαίδευση για Όλους (UNESCO, Παρίσι, 29-30 Οκτωβρίου 2001).
- Τη διακήρυξη της Τοπικής Κυβέρνησης του Γιοχάνεσμπουργκ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΒΟΡΡΑ-ΝΟΤΟΥ – ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κείμενο εργασίας
από την Dakmara Georgescu
Ινστιτούτο Εκπαιδευτικών Επιστημών, Βουκουρέστι

1997

- Αντιμέτωποι με την παγκοσμιοποίηση
- Διεθνής υποστήριξη για την Παγκόσμια Εκπαίδευση
- Ορισμός της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και Μάθησης για τον Κόσμο
- Αντικειμενικοί στόχοι
- Παιδαγωγικές προκλήσεις
- Διεθνείς προκλήσεις
- Παράρτημα - Διεθνή κείμενα που υποστηρίζουν την Παγκόσμια Εκπαίδευση

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ενδιαφέρεται για σχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες. Ο Καταστατικός αυτός Χάρτης εστιάζει στο τι συνεπάγεται η Παγκόσμια Εκπαίδευση για τα όργανα που είναι υπεύθυνα για τη σχολική πολιτική στην Ευρώπη. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να αποτελέσει βασική αρχή στα σχολεία, στο αναλυτικό πρόγραμμα και στα προγράμματα εκπαίδευσης των διδασκόντων, εάν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι η εργασία στην τυπική εκπαίδευση είναι ένας στρατηγικός και σημαντικός τρόπος για συνολικές αλλαγές στην εκπαίδευση.

Ο Καταστατικός Χάρτης παρουσιάζει, γι' αυτούς που παίρνουν πολιτικές εκπαιδευτικές αποφάσεις, μια σειρά από επιχειρήματα, για να ασχοληθούν με τις προκλήσεις που έχουμε να αντιμετωπίσουμε σήμερα και θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε αύριο. Πρόθεσή του είναι να παρακινήσει σε διαλογική συζήτηση για το πώς θα έπρεπε να οργανωθεί η εκπαίδευση, πώς να διαμορφωθεί το αναλυτικό πρόγραμμα, ώστε να μπορεί να παρακολουθεί τις γρήγορες αλλαγές σε μια όλο και περισσότερο ανεξάρτητη κοινωνία, μετουσιώνοντας τα θέματα της παγκοσμιοποίησης σε παγκόσμια προγράμματα.

Ο σκοπός αυτού του Χάρτη είναι να ελκύσει, αλλά και να ενθαρρύνει αυτούς που διαμορφώνουν την εκπαιδευτική πολιτική και τους εκπαιδευτές να υποστηρίξουν τις ιδέες και τα ιδεώδη της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης

στα επίσημα σχολικά προγράμματα. Θεωρούμε ότι μια ουσιώδης διάσταση της αναμόρφωσης του σχολικού αναλυτικού προγράμματος τώρα και στο μέλλον είναι να ενσωματώσει παγκόσμια θέματα στο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα¹.

1. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Η παγκοσμιοποίηση είναι μια λέξη που επανέρχεται επίμονα σε κάθε είδος συνομιλίας που προσπαθεί να περιγράψει και να εξηγήσει τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις στον κόσμο σήμερα. Λίγες δεκαετίες προηγουμένως, οι διαδικασίες που σχετιζόνταν με την παγκοσμιοποίηση εισήγαγαν μείζονες αλλαγές –οικονομικές, τεχνολογικές, πολιτιστικές, δημογραφικές, περιβαλλοντικές και πολιτικές– οι οποίες απαιτούν έναν ορισμό του ποιος είναι ο υπεύθυνος, παγκόσμιος πολίτης. Ο κόσμος στον οποίο ζούμε έχει εξελιχθεί σε ένα ενιαίο κοινωνικό σύστημα ως αποτέλεσμα πολλών δεσμών αλληλεξάρτησης μεταξύ διαφόρων χωρών. Η πρόσφατη ιστορία δείχνει ασυζητητί ότι η ζωή των ανδρών και των γυναικών πάνω σ' αυτόν τον πλανήτη μπορεί να επηρεαστεί από γεγονότα, διαδικασίες, οργανώσεις και δίκτυα που ενεργούν χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά.

Ενώ μπορεί να λεχθεί ότι η παγκοσμιοποίηση άρχισε πριν από εκατοντάδες χρόνια, με την επέκταση της δυτικής επιρροής σε διάφορα μέρη του πλανήτη, μόλις αυτόν τον αιώνα –διαίτερα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο– έγινε πραγματικότητα. Οι οικονομικές σχέσεις σε παγκόσμια κλίμακα –σε μεγάλο βαθμό μέσα από τη δραστηριότητα των πολυεθνικών– καθώς επίσης και οι κοινωνικές σχέσεις, εφόσον οι σύγχρονες μορφές επικοινωνίας και οι συγκοινωνίες επιτρέπουν μια γρήγορη ροή πληροφοριών, προσώπων και αγαθών, είναι και οι δύο αίτια και χαρακτηριστικά της παγκοσμιοποίησης ως μιας διαδικασίας που οδήγησε και οδηγεί σε έναν αλληλεξαρτώμενο κόσμο.

Ωστόσο, η παγκοσμιοποίηση δεν αναπτύχθηκε ισόρροπα. Στην πραγματικότητα συνοδεύτηκε από ανισότητα και συγκρούσεις. Η παγκόσμια ανάπτυξη των οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων έχει παράλληλα συνοδευτεί από ευρείες ανισότητες μεταξύ Βορρά και Νότου. Η κυριαρχία των κανόνων της οικονομίας της αγοράς και η ευρεία οικονομική και τεχνολογική πρόοδος στον κόσμο έχουν αντίβαρο μίαν άνιση παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, από μια μη ισόρροπη κατανομή των γνωστικών και υλικών πόρων, με τον εφιάλητη της καταστροφής να έχει προκληθεί από μίαν αλόγιστη εκμετάλλευση των πόρων και από επικίνδυνες χρήσεις της τεχνολογικής προόδου. Αν η εξέλιξη του πλανήτη μας σε ένα πλανητικό χωριό γίνεται δεκτή ως ένα γεγονός, η εκτίμηση των ωφελειών και του κόστους της παγκοσμιοποίησης, η ερμηνεία της ίδιας της διαδικασίας, είναι ένα θέμα που γεννά μεγάλες διαφωνίες. Σε διαφορετικά πλαίσια αναφοράς, σε ποικίλα μέρη του κόσμου και σε σχέση με τις ποικίλες πλευρές της παγκοσμιοποίησης, τα φαινόμενα και οι διαδικασίες που μας βοηθούν

¹ Η ιδέα ενός Καταστατικού Χάρτη της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης σχετικού με τις χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης αναδύθηκε σε ένα διεθνές εργαστήριο με τίτλο *Συnergασίες στην Παγκόσμια Εκπαίδευση – Η Παγκόσμια Εκπαίδευση στα Δευτεροβάθμια Σχολεία* που οργανώθηκε από το Κέντρο Βορρά-Νότου του Συμβουλίου της Ευρώπης από κοινού με το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στην Αθήνα, στις 15-17 Μαρτίου 1996.

να χτίσουμε το σημερινό (και σταδιακά το φανερό αυριανό) παγκόσμιο/πλανητικό χωριό είναι αμφιλεγόμενα, αντιληπτά ως θετικά ή αρνητικά, καλά ή άσχημα, ευεργετικά ή καταστροφικά, κερδοφόρα ή ζημιογόνα.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει τους ανθρώπους να αντιληφθούν ότι η παγκοσμιοποίηση εκφράζει την πορεία της μελλοντικής κοινωνικής ανάπτυξης και ότι εξαρτάται από όλους εμάς αν οι εξελίξεις θα ωφελήσουν μόνο το προνομιούχο τμήμα του πληθυσμού της γης ή την ανθρωπότητα ως σύνολο. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση (και η μάθηση για τον κόσμο) είναι μια απάντηση στις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης και στις ευκαιρίες από αυτές τις διαδικασίες, καθώς επίσης και στους κινδύνους τους.

Μείζονες πολιτικές αλλαγές, όπως η πτώση του Τείχους του Βερολίνου και η πλημμυρίδα του εκδημοκρατισμού στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, στη Νότιο Αφρική, στην Κεντρική και Νότια Αμερική κλπ., φαίνονται να στηρίζουν μian αισιόδοξη άποψη για την παγκοσμιοποίηση και τα αποτελέσματά της. Ωστόσο, αυτή είναι επίσης η εποχή κατά την οποία οι εθνικές και θρησκευτικές συγκρούσεις επιδεινώθηκαν με απάνθρωπους πολέμους σε διάφορα μέρη του κόσμου. Ενώ υπάρχει μια αυξανόμενη συνειδητοποίηση των κοινών αναγκών και επιθυμιών των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο, το πώς ακριβώς μπορούν να συγκλίνουν οι διαφορετικές απόψεις για το θέμα της πρόσβασης στους πόρους της Γης παραμένει ανοικτό.

Πιστεύουμε ακράδαντα ότι μερικές από τις ερωτήσεις που εγείρονται από τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης θα μπορούσαν και θα έπρεπε να απαντηθούν από την εκπαίδευση. Για να λειτουργήσουν με σωστό και αξιοπρεπή τρόπο στην κοινωνία μας, οι νέοι άνθρωποι και οι ενήλικες πρέπει, μέσω της εκπαίδευσης, να θυμούνται και διαρκώς να στοχεύουν τη θεμελιώδη ισότητα στη διαφορετικότητα των ανθρώπων και την ανάγκη να σεβόμαστε τους άλλους πολιτισμούς και τις άλλες φυλές και να καταδικάζουμε τη βία, τον εξαναγκασμό και την καταπίεση ως μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου.

2. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η παγκόσμια ευαισθητοποίηση και συνειδητοποίηση έχουν τεκμηριωθεί με περισσότερους από έναν τρόπους τις τελευταίες δεκαετίες. Πρώτα τα ΜΜΕ ήταν αυτά που έδωσαν πρόσβαση σε παγκοσμιοποιημένης μορφής πληροφόρηση, πολιτισμό και τρόπους ζωής. Η συνειδητοποίηση της παγκόσμιας αλλαγής, ως αυξανόμενης αλληλεξάρτησης, και η ανάγκη για διεθνή συνεργασία συμπληρώθηκαν από μια συστηματική ανταπόκριση στην αλλαγή που προβλήθηκε κυρίως από διεθνείς οργανώσεις, όπως τα Ηνωμένα Έθνη, η UNESCO, το Συμβούλιο της Ευρώπης ο Οργανισμός Ασφαλείας και Συνεργασίας στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ, διεθνής όρος: OSCE = Organization for Security and Cooperation in Europe). Όλο και περισσότεροι ιδιώτες και οργανώσεις, οπαδοί της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, αντιλαμβάνονται ότι οι άνθρωποι και οι ηγέτες τους χρειάζεται φανερά να αναπτύξουν στάσεις και συμπεριφορές που οδηγούν στην αποδοχή και προαγωγή της αλληλεξάρτησης και της συνεργασίας μεταξύ των εθνών.

Πολλές διεθνείς συμβάσεις και διακηρύξεις, που προετοιμάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν από αυτούς τους θεσμικούς φορείς με την πάροδο του χρόνου, περιέχουν υποδείξεις, προτάσεις και κατευθυντήριες γραμμές δράσης τόσο για το σχεδιασμό όσο και για την υλοποίηση ποιοτικών προγραμμάτων Παγκόσμιας Εκπαίδευσης που θεωρούνται αντίστοιχες εκπαιδευτικές απαντήσεις στις προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου². Τέτοιες συμβάσεις και διακηρύξεις, που μεταδίδουν τη σταθερή πίστη στην παιδευτική δυνατότητα του σχολείου, περιλαμβάνουν εξαιρετες αναφορές για την παγκόσμια πολιότητα οι οποίες συνοψίζουν αξίες και αρχές που θεωρούνται θεμελιώδεις για έναν κόσμο όπου η συνεργασία μεταξύ ανθρώπων ίσων ως προς τα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια μπορεί να γίνει πραγματικότητα.

Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να έχουν υπόψη ότι τέτοιες αξίες και αρχές πρέπει να ανακαλύπτονται διαρκώς, να αλλάζουν και να επιβεβαιώνονται μέσα από τις μαθησιακές διαδικασίες. Οι αρμόδιοι για τη λήψη αποφάσεων και οι εκπαιδευτικοί πρέπει επίσης να είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι ως προς το γεγονός ότι αυτές οι αξίες και αρχές δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένο ότι είναι παγκόσμιες. Αυτό αποτελεί μια μείζονα πρόκληση. Η συναίσθηση και αναγνώριση της αξίας διαφορετικών πολιτιστικών οπτικών μέσα στο πλαίσιο άλλων αξιακών συστημάτων είναι ένα απαιτητικό αίτημα της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

Η παραπομπή σε τέτοια διεθνή τεκμηρίωση αποκαλύπτει μian αλλαγή στην οπτική της διανόησης και της πολιτικής σε όλο τον κόσμο τις τελευταίες δεκαετίες και καταδεικνύει το γεγονός ότι η ποικίλη φρασεολογία που προέκυψε από συγκεκριμένη δράση των διεθνών οργανισμών (π.χ. περιβαλλοντική εκπαίδευση, εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, εκπαίδευση για την ειρήνη, ολιστική εκπαίδευση, εκπαίδευση για την πρόληψη των συγκρούσεων κλπ.) μεταδίδει με διαφορετικούς τρόπους την κοινή συνειδητοποίηση της ανάγκης για εκπαιδευτικές προτεραιότητες που ευθυγραμμίζονται με τις αλλαγές στον κόσμο στον οποίο ζούμε.

3. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση³, ως κίνημα ιδεών και ως εκπαιδευτική τάση, θεωρείται μια στάση και απάντηση στην αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση σε κάθε τομέα της σύγχρονης ζωής. Τα όρια της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης όλο και διευρύνονται τα τελευταία είκοσι χρόνια. Η αμερικανική και η καναδική εμπειρία έδωσαν την ώθηση. Όντας διαφορετική από την αναπτυξιακή εκπαίδευση, την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ειρήνη, τη διαπολιτισμική και πολυπολιτισμική εκπαίδευση, η Παγκόσμια Εκπαίδευση δίνει μian ευρύτερη οπτική σε ό,τι έχει παραδοσιακά αναφερθεί ότι αποτελεί αυτές τις συγκεκριμένες εκπαιδευτικές

2 Οι εκπαιδευτικοί που ενδιαφέρονται για τον τρόπο με τον οποίο γίνονται και εφαρμόζονται προγράμματα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης μπορούν να ωφεληθούν από τις ιδέες και τις προτάσεις που περιέχονται σε διάφορα κείμενα, που θεωρούνται εκπαιδευτικά, στο Παράρτημα, σε έναν κατάλογο που δεν φιλοδοξεί να είναι πλήρης.

3 Ο ορισμός της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένας ορισμός ανοιχτός και υποβοηθητικός, που προσπαθεί να περιγράψει έναν συναινετικό πυρήνα ιδεών οι οποίες αντανακλούν το πώς κατανοούνται οι υπάρχουσες έννοιες και πρακτικές σε ένα ιδιαίτερο χρονικό σημείο, βοηθώντας μας να τις μεταβιβάσουμε πιο εύκολα.

περιοχές και τονίζει τις ισχυρές αλληλεξαρτήσεις και τους ισχυρούς δεσμούς μεταξύ των οικονομικών, τεχνολογικών, κοινωνικοπολιτικών, δημογραφικών και πολιτιστικών όψεων της κοινωνικής ζωής.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση, ως ένας τρόπος μάθησης και σκέψης, ενθαρρύνει τους ανθρώπους να εντοπίζουν δεσμούς μεταξύ του τοπικού, του περιφερειακού και του παγκόσμιου επιπέδου και να αντιμετωπίζουν την ανισότητα.

Την ενδιαφέρουν τέσσερα κύρια πεδία έρευνας και δράσης:

- αλληλεξάρτηση μέσα σε έναν παγκόσμιο ορίζοντα
- αειφόρος ανάπτυξη
- ευαισθητοποίηση και ενδιαφέρον για το περιβάλλον
- ανθρώπινα δικαιώματα (συμπεριλαμβάνοντας τον αντιρατσισμό), δημοκρατία, κοινωνική δικαιοσύνη και ειρήνη.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση τονίζει την αλληλοσύνδεση των παραπάνω για όλη την ανθρωπότητα και το στενό δεσμό τους με διεθνή πλαίσια αναφοράς. Αντιμετωπίζει τα θέματα σύμφωνα με μια διαθεματική προσέγγιση και δίνει κεντρική σπουδαιότητα σε όλες τις όψεις της αλληλεξάρτησης, με βάση εκπαιδευτικές μεθόδους δράσης και συμμετοχής.

Ως μια ειδική εκπαιδευτική δράση, η Παγκόσμια Εκπαίδευση χαρακτηρίζεται πρωταρχικά από διαθεματικότητα και από τη διαπολιτισμικά προσανατολισμένη προσέγγισή της, από την εστίαση στα θέματα που αναφέρθηκαν παραπάνω και από τους μαθησιακούς αντικειμενικούς στόχους οι οποίοι επιδιώκουν να αναπτύξουν τις αρετές που απαιτεί η παγκόσμια πολιτότητα.

Προάγοντας νέες ευκαιρίες για εκπαίδευση, η Παγκόσμια Εκπαίδευση προβάλλεται ως κάτι που δίνει μια εσωτερική θέαση των φαινομένων της παγκοσμιοποίησης, επιτρέποντας την απόκτηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων και αρετών που απαιτούνται από τα άτομα για να προσαρμοστούν στις προκλήσεις μιας κοινωνίας που αλλάζει. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση, περισσότερο από μια στρατηγική που καθιστά ικανούς τους ανθρώπους να κατανοήσουν τον κόσμο στον οποίο ζούμε, είναι επίσης ένας συγκεκριμένος τρόπος δράσης για να διαμορφώσουμε ξανά τον κόσμο, για να βοηθήσουμε τα ανθρώπινα όντα να πετύχουν προσωπική και κοινωνική ενδυνάμωση.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση επικεντρώνεται στη μάθηση για τον κόσμο, η οποία αναπτύσσει τις ικανότητες «να αντιλαμβάνεσαι, να αισθάνεσαι και να δρας» ενάντια στο υπόβαθρο των πολλαπλών αλληλεξαρτήσεων και είναι προσανατολισμένη στο μέλλον. Αν και η μάθηση για τον κόσμο δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς ειδικευμένη γνώση, η απόκτηση της γνώσης δεν είναι ο πρώτιστος σκοπός της. Η μάθηση για τον κόσμο κυρίως αποσκοπεί να αναπτύξει τις ικανότητες να παίρνει κάποιος αποφάσεις για την ίδια τη ζωή του, να παίρνει μέρος με

αποδοτικότητα στην κοινωνική πρακτική δραστηριότητα και να εκφράζει αλληλεγγύη γι' αυτούς των οποίων τα θεμελιώδη δικαιώματα παραβιάζονται.

Η μάθηση για τον κόσμο ορίζεται ως περιεκτική, προληπτική, συμμετοχική, προσωποκεντρική, μεταβαλλόμενη κατά περίπτωση, βασισμένη στην ενθάρρυνση μιας σκέψης ικανής να αντιμετωπίσει με επιτυχία αλληλεξαρτήσεις. Είναι ένα είδος μάθησης εστιασμένης σε θέματα, βασισμένης στην αυτοπαρακίνηση και την ανεξάρτητη προσπάθεια.

Ως μαθησιακή διαδικασία, η Παγκόσμια Εκπαίδευση διευκολύνει την ανάπτυξη ικανοτήτων στους ανθρώπους να αισθάνονται, να στοχάζονται, να κρίνουν και να δρουν, έτσι ώστε οι νέοι άνθρωποι να μπορούν να αντεπεξέλθουν στις διανοητικές και συναισθηματικές προκλήσεις μιας παγκόσμιας ύπαρξης⁴.

Η μάθηση για τον κόσμο αποσκοπεί να υπερνικήσει εντάσεις, που παρουσιάζονται, ανάλογα με το γενικότερο πλαίσιο, μεταξύ:

- Παγκοσμιοποίησης και τοπικής δυνατότητας για δράση
- Περιπλοκότητας και αναπόφευκτης υπεραπλούστευσης
- Πείρας ζωής, καθολικότητας και ατομικότητας
- Αβεβαιότητας και ανάγκης για σιγουριά
- Μελλοντικού προσανατολισμού και αντιμετώπισης ιστορικά καθορισμένων γεγονότων και διαδικασιών
- Απόκτησης γνώσης και ανάπτυξης κοινωνικών αρετών.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση, ως μια οπτική στοχασμού, κρίσης, συναισθήματος και δράσης, ενσωματώνει τις διαστάσεις της μάθησης, του τρόπου ζωής και της δράσης, τονίζοντας τη σχέση μεταξύ αξιών και προτύπων για όλη την ανθρωπότητα, δίνοντας έμφαση στα διεθνή πλαίσια και παρέχοντας στα παιδιά τη δυνατότητα να συμμετάσχουν ενεργά στην οικοδόμηση του μέλλοντός τους.

4. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση ικανοποιεί της ανάγκες εκπαίδευσης νέων ανθρώπων και συνεισφέρει στην ηθική αγωγή τους με το να προσπαθεί να τους δώσει συνεπείς και επαρκείς απαντήσεις σε ερωτήσεις όπως οι εξής:

- Με ποιους τρόπους και σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η ζωή μας από παγκόσμιες διαδικασίες, που σημειώνονται σε τοπικό επίπεδο, και πόσο ενήμεροι είμαστε εμείς γι' αυτό;

---

⁴ Υπάρχει ακόμη ο κίνδυνος η Παγκόσμια Εκπαίδευση να εκτραπεί σε μια φιλανθρωπική ή πατερναλιστική προσέγγιση η οποία διαιωνίζει κλισέ και στερεότυπα ιδιαίτερα για χώρες του Τρίτου Κόσμου και δημιουργεί ή διατηρεί εικόνες και στάσεις που είναι αναληθείς και επικίνδυνες, αν ληφθούν υπόψη οι δυνατότητες αυτών των χωρών και οι προσπάθειες για πρόσβαση στους μοχλούς ανάπτυξης.

- Πώς μπορεί η αειφόρος ανάπτυξη και μια αειφόρος κοινωνία να εξασφαλιστεί τώρα και στο μέλλον;
- Πώς θα μπορούσε να διαμορφωθεί η παγκόσμια-τοπική αλληλεξάρτηση, ώστε η παγκοσμιοποίηση να μην είναι πια μια απειλή σε κάθε τι το τοπικό;
- Πώς μπορούμε να αποφύγουμε μια παγκοσμιοποίηση που ακολουθεί λανθασμένη κατεύθυνση, όταν τα αίτια είναι ο εγωισμός και το «κακό»;
- Πώς μπορεί να ξεπεραστούν εθνοκεντρικά μοντέλα εκπαίδευσης, όταν επιδιώκουμε τη διατήρηση της τοπικής ταυτότητας μέσα σε μια παγκόσμια οπτική;
- Πώς μπορούν να εντοπιστούν οι τοπικές έννοιες της παγκόσμιας πολιτότητας;

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση αποσκοπεί να μας προσανατολίζει στο σημερινό και στο μελλοντικό κόσμο. Για να αναπτύξει τις δεξιότητες για την κατανόηση του κόσμου, στον οποίο ζούμε, και για συνακόλουθη αποτελεσματική και ηθική δράση, η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να διευκολύνει:

- Τη γνώση των άλλων και την αποδοχή του τρόπου ζωής τους μέσα σε έναν πλουραλιστικό κόσμο,
- Τη συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι οι παγκόσμιες σχέσεις είναι περίπλοκες και ότι πρέπει να αντιλαμβανόμαστε την παγκοσμιοποίηση από διαφορετικές οπτικές γωνίες,
- Μιαν ανάλυση του πώς οι παγκόσμιες σχέσεις επιδρούν επάνω μας μέσα από τη σχέση αιτίας-αποτελέσματος και σκοπού-μέσου,
- Την παραδοχή και αποδοχή των αλληλεξαρτήσεων και παρεμβάσεων που διαμορφώνουν την τοπική, περιφερειακή και εθνική μας ταυτότητα σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο,
- Την ανάπτυξη ενδιαφέροντος για τη δικαιοσύνη, για το μοίρασμα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων στην οπτική της παγκόσμιας πολιτότητας,
- Το άνοιγμα και την ποικιλομορφία των μορφών μάθησης, συμπεριλαμβάνοντας την κριτική ανάγνωση των ΜΜΕ,
- Την τεκμηρίωση ότι οι άνθρωποι μπορούν να επηρεάσουν τη ζωή μέσα από τη συμμετοχή τους σε δράσεις εναντίον της αδικίας, της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης
- Την προθυμία για προσωπική και ομαδική δράση
- Την επίγνωση του τι συνεπάγονται οι παρούσες επιλογές/αποφάσεις και δράσεις

Δεδομένου ότι η διάσταση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι ενσωματωμένη στην Παγκόσμια Εκπαίδευση, θεωρούμε ότι η Παγκόσμια Εκπαίδευση περιλαμβάνει τέσσερις μείζονες περιοχές στην «τέχνη και τη γνώση να ζούμε μαζί πάνω στον Πλανήτη Γη» (“Savoir vivre ensemble” = η γνώση του να ζεις μαζί):

- α. Εκπαίδευση για να συναισθανόμαστε τους άλλους** (να μάθουμε να καταλαβαίνουμε τους άλλους, να μάθουμε να βάζουμε τον εαυτό μας στη θέση των άλλων, να βλέπουμε τα προβλήματα με τα μάτια των άλλων, να συμπονούμε τους άλλους).
- β. Εκπαίδευση για την αλληλεγγύη** (να αναπτύξουμε μian αίσθηση κοινότητας που υπερβαίνει τα όρια της ομάδας, του κράτους ή της φυλής, να εργαστούμε μέσα από διαφωτιστικές εκστρατείες για ένα τέλος στην ανισότητα και την κοινωνική αδικία).
- γ. Εκπαίδευση για τον αμοιβαίο σεβασμό και την κατανόηση** (να είμαστε ανοιχτοί σε άλλους πολιτισμούς, να προσκαλεί κάποιος τους άλλους να συμμετέχουν σε δρώμενα της δικής του πολιτιστικής παράδοσης).
- δ. Εκπαίδευση ενάντια στον εθνικισμό** (να είμαστε ανοιχτοί σε άλλα έθνη, να επικοινωνούμε, να αποφεύγουμε στάσεις/εκφράσεις/συμπεριφορές που είναι ριζωμένες στην προκατάληψη και τα στερεότυπα).

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση διευρύνει τους ορίζοντες της γνώσης και επιτρέπει κριτικό προβληματισμό για την ταυτότητα και τον τρόπο ζωής, τον δικό μας και των άλλων. Και αυτό μας βοηθάει να αποφεύγουμε τις λανθασμένες ερμηνείες και τα στερεότυπα. Οι ειδικές μαθησιακές διαδικασίες της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης αποσκοπούν να αναπτύξουν μια μόνιμη παγκόσμια-τοπική σχέση, σε μια προσπάθεια να ικανοποιήσουμε την ανάγκη να χτίσουμε τη ζωή μας μέσα από τη δράση.

4.1 Το σώμα της γνώσης και οι μαθησιακές διαδικασίες

Η γνώση των παγκόσμιων διαδικασιών και η ενημέρωση γι' αυτές δεν αποτελούν αυτοσκοπό. Δεν έχουν νόημα παρά μόνο αν αποσκοπούν να αναπτύξουν στάσεις και ικανότητες κατάλληλες, να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση και την κοινωνική συμμετοχή των νέων ανθρώπων. Μέσα από ένα συγκεκριμένο σώμα γνώσης οι μαθητές πρέπει να μνηθούν στη γλώσσα και τα θέματα της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης. Πρέπει να αντιμετωπίσουν κεντρικές έννοιες, όπως είναι οι εξής:

Ανθρώπινα δικαιώματα, παγκόσμια επικοινωνία, αειφόρο μέλλον, εργασία και απασχόληση, νέες οικονομικές συμ-μαχίες και νέοι συνασπισμοί δυνάμεων, υπεροχή (ισχύος), ανάπτυξη, διανομή, διεθνές εμπόριο, αύξηση του πληθυσμού, πίεση από τη μείωση των φυσικών πόρων, καταστροφή και διατήρηση οικοσυστημάτων, ενσωμάτωση, αποκλεισμός, μαζική φτώχεια, μεταναστεύσεις, εθνικισμός εναντίον διεθνισμού, συγκρούσεις, κοινωνικά κινήματα, εκπαίδευση.

Η πληροφόρηση για γεγονότα, που παρέχεται στους μαθητές, πρέπει να είναι ουσιώδης, να μπορεί να εξακριβωθεί και να συνδέει διαφορετικές πολιτιστικές, ιστορικές, σχετικές με τα φύλα και ιδεολογικές οπτικές. Επιπλέον, πρέπει να συνοδεύεται από μian ανάλυση των υπονοούμενων και ρητά εκφρασμένων υποθέσεων και αξιών

πάνω στις οποίες έχουν στηριχτεί αυτές οι οπτικές. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση πρέπει να τονίζει τις δομικές αλληλεξαρτήσεις μεταξύ Βορρά και Νότου και μεταξύ των τάσεων ανάπτυξης στον Βορρά και στον Νότο.

Οι μαθησιακές διαδικασίες, αντί να παρέχουν γνώση για τη γνώση, πρέπει κυρίως να επιδιώκουν να ενσωματώνουν στάσεις, δεξιότητες και γνώση, λαμβάνοντας επίσης υπόψη και τη σχέση μεταξύ γνώσης και γενικότερου πλαισίου αναφοράς.

Το περιεχόμενο της γνώσης πρέπει επίσης να γίνει αντιληπτό κατά τέτοιο τρόπο που να επιτρέπει στους μαθητές να εξερευνούν και να χρησιμοποιούν τις διαθεματικές συνδέσεις του αναλυτικού προγράμματος που παρέχονται από το σχολικό πρόγραμμα (όπως είναι π.χ. οι συνδέσεις μεταξύ ιστορίας και περιβαλλοντικών σπουδών ή μεταξύ γεωγραφίας, ιστορίας, εκπαίδευσης για την πολιτότητα και πολιτικών σπουδών κλπ.).

4.2 Στάσεις και δεξιότητες

Οι αρμόδιοι για τη λήψη πολιτικών και εκπαιδευτικών αποφάσεων και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να κατανοήσουν την ανάγκη για Παγκόσμια Εκπαίδευση και τις δυνατότητές της. Τα σχολικά προγράμματα χρειάζεται ξεκάθαρα να προβάλλουν στάσεις και συμπεριφορές που οδηγούν στην αποδοχή και την ανάπτυξη αλληλεξαρτήσεων και συνεργασίας μεταξύ των εθνών. Οι πνευματικές, συναισθηματικές και φυσικές αρετές που χρειάζονται σήμερα, για να γίνουμε κύριοι της πραγματικότητας και της περιπλοκότητας της ζωής μας είναι διανοητικά και κοινωνικο-συναισθηματικά εργαλεία που πρέπει να προσανατολιστούν σε μια παγκοσμιοποιημένη οπτική «της τέχνης και της γνώσης να ζούμε μαζί».

Η ανάπτυξη στάσεων και δεξιοτήτων, τις οποίες η Παγκόσμια Εκπαίδευση υποτίθεται ότι υποβοηθεί και παρακινεί, επιδιώκει να καταστήσει τα παιδιά *ικανά να αποφεύγουν την αμεριμνησία και την έλλειψη ενδιαφέροντος*. Αποτρέπει την υπεραπλουστευμένη και μονόπλευρη σκέψη η οποία διατηρεί κλισέ, προκατάληψη και στερεότυπα που επιτρέπουν να επιβιώνουν τα αρνητικά κοινωνικά τους αποτελέσματα. Ο σκοπός της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης είναι να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ της γνώσης (ακόμη και της κατανόησης) και της υπεύθυνης δράσης, βοηθώντας τους νέους ανθρώπους να αναπτύξουν *πολιτικές δεξιότητες* και αυτοπεποίθηση να τις χρησιμοποιούν.

Οι προσπάθειες της περιεκτικής Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, οι οποίες δίνουν έμφαση στη σχέση μεταξύ των παγκόσμιων και των τοπικών θεμάτων, πρέπει να καθιστούν ικανούς τους μαθητές να αναπτύξουν και να εκφράζουν το ενδιαφέρον τους για ισότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και προσωπική και περιβαλλοντική καλή κατάσταση. Έτσι, οι μαθητές θα αναπτύξουν στάσεις ανεκτικότητας και σεβασμού, αλληλεγγύης, συνεργασίας, δίκαιου ανταγωνισμού, φροντίδας για τους άλλους, πατριωτισμού χωρίς πατερναλισμό ή εθνικισμό.

Οι *διανοητικές δεξιότητες* που αναπτύσσονται μέσα από την Παγκόσμια Εκπαίδευση είναι για να δώσουν στους μαθητές ικανότητα πρόσβασης στις περίπλοκες και αλληλεξαρτώμενες γνωστικές πτυχές των ανθρωπίνων

δικαιωμάτων, της αιεφόρου ανάπτυξης της ειρήνης, της πολιτότητας και του περιβάλλοντος. Πρέπει να καθιστούν ικανούς τους μαθητές να αντιλαμβάνονται τις πολυπολιτισμικές και διαπολιτισμικές διαστάσεις της ταυτότητάς μας και τις περίπλοκες αλληλεξαρτήσεις της σύγχρονης ζωής στις θετικές και αρνητικές τους περιπτώσεις που έχουν σχεδιαστεί και αξιολογηθεί μέσα στο γενικότερο πλαίσιο τους. *Κριτικός στοχασμός και κριτικές προσεγγίσεις* στην ουσία σημαίνει να γίνεται σύγκριση των τοπικών και παγκόσμιων φαινομένων και διαδικασιών και συνακόλουθη ανάλυση των αιτίων και της λογικής τους. Οι μαθητές πρέπει να χρησιμοποιούν όσο γίνεται περισσότερο προσεγγίσεις που περιλαμβάνουν αντίθεση, σύγκριση, αξιολόγηση με βάση τις πηγές κριτικής τους.

Οι μαθητές πρέπει επίσης να μάθουν να χειρίζονται τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας οι οποίες μας συνδέουν καθημερινά με τον κόσμο. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην κριτική ανάγνωση και κριτική ανάλυση των ΜΜΕ, δεδομένης της δυνατότητάς τους να προβάλλουν και να δημιουργούν στερεότυπα και παρερμηνείες. Οι μαθητές θα ήταν καλό να αναπτύξουν τις δικές τους δεξιότητες για επικοινωνία, λήψη αποφάσεων και επίλυση διαφορών. Πρέπει να μάθουν να μοιράζονται υπευθυνότητες, να δέχονται διαφορετικές απόψεις ως πηγή αμοιβαίου εμπλουτισμού και ενδυνάμωσης. Τέτοιες δεξιότητες αποτελούν τη βάση για πρόσβαση σε στρατηγικές συμμετοχής σε τοπικές, εθνικές και διεθνείς υποθέσεις, αλλά και για τη χρήση αυτών των στρατηγικών. Αυτές οι δεξιότητες πρέπει να αναπτύσσουν την επίγνωση για την αλληλεξάρτηση μεταξύ ανθρώπινης δράσης και λήψης αποφάσεων. Πρέπει επίσης να βοηθούν για τη δημιουργική προσαρμογή στην αλλαγή.

5. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η εισαγωγή και προώθηση της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης στα σχολεία, ως μιας νέας διάστασης μάθησης, μπορεί και πρέπει να συνεπάγεται σημαντικές αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα που να εκλαμβάνονται ως καλές νεωτεριστικές ή μεταρρυθμιστικές πράξεις. Η Παγκόσμια Εκπαίδευση μπορεί να προσδιοριστεί στην παιδαγωγική πρακτική ως μια διαθεματική προσέγγιση, με ειδική έμφαση στα παγκοσμιοποιημένα θέματα, ή, ειδικά εκτός αναλυτικού προγράμματος, ως σχέδια εργασίας ή προγράμματα. Αυτοί που την ασκούν έχουν αντιληφθεί την ανάγκη για μεθόδους και στρατηγικές που συνδυάζουν συναίσθημα, σκέψη και πράξη, αλλά και εξισορροπούν το παιχνίδι και τη μάθηση, τη θέση του μαθητή ως ηθοποιού-θεατή, τη μάθηση και τη δράση μέσα από την ανταλλαγή.

Αναπτύσσοντας και τη συναισθηματική αξία της μάθησης, εκτός από τη διανοητική, η Παγκόσμια Εκπαίδευση βασίζεται ιδιαίτερα σε διαδραστικές τεχνικές που βοηθούν να προσαρμόζουμε το περιεχόμενο και τη μορφή της μάθησης στους σκοπούς της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

Η διδασκαλία και η μάθηση παγκόσμιων θεμάτων στην τυπική εκπαίδευση εγείρει σπουδαίες παιδαγωγικές προκλήσεις, όπως παρουσιάζονται περιληπτικά παρακάτω:

- Πώς μπορεί το σχολείο να έχει επιτυχία στο να φέρει κοντά γεγονότα, αίτια και αποτελέσματα που είναι μακριά από γεωγραφική άποψη και πώς μπορεί να τονώσει την ευαισθητοποίηση, αλλά και στάσεις που γενικά δεν υπάρχουν ακόμη όχι μόνο στο επίπεδο αυτών που παίρνουν αποφάσεις, αλλά ούτε και στα περισσότερα ΜΜΕ;
- Πώς μπορεί η Παγκόσμια Εκπαίδευση να σχεδιάσει σχολικά σχέδια εργασίας γεμάτα νόημα, τα οποία να εστιάζουν στην αλληλεπίδραση του τοπικού με το παγκόσμιο, αλλά να μην είναι αποκλειστικά προσανατολισμένα στην τοπική κοινωνία;
- Πώς μπορεί να επιτευχθεί μια εξισορρόπηση μεταξύ εκπαιδευτικού υλικού «συμβατικών» μεθόδων της παραδοσιακής παιδαγωγικής και των νέων μεθοδολογιών που έχουν προβληθεί από τις σύγχρονες παιδαγωγικές επιστήμες, όπως είναι οι διαδραστικές στρατηγικές, η εταιρική σχέση, τα σχέδια εργασίας, η συνεργασία, οι ανταλλαγές και η άμεση διαπροσωπική επικοινωνία, μεταξύ σχολείων και χωρών, και τα σύγχρονα συστήματα επικοινωνίας (fax, e-mail, internet);
- Πώς μπορούν οι σχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες να συνδυαστούν, ώστε να επιτρέψουν αμοιβαία ευεργετικές αλληλεπιδράσεις οι οποίες δεν αφήνουν το σχολείο να αποκοπεί από την οικογένεια, την κοινωνία και άλλες κοινωνικοπολιτικές επιρροές που παρέχουν τη δυνατότητα για εκπαιδευτικές ωφέλειες;
- Τι χρόνος μπορεί να διατεθεί για την Παγκόσμια Εκπαίδευση στα σχολικά προγράμματα;

Αυτές οι προκλήσεις πρέπει να εξετασθούν σε σχέση με κάθε τι που συνδέεται με τις σχολικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβάνοντας διδακτικό υλικό, συμβουλευτικό έργο και εκπαίδευση.

Η άποψή μας είναι ότι η Παγκόσμια Εκπαίδευση έχει αποδείξει τη μεταρρυθμιστική της δυνατότητα και ότι, στο μέτρο που ενδιαφέρει την εκπαίδευση, δεν υπάρχει μία μόνο παιδαγωγική, αλλά διαφορετικές παιδαγωγικές που προσαρμόζονται σε συγκεκριμένα γενικότερα πλαίσια. Με αυτό τον τρόπο, ο πολιτιστικός και πολιτικός πλουραλισμός, ως μια παγκόσμια παιδαγωγική αρχή, παρουσιάζεται στη σχολική πρακτική ως παιδαγωγικός πλουραλισμός. Είναι αυτός ο παιδαγωγικός πλουραλισμός που πρέπει να δίνει φωνή και στους μαθητές επίσης, μια φωνή για τον καθορισμό των προγραμμάτων και των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων.

Έχουμε την πεποίθηση ότι περισσότερη συζήτηση και περαιτέρω διάλογος μεταξύ αυτών που ασκούν στην πράξη την εκπαίδευση θα βοηθήσει για μια καλύτερη γνώση όχι μόνο της διαδικασίας του αναλυτικού προγράμματος αλλά και καλών πρακτικών που προέρχονται από όλο τον κόσμο.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση, ως ένα εργαλείο παρέμβασης με ευρύ φάσμα, πρέπει να προβληθεί ως ειδικό μαθησιακό περιβάλλον το οποίο διευκολύνει να αναπτυχθεί βαθμιαία η περιέργεια και η ευχαρίστηση για ανακάλυψη, και επιτρέπει η γνώση που αποκτήθηκε να διοχετευθεί σε πράξη.

6. ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση θεωρείται από αυτούς που την προβάλλουν και την ασκούν στην πράξη όχι μόνο ως μια αξιολογη πηγή κοινωνικής μάθησης και κοινωνικοποίησης, αλλά επίσης και ως δεξαμενή θεσμικής αλλαγής και βελτίωσης του σχολείου, με σκοπό ό,τι συμβαίνει μέσα σ' αυτό να είναι λιγότερο ακαδημαϊκό και καλύτερα προσαρμοσμένο και ενταγμένο στις αλλαγές της πραγματικής ζωής.

Η Παγκόσμια Εκπαίδευση αναδύεται ως πρόκληση και ευκαιρία για τη θεσμική ανάπτυξη των σχολείων, πράγμα που σημαίνει και ανάγκη για ένα πιο ανοιχτό και ευέλικτο αναλυτικό πρόγραμμα, αλλά και για ανάπτυξη ενός δημοκρατικού κλίματος και μαθησιακού περιβάλλοντος στο σχολείο.

Οι αρμόδιοι για την εκπαιδευτική πολιτική πρέπει να αναθεωρήσουν το ρόλο του σχολείου το οποίο, αντί να αντιμετωπίζεται ως εργαλείο διαιώνισης εθνικιστικών στόχων, θα έπρεπε να ανοίγει το νου των παιδιών σε μια παγκόσμια οπτική και να τα καθιστά ικανά να ζουν μαζί σε έναν κόσμο που βρίσκεται αντιμέτωπος με ευκαιρίες αλλά επίσης και με απειλές που δεν ήταν ποτέ πριν γνωστές.

Οι αρμόδιοι για την εκπαιδευτική πολιτική και οι σχολικές αρχές καλούνται να στηρίξουν θεσμικά την Παγκόσμια Εκπαίδευση στο σχολείο ως εξής:

- Εισάγοντας την Παγκόσμια Εκπαίδευση και παρακινώντας για σχέδια εργασίας και προγράμματα μέσα από το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα,
- Διευκολύνοντας την ίδρυση Κέντρων Παγκόσμιας Εκπαίδευσης και τη συνεργασία μεταξύ τους,
- Διευκολύνοντας δίκτυα εταιρικής συνεργασίας μεταξύ ιδρυμάτων και προσώπων Βορρά και Νότου και δεσμούς σχολείων με εθνικά και διεθνή Κέντρα προσανατολισμένα στην Παγκόσμια Εκπαίδευση,
- Παρέχοντας επιμόρφωση στους διδάσκοντες πριν υπηρετήσουν και στη διάρκεια της υπηρεσίας τους, ώστε να αποκτήσουν ενδιαφέρον για πρόσβαση σε μίαν επαγγελματική νοοτροπία της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

Πολλά σχέδια εργασίας έχουν αποδείξει ότι διαφορετικές οπτικές, όπως η προσπάθεια για άντληση κεφαλαίων ή η εταιρική συνεργασία, μπορούν να δώσουν χειροπιαστό αποτέλεσμα, ιδιαίτερα αν υπάρχει συνεργασία με τις δημόσιες αρχές και με εθνικά και διεθνή κέντρα που ειδικεύονται στην Παγκόσμια Εκπαίδευση. Καλά παραδείγματα ενός τέτοιου αποτελέσματος αποτελούν χώρες όπως η Ολλανδία, η Ελβετία, η Μεγάλη Βρετανία και η Γερμανία, όπου μπορεί ήδη να γίνει λόγος για μίαν εκτενή παράδοση διαθεματικής Παγκόσμιας Εκπαίδευσης ενσωματωμένης στα σχολικά προγράμματα μέσα από τις προσπάθειες και το ενδιαφέρον των Υπουργείων Παιδείας και ορισμένων ΜΚΟ που ειδικεύονται στην εκπόνηση αναλυτικών προγραμμάτων.

Με τη σειρά της, η αποτελεσματική εταιρική συνεργασία μεταξύ προσώπων και/ή θεσμικών φορέων, ως προϋπόθεση και αποτέλεσμα της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης, εξαρτάται από την ενημέρωση, την τεκμηρίωση και τις

χρηματοδοτικές ευκαιρίες στις οποίες παρέχεται πρόσβαση από τις ειδικευμένες υπηρεσίες εθνικών και διεθνών κέντρων που είναι δραστήρια και αποτελεσματικά στην Παγκόσμια Εκπαίδευση. Τα Κέντρα Παγκόσμιας Εκπαίδευσης πρέπει να διευρύνουν τη συνεργασία και τη ροή ιδεών και πληροφοριών, προσανατολίζοντας επίσης τις ομάδες διδασκόντων να ενσωματώσουν τη διάσταση δράσης Παγκόσμιας Εκπαίδευσης στα σχολεία, δίνοντας έτσι στο σχολείο τους μια ξεχωριστή φυσιογνωμία.

Για να βελτιώσουμε τη θεσμική υποστήριξη για εισαγωγή συνολικών προγραμμάτων Παγκόσμιας Εκπαίδευσης στο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα, συνιστούμε ιδιαίτερα η Παγκόσμια Εκπαίδευση να ενσωματωθεί στην εθνική, περιφερειακή και τοπική νομοθεσία, αλλά και να εκπονηθούν κατευθυντήριες γραμμές σχετικές με τα αναλυτικά προγράμματα για όλες τις μορφές και τα επίπεδα σχολείου, που θα καταστήσουν ικανούς τους διδάσκοντες και τους μαθητές να αναπτύξουν αποτελεσματικές στρατηγικές για την παγκόσμια κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευση για παγκόσμια πολιτότητα.

Τα σχολικά προγράμματα πρέπει να αποτελέσουν μια καλή αρχή για τη διά βίου μάθηση, διευκολύνοντας τη μακρόχρονη και διαρκή εκπαιδευτική προσπάθεια για μια πολιτιστική μετάβαση προς μια παγκόσμια (και παγκόσμιας μάθησης) κοινωνία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κατάλογος διεθνών κειμένων σχετικών με την προβολή και την υποστήριξη της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης:

- *The Universal Declaration of Human Rights (1948) and the United Nations Charter on Human Rights*
- *European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms (1950)*
- *UNESCO Recommendation (1974)*
- *The Helsinki Accords (1975)*
- *International Covenant on Civil and Political Rights (1976)*
- *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1976)*
- *Council of Europe's Recommendation No. 85/1985 on Teaching and Learning about Human Rights in Schools*
- *Declaration on the Rights to Development (1986)*
- *UN Convention on the Rights of the Child (1989), e.g. Art. 29*
- *The Maastricht Treaty (1992)*
- *Agenda 21 (Post-Rio Declaration - 1992) on sustainable development*
- *The Vienna Declaration of Heads of State and Government of the Council of Europe Member States (1993)*
- *The Vienna Declaration and Programme of Action adopted 25 June 1993 by the World Conference on Human Rights*
- *Resolution of the Standing Conference of the European Ministers of Education on Democracy, Human Rights and Tolerance (1994)*
- *Conclusions and Recommendations of the UNESCO European Conference on Curriculum Development: Civic Education and Eastern Europe - Vienna (1995)*
- *Draft Integrated Framework of Action on Education for Peace, Human Rights and Democracy, adopted at the UNESCO General Conference (1995)*
- *Rapport à l'UNESCO de la Commission Internationale sur l'éducation pour le vingt et unième siècle présidée par JACQUES DELORS: L'EDUCATION - UN TRESOR EST CACHE DEDANS, Editions Odile Jacob, (1996) / Delors Commission Report to UNESCO: "Education in the XXIth Century" - EDUCATION - Learning - The Treasure Within (1996)*

- *European Commission White Paper on Education and Training (1996)* on the initiative of Edith Cresson, Commissioner for Research, Education and Training, and Padraig Flynn, Commissioner for Employment and Social Affairs, in cooperation with Martin Bangemann, Commissioner for Industry, Telecommunication and Information Technology
- *Amsterdam Appeal on conflict prevention and peace-building. Action Plan for European Leaders and Civil Society (1997)*

Πολλές άλλες τέτοιες διακηρύξεις, συμβάσεις και προτάσεις έχουν καταστεί διαθέσιμες, μετά από διεθνείς συναντήσεις, όπως οι σχετικές με την περιβαλλοντική εκπαίδευση ή την εκπαίδευση του μέλλοντος που φιλοξενήθηκαν στη Στοκχόλμη το 1972, στην Τιφλίδα το 1977, στην Κοπεγχάγη το 1982, στη Μόσχα το 1987, στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992.

ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΕΣ

Ομάδα Εργασίας των Κατευθυντήριων Γραμμών της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης

Alicia Cabezudo

Εκπαιδύτρια για την Ειρήνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Σχολή Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου του Rosario, Αργεντινή, Καθηγήτρια στο *Master in Peace Education*. UN/University for Peace - UPEACE - San José, Costa Rica

Χρήστος Χρηστίδης

Επίτιμος Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων, Διευθυντής του Εκπαιδευτικού Κέντρου ΓΑΙΑ Θεσσαλονίκης (1992-2010)

Βαλεντίνα Δημητριάδου-Saltet

Αποσπασμένη καθηγήτρια Ελληνικής Φιλολογίας, Γραφείο Γενικής Διευθύντριας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Κύπρος⁵

Franz Halbartschlager

Καθηγητής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Επικεφαλής του Τμήματος Εκπαίδευσης του ΜΚΟ Südwind Agentur, Αυστρία

Georgeta-Paula Mihai

Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιου Σχολείου, Επιθεωρήτρια σχολείων τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης, Ρουμανία

Με την υποστήριξη και τη συνεισφορά του Δικτύου Παγκόσμιας Εκπαιδευτικής Εβδομάδας.

⁵ Από τον Σεπτέμβριο του 2009 εργάζεται ως καθηγήτρια Ελληνικής Φιλολογίας στα σχολεία Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης.

ΜΕΝΤΟΡΕΣ

Kwasi Boateng - *One World Week Ghana*

Maarten Coertjens - *Policy Officer Education, European Youth Forum*

Dakmara Georgescu - *Programme Coordinator (Technical Assistance/Curriculum Development), UNESCO International Bureau of Education (IBE)*

Madie Joubert - *Chargée de mission Coopération internationale pour le Conseil National de l'Enseignement Agricole Privé (CNEAP) à Paris*

Nuno da Silva - *Freelance Educator, Portuguese National Youth Council; member of the trainers pools of the Council of Europe, the European Youth Forum and the EU SALTO European Citizenship courses; coordinator of the Global Education training for trainers courses within the NSC University of Youth and Development*

Ingrid Wilson - *Teacher; Director of Intercultural Development Education & Arts Services, S. Wales; Trustee of One World Week, UK*

ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Χρήστος Χρηστίδης

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Reading, Επίτιμος Σχολικός Σύμβουλος Φιλολόγων, Διευθυντής του Εκπαιδευτικού Κέντρου ΓΑΙΑ Θεσσαλονίκης (1992-2010); Μετάφραση από το πρωτότυπο αγγλικό κείμενο.

Ευγενία Βαθάκου

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Kent, εντεταλμένη Λέκτορας μεταπτυχιακών προγραμμάτων Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, συντονίστρια στην Ελλάδα της Παγκόσμιας Εκπαιδευτικής Εβδομάδας. Συνεισφορά στη σύνταξη του καταλόγου των πηγών ελληνόγλωσσου εκπαιδευτικού υλικού και στην ελληνική απόδοση όρων της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης.

Έρικα Δημητρίου

Αποσπασμένη καθηγήτρια Ελληνικής Φιλολογίας, Γραφείο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Κύπρος⁶. Συνεισφορά στη σύνταξη του καταλόγου των πηγών ελληνόγλωσσου εκπαιδευτικού υλικού και στην επιμέλεια του κειμένου.

Διορθώσεις ελληνικού κειμένου: Μαρία Βουλγαρέλλη

Εξώφυλλο: Luca Padovani

Διαμόρφωση ελληνικού κειμένου: ΙΔΕΟΓΡΑΦΟ - Σπύρος Τσιώρης

Εκτύπωση ελληνικού κειμένου: Κώνος Λτδ

Έκδοση πρωτοτύπου: Κέντρο Βορρά-Νότου του Συμβουλίου της Ευρώπης - 2008

Έκδοση του ελληνικού κειμένου: Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Οι απόψεις που εκφράζονται σ' αυτή την εργασία είναι ευθύνη των συγγραφέων και δεν αντανακλούν κατ' ανάγκη την υπηρεσιακή πολιτική του Συμβουλίου της Ευρώπης.

North-South Centre of the Council of Europe

rua de São Caetano, n°32

1200-829 Lisbon

Portugal

Tel.: + 351 213 584 030

Fax: + 351 213 584 072

www.nscentre.org - www.coe.int

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης είναι το αποτέλεσμα μιας ανάγκης που εκφράστηκε από αυτούς που συμμετέχουν ενεργά στην Παγκόσμια Εκπαιδευτική Εβδομάδα, να έχουν ένα κοινό εργαλείο που να βοηθά τους εκπαιδευτές να κατανοούν και να εφαρμόζουν στην πράξη την Παγκόσμια Εκπαίδευση.

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές της Παγκόσμιας Εκπαίδευσης είναι μια πρωτοβουλία του Προγράμματος Παγκόσμιας Εκπαίδευσης του Κέντρου Βορρά-Νότου, του Συμβουλίου της Ευρώπης και περιλαμβάνει μια ομάδα από συμμετέχοντες στο Δίκτυο της Παγκόσμιας Εκπαιδευτικής Εβδομάδας του Κέντρου Βορρά-Νότου.

ΓΤΠ 280/2014-800
ISBN 978-9963-50-309-4

